

CAPC

Centre Africain de Politique Commerciale

Travail en cours

No. 14

Commission économique
pour l'Afrique

C
A
P
C

Doha Round entre promesses, désillusions et résignations

Par

Hakim Ben Hammouda

Mars 2005

CAPC est un projet de la Commission économique pour l'Afrique

Résumé

%FQVJT RVFMRVFT BOOIFT MFT QBZT BGSJDBJOT FU
EF SIIRVJMJCSFS MF TZTUONF DPNNFSDJBM NVMUJMB
FO EIWFMPQQFNFOU -F OPVWFBV DZDMF EF OIHPDJB
FTU WFOV SIQPOESF BVY BUUFOUFT EF DFT QBZT F
JOUFSOBUJPOBMF EF GBJSF EF DF OPVWFBV DZDMF V
VO EIDBMBHF QFSTJTUF FOUSF E VOF QBSU M FTQSJ
EF GBJSF EF DF 3PVOE VO DZDMF GBWPSBCMF BV EI
POU FV EFT EJ DVMUIT QPVS QSFOESF FO DPNQUF M
EF DF EPDVNFOU FTU EF GBJSF MF QPJOU EBOT VOF
EFQVJT MFVS MBODFNFOU E %PIB FO QBTTBOU QBS
KVJMMFU

5PVUF QBSUJF EV QSITFOU PVWSBHF QFVU DUSF DJUIF PV SFQSPI
GBJSF QBSWFOJS VO FYFNQMBJSF EF MB QVCMJDBUJPO -FT QPJC
DFVY EFT /B

CAPC

Travail en cours

Commission économique
pour l'Afrique

Doha Round entre promesses, désillusions et résignations

Par

Hakim Ben Hammouda

Trade and Regional Integration Division
March 2005
Addis Ababa, Ethiopia

Table des matières

"D S P C

v

* O U S P I

- F T Q S P N F I

- F T I U V E F T I v

- I I T J M M V T J I a

- I T \$ a O F O U S F I I J H C

\$ P N N F O U G B J S F E I S B M V O P V U J I I W F M P Q

J C M J F

/ P t

Acronymes

ACP	"GSJRVF \$BSE
ADPIC	"TQFDUT EFT ESPJUT EF QSPQSJIUI ,
AMI	"DDPSE .VMUJMBUISBI
CNUCED	\$POGISFODF EFT /BUJPOT 6OJFT T
FTN	'JSNFT 5SB(
GATT	"DDPSE HIOISBM TVS MFT U
IDE	*OWFTUJTTFNF
MIC	.FTVSFT DPODFSOU M JOWFTUJTT
OCDE	0SHBOJTBUJPO EF DPPQISBUJPO
OMC	0SHBOJTBUJPO NP(
PMA	1BZT MFT
UE	6OJPO

Introduction

-B DJORVJONF \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF EF M OSH
E \$BODáO .FYJRVF EV BV TFQUFNCSF B IUI
EV EISPVMFNFOU EFT OIHPDJBUIJPOT MBODIFT FO
QSPHSOT SIBMJTIT EBOT DFT OIHPDJBUIJPOT E BQQP
E (FOOWF FU EF EPOOFS VO TPV F OPVWFBV E DFT O
MFT EJWFHFODFT IUBJFOU TJ NBSRVIFT FOUSF MFT
-VJT &SOFTUP %FCSF[MF NJOJTUSF NFYJDBJO EFT B
FU BOOPOIBJU MB m O EF MB \$POGISFODF TBOT M BE
QPVSTVJUF EI

\$FU IDIFD DPOTUJUUVF VO IWOOFNFOU NBKFVS EBOT M
MF NVMUJMBUISBMJTNF EBOT MFT OIHPDJBUIJPOT DP
JORVJIUIT E MB m O EF DFUUF DPOGISFODF EV SFUPVS
EBOT MFT SFMBUIJPOT DPNNFSDJBMFT JOUFSOBUJPOI
MFT JORVJIUVEFT RVJ QOTFOU TVS M PSESF JOUFSO
IHBMFNFOU EF UPVU TPO QPJET TVS MB TJUVBUJPO ID
EFQVJT RVFMRVFT BOOIFT \$FSUBJOT BWBJFOU QFO
DPOm BODF BVY BDUFVST IDPOP NJRVFT FU BJEFS VO
IWJEFOU BVKPVSE IVJ RVF DFUUF GBJMMJUF GBWPSJ
UFOTJPOT EIn BUJPOOJTUFT RVJ USBWFSTFOU M IDPC
EF \$BODáO QPVSSBJU IHBMFNFOU PCTDVSDJS M IPSJ
WBHVF EF DSJUJRVFT FU EF TDFQUJDJTNF TVS TB DB
GPODUJPOOFNFOU EV TZTUONF DPNNFSDJBM NVMUJM
PSHBOJTBUJPO B TVSNPOUI DFUUF EICEDMF FO EIDM
MPST EF MB RVBUSJONF \$POGISFODF E %PIB FO
\$POGISFODF EF \$BODáO O B QBT IUI FO NFTVSF EF S

1PVS M "GSJRVF M IDIFD EF \$BODáO FTU E M PSJHJC
OPVWFBV DZDMF EF OIHPDJBUIJPOT E %PIB VO DPOT
EF QSFOESF FO DPOTJEISBUJPO MFVST QSIPDDVQBU
FU EFWBJU SIQPOESF EF NBOJOSF GBWPSBCMF BVY
NVMUJMBUISBM GBWPSBCMF E MB NPEFSOJTBUJPO EF
\$FT FOHBHFNFOUT IUBJFOU OIDFTTBJSFT DBS DFT
JORVJIUVEFT GBDF BVY UFOEBODFT JOIHBMJUBJSFT
EBOT MB HMPCBMJTBUJPO -F OPVWFBV 3PVOE EFWB.

E M PSESF JOUFSOBUJPOBM QPVS GBWPSJTFS MFVS ,
VSHFOUF QPVS GBWPSJTFS VOF SFQ SJTF GPSUF EF
MFVS DPNQIUJUUJWJUI 60 HSBOE OPNCSF EF DFT QBZ
FYQPSUBUFVST BHSJDPMFT PV NBOVGBDUVSIT E

0S MFT FYQPSUBUJ POT EFT QBZT BGSJDBJOT SFODP
EFT QBZT EIWFMPQQIT EV GBJU EFT MJNJUBUJ POT L
EFT QBZT BGSJDBJOT TVQQPSUBJFOU EJ DJMFNFOL
EIWFMPQQIT EV GBJU EFT EJ ISFOUFT GPSNFT E BJE
MFT NBSDIIT FYQPSUBUFVST &Om O JM GBVU BVTTJ
EBOT MFT QBZT EIWFMPQQIT RVJ GBWPSJTFOU MB DF
FU RVJ TPOU E M PSJHJOF E VOF CBJTTF TUSVDUVS
BGSJDBJOT FO QBSUJDVMJFS IQSPVWFOU EFQVJT R
JOUFSOBUJPOBVY FO EIQUJ EFT SIGPSNFT FU EFT F
EFQVJT QMVT EF EFVY EIDFOOJFT \$PNNF TJ MF EJ
QBT MFT QBZT EIWFMPQQIT DPOUJOVB JFOU E BQQI
JOEVTUSJFMMFT FU EBOT MFT TFSWJDFT UPVU FO FY
EF MJCISBMJTFS MFVST IDPOP NJFT FU EF E JNJOVF
"JOTJ MFT FYQPSUBUJ POT RVJ EFWB JFOU DPOUSJC
EIWFMPQQFNFOU TF USPVWFOU FO QBOOF FU MB GS
IUI BVTTJ JNQPSUBOUF QBSUJDVMJOSFNFOU FO "GS
QMVT MBSHF EFT IDIBOHFT JOUFSOBUJPOBVY E MFV
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU -B DSPJT TBODF MB MVUU
EF MFVST IDPOP NJFT FYJHFOU M IUBCMJTTFNFOU EI
TPJFOU GBWPSBCMFT \$FT QBZT POU GBJU EF MFVS
E VO OPVWFBV DZDMF EF OIHPDJBUJ POT JOUFSOBUJ
EF M IQPRVF POU IUI E M PSJHJOF EV DPOTFOTVT E
OPVWFB\

0S FO EIQUJ EF DFT FOHBHFNFOU FU EV DPOTFOTV
UFOVFT OF TF TPOU KBNBJT USBEVJUFT F -FT EJ IS
m YIT MPST EF DFUUF \$POGISFODF QPVS m OBMJTFS M
DPNNF DFVY EF M BHSJDVMUVSF MFT BDDPSET TVS
M BDDOT BVY NBSDIIT QPVS MFT QSPEVJUT OPO BHS
POU IUI GBJCMFT FU MFT QBZT EIWFMPQQIT O POU D
RV È MB WFJMMF EF MB \$POGISFODF EF \$BODÁO RVF I
JOUFMMFDUVFMMF FU MB TBOUI QVCMJRVF QPVSUE
TFVMFNFOU BWBOU MB UFOVF EF MB DJORVJONF \$PO
EF OPVWFMMFT QSPQPTJUJ POT TVS MF EPTTJFS BHS

RVBOU E M FOHBHFNFUO EFT HSBOEFT QVJTTBODFT |
\$POGISFODF EF \$BODáO

.BJT D IUBJU USPQ QFV FU USPQ UBSE %V DPVQ M
NPOUI BV TFJO EF M 0.\$ FU MFT QBZT FO EIWFMPQQ
FYJHFS EFT DPODFTTJPOT QMVT JNQPSUBOUFT FU VO
EJNFOTJPO EIWFMPQQFNFUO EBOT MFT SFMBUJPOT .
HSPVQF EF QBZT FO EIWFMPQQFNFUO BQQFMI EFC
FU DPNQPSUBOU EF HSBOEFT QVJTTBODFT DPNNF M
E "GSJRVF DPNNF M &H; -F (B DPODFOUSI TFT DSJ
FU B FYJHI EFT SIGPSNFT QMVT BNCJUJFVTFT EF MB
EFT BQQVJT JOUFSOFT E MB QSPEVDUJPO FU EF MB
BJMMFVST MFT QBZT BGSJDBJOT POU EIm OJ EFT QP
EV BV KVJO E M *MF .BVSJDF FU POU FYJHI
QSIPDDVQBUJPOT MPST EF MB \$POGISFODF EF M 0.\$
HSPVQF EFT QBZT "\$1 "GSJRVF \$BSBOCFT 1BDJm RVF
MF (FU SIDMBNFS VOF QMVT HSBOEF QSJTF FO DPN
EF UPVT MFT PCTFSWBUFVST DFT OPVWFMFT BMMJ
DPNNFSDJBMFT JOUFSOBUJPOBMFT EFQVJT MFT BO
FU EV (SPVQF EFT QPVS VO OPVWFM PSESF IDPO
QFTI EF UPVU MFVS QPJET E \$BODáO FU QPVSSBJFC
OIHPDJBUJPOT DPNNFSDJBMFT JOUFSOBUJPOBMFT O
FO EIWFMPQQFNFUO O POU QBT IUI FO NFTVSF E JN
\$POGISFODF T FTU

\$PNNFOU FYQMJRVS MF SFWFST EF \$BODáO \$FUUF
\$POGISFODF 1MVTJFVST FYQMJDDBUJPOT POU IUI BWE
EF MB \$POGISFODF E NFUUSF m O QSINBUVSINFOU E M
DPOTVMUBUJPOT OIDFTTBJSFT \$F EF SOJFS BWBJU SI
QSPUBHPOJTUFT IUBJFOU UFMFNFUO EJWFSHFUFT
WVF MB QPVSTVJUF EFT OIHPDJBUJPOT IUBJU VOF Q
EV \$PNNFSDF 1BTDBM -BNZ BWBJU BWBODI MF QSP
DFU IDIFD *M BWBJU EIDMBSI MPST EF MB DPOGISFO
DFUUF JOTUJUUVUJPO IUBJU NIEJIWBMF FU RV FMMF C
DPOTFOTVT MBSHF E %BOT DFUUF QFSTQFDUJWF JI
SIGPSNFT EBOT MFT NIDBOJTNFT EF QSJTF EF EIDJT
M PCTUJOUJPO EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFUO MB SE
BWBJFOU TPVUFOV KVTRV E MB m O EFT QPTJUJPOT
OIDFTTBJSFT E

- PCKFDUJG EF DFUUF DPOUSJCVUJPO FTU EF SIN IDIU
DFUUF \$POGISFODF %F DF QPJOU EF WVF OPVT DIF
EIWFMPQQIT EF SFTQFDUFS MFVST QSPNFTTFT EF GB
EIWFMPQQFNFOU -FT FOHBHFNFOU EF %PIB TPOU S
DPODSOUFT GBWPSBCMFT BV EIWFMPQQFNFOU FO QF
MB \$POGISFODF EF %PIB OPVT B QFSNJ

% BCPSE M FTQSJU FU M BNCJUJPO EF %PIB RVJ D
EIWFMPQQFNFOU FU WFMFOU JNQVMTFS VOF EZOB
GBWPSBCMFT BV EIWFMPQQFNFOU \$FUUF BNCJUJPO F
FO EIWFMPQQFNFOU FU MFT QBZT BGSJDBJOT FO Q
.BJT BV EFME EFT QSIPDDVQBUJPOT IDPOP NJRVFT M
FU DIFSDIBJU E GBJSF EV NVMUJMBUISBMJT NF MF N
TZTUONF NVMUJMBUISBM PVWFSU E TB NBSHF IUBJU ()
VOJMBUISBMFT RVJ DPNNFOIBJFOU E TF GBJSF FOUF
.BJT FO NDNF UFNQT DFUUF WPMPOUI EF DIBOI
QBS UPVT \$FSUBJOT NJTBJFOU TVS MF NBJOUJFO
TZTUONF DPNNFSDJBM NVMUJMBUISBM EFQVJT EFT E
NBSHJOB MJTBUJPO HSBOEJT TBOUF EFT QBZT FO EIWF
QFSNFUUF EF NBJOUFOJS FU EF TBVWFHBSEFS MF
EBOT MFT OIHPDJBUJPOT FU WJEF MF %PIB 3PVOE EI
DFUUF PQQPTJUJPO FOUF M FTQSJU EF %PIB FU MB
SFWFST E

"m O EF WISJm FS DFUUF IZQPUIOTF OPVT FYBNJOFSP
QPVS VOF QMVT HSBOEF PVWFSUVSF EV TZTUONF DPI
QBSUJDVMJOSFNFOU EFT EPTTJFST BHSJDPMFT EF M
EV EIWFMPQQFNFOU BWFD MB RVFTUJPO FTTFOUJFMI
4JOHBQPVS EFT ESPJUT EF QSPQSJIUI FU EF MB TBC
GBVU IHBMFNFOU SBKPVUFS M INFSHFODF EF DFMVJ
M OVFTU FU EV \$FOUSF #VSLJOB 'BTP .BMJ #IOJO F
EF M IDIFD EF DFUUF \$POGISFODF FU EV SFGVT EFT
RVFTUJPOT DSDVJBMFT QPVS MF EIWFMPQQFNFOU FI
BGSJDBJOT EBOT MFT OIHPDJB

%FQVJT M IDIFD EF \$BODáO MFT IDIBOHFT TF TPOU
SFMBODFS MFT OIHPDJBUJPOT FU EF MFT GBJSF TPSL
EF KVJMMFU RVJ EIm OJU MF DBESF

\$FUUF DPOUSJCVUJPO T BSUJDVMF BVUPVS EF TJY QF
GBJUFT E %PIB MPST EF M PVWFSUVSF EF DF OPVWF
BGSJDBJOT FU QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
M IWPMVUJPO EFT OIHPDJBUJPOT EFQVJT MF EICVU E
(FOOWF \$FUUF GBJCMFTTF B IUI E M PSJHJOF E VOF
RVBOU E MB QSJTF FO DPNQUF EF MFVST JOUISDUT
HVJEI MFT OIHPDJBUJPOT EOT MF EIQBSU FU B DPOU
EIWFMPQQFNFOU TF NBOJGFTUFSB BWFD VOF QMVT H
QPJOU OPVT QFSNFUUSB EF NFUUSF M BDDFOU TVS I
EF %PIB %BOT VOF DJORVJONF QBSUJF OPVT QSITF
M BEPQUJPO EV DPOTFOTVT EF (FOOWF E MB m O EV
NVMUJMBUISBMFT EF TPSUJS EF M JNQBTTF EF \$BOD
EF SIn FYJPO Bm O EF GBJSF EF DFT OIHPDJBUJPOT D
GBWPSBCMF BV EIWFMPQQFN

1. Les promesses de Doha

-B \$POGISFODF EF %PIB B IUI E M PSJHJOF E VOF H
FO DPNQUF EF MFVST JOUISDUT EBOT MFT OIHPDJB
EF OIHPDJBUIJPOT DPOTJEISI QBS UPVT DPNNF VO D
DPNNF JNQISBUJG EF SIQPOESF BVY QSIPDDVQBUJPO
1MVTJFVST GBDUFVST FYQMJRVFOU M PSJFOUBUJPO
% BCPSE DFUUF \$POGISFODF T FTU UFOVF EFVY BO
FV EFT DPOTIRVFODFT JNQPSUBOUFT TVS M 0.\$ FU
HIOISBM 1PVS M 0.\$ JM IUBJU OIDFTTBJSF EF EIQBT
DZDMF EF OIHPDJBUIJPOT % BVUBOU QMVT RV FMMF
\$FSUBJOFT HSBOEFT QVJTBTBODFT IDPOPJRVFT NPO
M BDUJWJTNF EF M 0.\$ QPVS IUBCMJS EFT SOHMFT S
MFT BDDPSET CJMBUISBVY PV SIHJPOBVY BVY SOHM
HSBOEFT QVJTBTBODFT IUBJU IHBMFNFOU QBSUBHI QB
E BHJS BWFD MB MJCFSUI RVF MFVS BTTVSBJU MB HI
SIEVJTBJFOU MF\

- 0.\$ IUBJU QBS BJMMFVST BV DFOUSF EFT DSJUJRV
SFNFUUBJFOU FO DBVTF MB MJCISBMJTBUJPO EV DF
MJCISBMJTBUJPO BMMBJU JNQPTFS VOF MPHJRVF NBS
EPOU MFT CJFOT TPDJBVY DPNNF M IEVDBUJPO FU ME
MFT HSBOET NBSDIIT TBOT BVDVOF BUUFOUJPO QPVS
%BOT DF DPOUFYUF IPTUJMF M 0.\$ EFWBJU TPSUJS E
DZDMF EF OIHPDJBUIJPOT Bm O EF DPOUSJCVFS E ME
QMVT HSBOEF SIHVMBUJPO EV DPNNFSDF JOUFSOBUJ
JNQPSUBOU EBOT MB NFTVSF Pá JM DPOUSJCVBJU E\
IIHINPOJRVFT EF DFSUBJOT FU E QSPNPVWPJS M BW
EV NVMUJI

-B NPCJMJTBUJPO EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU B I
GBJSF EV %PIB 3PVOE VO DZDMF GBWPSBCMF BV EIW
PQQPTIT BV MBODFNFOU E VO DZDMF EF OIHPDJBUIJP
DPOUSJCVI QBS DPOTIRVFOU E M IDIFD EF 4FBUUMF
SFOBJTTBODF EV NPOEF FO EIWFMPQQFNFOU BQSOT
E BKVTUFNFOU FU EFT HSBOET IRVJMJCSFT NBDSPID
EIWFMPQQFNFOU FYJHFOU EF MB QBSU EF MB DPNNV

MB EJNFOTJPO EIWFMPQQFNFOU \$FT FYJHFODFT IUB
NBSRVIF QBS VOF FYQMPTJPO EF MB QBVWSFUI EBOT
VO SFOPVWFBV EBOT MB QSJTF FO DPNQUF EF MB E.
JOJUJBUJWFT OPUBNNFOU EBOT MF EPNBJOE EF M B.
QBSUJF EFT QSIPDDVQBUJPOT EFT QBZT FO EIWFMPQ
QBS MFT QBZT EIWFMPQQIT FO GBWFVS EF MB MJCIS
m OBMJTBUJPO EV \$ZDMF EF M 6SVHVBZ 3PVOE FU MB
DPOUJOVBJFOU E BDDPSEFS E JNQPSUBOUFT TVCWFC
EIGFOESF MFVST NBSDIIT "JOTJ BV TFJO EF M 0.\$ M
EFT QBZT EIWFMPQQIT EF SFTQFDUFS MFVST FOHBHF
QVJTTF DPOUSJCVFS E MB DSPJTTBODF

-B DPOKPODUVSF NPOEJBMF B IHBMFNFOU QFTI EBO
® DFUUF QİSJPEF M İDPOP NJF NPOEJBMF SFOUSBJU
GPSUF DSPJTTBODF IDPOP NJRVF RVF M IDPOP NJF B
EBOT TPO TJMMBHF MB DSPJTTBODF NPOEJBMF FTU
SBMFOUJTTFNFOU TBOT QSIDIEFOU EF MB DSPJTTBO
EF MB CVM MF m OBODJOSF EBOT MF EPNBJOE EFT O
SBMFOUJTTFNFOU EF MB DSPJTTBODF .BJT FO EIQJ
EF MB QPMJUJRVF NPOIUBJSF MB DSPJTTBODF UBSE
TQFDUSF EF MB EIn BUJPO TVJUF E MB GPSUF CBJTTF
SBQJEF EV DIUNBHF %BOT DF DPOUFYUF EF SIDFTTJ
QMVQBSU EFT PCTFSWBUFVST FTUJNB JFOU RV VOF SI
SFQSJTF EFT BDUJWJUIT IDPOP NJRVFT %F DF QPJOU
EF OIHPDJBUJPOT E M 0.\$ EPOOFSBJU DPOM BODF BV
EV DPNNFSDF JOUFSOBI

.BJT VO BVUSF GBDUFVS B KPVI VO SUMF NBKFVS
EIWFMPQQFNFOU EBOT MF OPVWFBV 3PVOE \$FUUF \$
BUUFOUBUT EV TFQUFNCSF \$FU IWOOFNFOU B NB
GBJSF EF MB MVUUF DPOUSF MF UFSSPSJT NF VOF EF
EFVY RVFTUJPOT DFOUSBMFT DPNNFOIBJFOU E INFSI
E MB MVUUF DPOUSF MB QBVWSFUI DPOTJEISIF QBS
EPOOFS VOF FTQISBODF BVY QBZT FO EIWFMPQQFNFC
MF SJTRVF UFSSPSJTUF 1BS BJMMFVST DFT BUUBR'
NFTVSFS M JNQPSUBODF EFT EBOHFST HMPCBVY FU M
QVJTTFBODFT NPOEJBMFT \$FT EBOHFST BWBJU PO F
DPNNVOBVUI JOUFSOBUJPOBMF &O F FU MFT QBZT (C
"JOTJ MFT BUUBRVFT EV TFQUFNCSF POU GPSUFN

MF NPOEF "JOTJ MB \$POGISFODF EF %PIB FTU NBS
FU EFT QSIPDDVQBUJPOT EF MB MVUUF DPOUSF MB (C
EISPVMFNFOU EF MB \$POGISFODF FU TFSPOU E M PS
OPVWFBV 3PVOE EF OIHPDJBU

- FOTFNCFM EF DFT IWOOFNFOUT B EPOOI OBJTTBO
DPNNFSDJBMFT JOUFSOBUJPOBMFT FU EBOT DFUUF V
- FTQSJU EF %PIB GBWPSBCMF BV EIWFMPQQFNFOU
3PVOE BJOTJ RVF EBOT MFT QSJODJQFT FU MFT PS
QSIBNCVMF MB %IDMBSBUJPO NJOJTUISJFMMF EF %PI
EV SBMFOUJTTFNFOU IDPOP NJRVF NPOEJBM E QPVS
QPMJUJRVFT DPNNFSDJBMFT GBJTBOU BJOTJ FO TPS
EF GBWPSJTFS MB SFQSJTF %F NBOJOSF QMVT QSI
M BDDFOU TVS MF SUMF QSJNPSEJBM RVF QFVU KPVF
JOEJRVF RVF jMF DPNNFSDF JOUFSOBUJPOBM QFVU K
IDPOP NJRVF FU MB SIEVDUJPO EF MB QBVWSFUI /PV
EF UJSFS QBSUJ EFT QPTTJCJMJUIT BDDSVFT FU EF
HIOOSF -B NBKPSJUI EFT NFNCST EF M 0.\$ TPOU EF
CFTPJOT FU MFVST JOUISDUT BV DFOUSF EV QSP \$
QSPQPT TPOU DMBJST TVS M FOHBHFNFNU EFT QBZT
DZDMF GBWPSBCMF BV EIWFMPQQFNFOU %BOT DFUL
VO NFJMMFVS BDDOT BV NBSDII E EIm OJS EFT SOH
UFDIOJRVF BV NPOEF FO EIWFMPQQFNFOU Bm O EF QP
QBS MF DPNNFSDF JOUFSOBUJPOBM 1BS BJMMFVST
EBOT TPO QSPHSBNNF QPVS MF EIWFMPQQFNFOU BV
SFDPOOBTTPOT MB WVMOISBCJMJUI QBSUJDVMJOSF
RV JMT SFODPOUSFOU EBOT M IDPOP NJF NPOEJBMF /
QBZT MFT NPJOT BWBODIT EBOT MF DPNNFSDF JOUFSO
DPNNFSDJBM -FT QBZT NFNCST EF M 0.\$ TF TPOU F
VOF JOUIHSBUJPO EZOBNJRVF FU GSVDU

1BSBMMOMFNFOU E DFU FOHBHFNFNU FO GBWFVS EA
M BDDFOU TVS MF NVMUJMBUISBMJTNF RVJ EPJU SIH
JOTUJUVUJPO TPVMJHOFNU DMBJSFNFOU MFVS jBUUBI
EF SOHMFT DPNNFSDJBMFT FU MB MJC \$FU FOHBHFN
QMVT JNQPSUBOU RVF DFSUBJOFT QVJTTBODFT IDPOP
QPVS EIWFMPQQFS EFT BDDPSET CJMBUISBVY PV SIH
DPOEVJUF EF MFVST QPMJUJRVFT DPNNFSDJBMFT - (C
EFWFOJS MF MJFV QBS FYDFMMFODF E IMBCPSBUJPO

NFNCSFT EF M PSHBOJTBUJPO SIB SNFOU FODPSF DF
jOPVT TPNNFT DPOWBJODVT RVF MFT PCKFDUJGT DPC
NVMUJMBUISBM PVWFSU FU OPO EJTD SJNJOBUPJSF I
EF MB QSPNPUJPO EV EIWFMPQQFNFOU EVSBC

"JOTJ EIWFMPQQFNFOU FU NVMUJMBUISBMJT NF TPOI
EF M FTQSJU EF %PIB \$FU FTQSJU T PCTFSWF IHBMF
MPST EF DFUUF \$POGISFODF QPVS MB DPOEVJUF EFT
QPVS MFT DJOR EPTTJFST MFT QMVT JNQPSUBOUT Q
MFT BDDPSET EF QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF FU ME
MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU MFT RVFTUJPOT E
NJOJTUISJFMMF EF /PVT IUVEJFSPOT MB RVFTUJ
QBZT BGSJDBJOT VO EFT EPTTJFST M

1.1. Les négociations agricoles

- BHSJDVMUVSF PDDVQF VOF QMBDF JNQPSUBOUF EE
TVSUPVU FO "GSJRVF &MMF SFQSITFOUF MB QSJODJC
EBOT MFT QBZT JOUFSNIEJBJSFT FU 1BSBMMOMF
M BHSJDVMUVSF DPOUJOVF E KPVFS VO SUMF NBK FV
QMVQBSU EF DFT QBZT %F DF GBJU FMMF QBSUJDJC
QBS MF CBJJT EFT DVMUVSFT WJWSJOSFT &O NDNF
GPSUF BVY SFDFUUF E FYQPSUBUJPO E VO HSBOE C
EFT TUSBUIHJFT EF MVUUF DPOUSF MB QBVWSFUI M
EFT QBVWSFT WJ'

- FOTFNCFM EF DFT SBJTPOT FYQMJR VF M JNQPSUBOI
DBESF EFT OIHPDJBUJPOT DPNNFSDJBMFT JOUFSOBU
JOUFSOBUJPOBVY EFT QSPEVJUT BHSJDPMFT FU VOF C
DPOUSJCVFS E VOF NFJMMFVSF JOTFSUJPO EF MFVST
DSPJT TBODF IDPOP NJRVF OS MFT NBSDIIT NPOEJBV
QBZT EIWFMPQQIT E MFVST GFSNJFST "V NPNFOU Pá
QBZTBOT QBVWSFT MFT BJEFT BV /PSE O POU DFTTI
DPOTIRVFODFT OIHBUJWFT TVS MFT QBZT BGSJDBJOT
MB SIEVDUJPO EFT TVCWFOUJPOT BH

L'évolution des politiques agricoles depuis quelques décennies.

-FT QBZT EIWFMPQQIT POU DPOOV VOF JNQPSUBOUF
\$FUUF DSPJT TBODF T FTU BDDPNQBHOIF E VOF OFUU

1BS BJMMFVST MB DSPJTTBODF EF MB DPOTPNNBUIJP
EFT BDUJWJUIT JOEVTUSJFMMFT FU EF MB EFNBOEF
EFT DPOTIRVFODFT OIHBUJWFT TVS MFT BVUSFT TFD
BHSJDPMF RVJ B WV MB EJNJOUVJPO EF TFT F FDUJG
OBUJPOBM EF MB QMVQBSU EFT QBZT EIWFMPQQIT 1
EFT DPOTIRVFODFT TPDJBMFT JNQPSUBOUFT BWFD M
EFT QBZT EIWFMPQQIT POU NJT FO QMBDF EFT TUSBI
QSPUFDUJPO EF MFVS QSPEVDUJPO OBUJPOBMF EF M
MPDBVY Bm O E IRVJMJCSFS MB TUSVDUVSF EFT TBMB
GPSNFT E BQQVJ POU FV EFT F FUT QPTJUJGT TVS M
FVSPQIFOOF TPOU QBTTIT E VOF TJUVBUJPO E JNQP
VOF TJUVBUJPO E FYQPSUBUFVS EBOT MFT BOOIFT
MFT UBSJGT EPVBOJFST FU MF DPNNFSDF ("55 EF
DPOTIRVFOU GBJSF -FT FYDIEFOUT BHSJDPMFT WPO
TVS MFT NBSDII

-FT QBZT BGSJDBJOT OPVWFMMFNFOU JOEIQFOEBOU
QMVQBSU EF DFT QBZT WPOU DIFSDIFS EOT MB m O
OPVWFMMFT QPMJUJRVFT BHSJDPMFT FU E FOHBHFS
DFT QBZT T FTU PSJFOUIF EV GBJU EFT QPMJUJRVF
DVMUVSFT WJWSJOSFT -B NPEFSOJTBUJPO EF M BH
PCKFDUJG E BDDSPOUSF MB QSPEVDUJWJUI BHSJDP
E BTTVSFS MB TIDVSJUI BMJNFOUBJSF EF DFT QBZT
JOWFTUJTTFNFOUT QVCMJDT OPUBNNFOU EBOT MF E
E FOUSFQSJTFT TQIDJBMJTIFT EBOT MF EIWFMPQQFN
E MB SFDIFSDIF BHSJDPMF FU E MB WVMHBSJTBUJPO
QBZTBOT EFT TPVSDFT EF m OBODFNFOU E EFT DPBU
EF M BHSJDVMUVSF IUBJU DPOTJEISIF DPNNF OIDFTT
BGSJDBJOFT - BDDSPJTTFNFOUT EF MB QSPEVDUJWJU
QBZTBOT FU QBS DPOTIRVFOU M BDDSPJTTFNFOUT E
EIWFMPQQFNFOU BHSJDPMF EFWBJU GPVSOJS VO EIC
CJFOT JOUFSNIEJBJSFT FU EF CJFOT E IRVJQFNFOU
GPVSOJS MFT JOQVUT OIDFTTBJSFT BVY JOEVTUSJFT
EFT QSPEVJUT BHSJDPMFT 1PVS M FOTFNCMF EF DF
JNQISBUJG EF QSFNJOSF OIDFTTJUI EBOT MFT TUSBL
M IDPOP NJF -FT QPVWPJST QVCMJDT BWBJFOU QSJT
NPEFSOJTBUJPO -B WBMP SJTBUJPO EFT DPVST EF NE
MFVS EPOOBJU MFT NPZFOT

0S EOT MF EICVU EFT BOOIFT PO WB BTTJTUFS I
QPJOU EF WVF EFT JEIFT E VO DIBOHFNFOU EF QBSB
RVJ B EPNJOI MB SIn FYJPO IDPOPNJRVF FU MFT EIC
HVFSSF NPOEJBMF 6O OPVWFBV DPOUFYUF JOUFMMF
JOTUJUVUJPO EF SIHVMBUJPO EFT IDPOPNJFT \$F DP
MB NFTVSF Pá JM DSIF EFT EJTUPSTJPOT RVJ TPOU
IDPOPNJFT EIWFMPQQIFT PV MFT IDPOPNJFT FO EIW
IHBMFNFOU NBSRVI QBS MB DSJTF EF MB EFUUF RVF
FO QBSUJDVMJFS MFT QBZT BGSJDBJOT \$FUUF DSJT
TUSVDUVSFMT RVJ WPOU DIFSDIFS E SIEVJSF MFT EI
SİUBCMJTTFNFOU EFT İRVJMJCSFT FYJHFBJU TFMPO
BDUJWJUIT IDPOPNJRVFT FU M BUUSJCVUJPO E VO SL
IDPOPNJRVFT 1BSUJDVMJOSFNFOU EBOT MF TFDUFVŞ
TF DBSBDUISJTFOU QBS VOF SFNJTF FO DBVTF QSF
BDUFVST QSJWIT E TF QSFOESF FO DIBSHF

0S RVFMRVFT BOOIFT BQSOT PO TF SFOE DPNQUF I
BHSJDPMF O POU QBT FV MFT F FUT FTDPNQUIT "V I
WJWSJFS EBOT EF OPNCSEFVY QBZT BGSJDBJOT &O
NVMUJQMJIT QBS RVBUSF QBS SBQQPSU E MB m O EF
NJMMJBSET %BOT DFT IDIBOHFT MB QMBDF EFT QB
BDDSPJTTFNFOU EF MFVS QBSU EBOT MFT JNQPSUBU.
VOF MIHOSF QSPHSFTTJPO EBOT MFT FYQPSUBUJPO
\$FT IWPMVUJPO POU IUI E M PSJHJOF E VOF EIUISJP
QBZT BWFD VO Eİm DJU EF QSÖT EF NJMMJBSET EF
FO GBWFVS EFT QBZT JNQPSUBUFVST OFUT B CFBVD
UPVDIIT EF NBOJOSF QMVT GPSUF FU M JOTIDVSJUI B
% VO DUUI MFVST FYQPSUBUJPO POU EJNIJOVI EF I
SFQSITFOUFOU VOF QBSU EF QMVT FO QMVT DSPJTTE
E FOUSF FVY QS "JOTJ DFSUBJOT QBZT BGSJDBJOT
FU VOF TJUVBUJPO EF DSJTF BHŞ

0S BV NPNFOU Pá MFT QBZT BGSJDBJOT EJNIJOVFOU
QBZTBOT DFVY DJ BVHNFOUFOU EF NBOJOSF GPSUF I
EF M 0\$%& POU BDDPSEİT QSÖT EF NJMMJBSET EF
MFT NPOUBOUT BDDPSEİ \$FT TVCWFOUJPO O POU I
EBUF NĐNF TJ MFT NFTVSFT P DJFMMFT NPOUSFOU \
QSPm UI E UPVUFT MFT QSPEVDUJPO USBOTGISIFT Q
EFT BQQVJT E M BHSJDVMUVSF EBO -B NPJUJI EF DF

JTTVF EFT QBZT EF M 6OJPO FVSPQIFOOF FU MF +BQ
OF TF MJNJUF QBT È DFT QBZT "JOTJ MFT 2UBUT 6O.
E MFVST GFSNJFST *US Farm Bill* EF M BENJOJTUSBUJPO
BDDPSEFS NJMMJBSET EF EPMMBST 2 6 TP

\$FT EJ ISFOUT IMINFOUT NPOUSFOU MF DBSBDUOSF
BHSJDPMFT 1BSBMMOMFNFOU BV EJ ISFOUJFM EF Q
DFTTFOU E BVHNFOUFS MFVS BQQVJ E MFVST HSBOE
OPO TFVMFNFOU TVS MFT FYQPSUBUJJPOT BHSJDPMF
EPOD TVS MFVS TIDVSJUI BMJNFOUBJSF -FT OIHPDJB
EIWFMPQQFNFOU EV OP

Les enjeux des négociations internationales

-F EPTTJFS BHSJDPMF GBJU M PCKFU E JNQPSUBOUT E
DPODSOFT DF TPOU EFT WJTJPOT EJ ISFOUFT EF I
+BQPO FU E BVUSFT QBZT EIWFMPQQIT BWBODFOU M
M BQQVJ EFT QPVWPJST QVCMJDT EFQVJT EF MPOHVI
EF DF TFDUFVS OF TF MJNJUF QBT E MB QSPEVDUJPO
TIDVSJUI BMJNFOUBJSF MB QSPUFDUJPO EV QBUSJN
EIGFOTF EFT QBZTBHFT MF NBJOUJFO EFT QPQVMBU.
OBUVSFMMFT MB EJWFSTJUI CJPMPHJRVF FU MB QSIT
QBSUJDVMJFS MFT QBZT BGSJDBJOT DPOUFTUFOU DI
OF TFSU RV E KVTUJm FS MB DSPJTTBODF SBQJEF EFT
DFT QBZT EIGFOEFOU VOF BVUSF QFSDFQUJPO EF M
FU EV EIWFMPQQFNFOU "JOTJ MFT QBZT BGSJDBJO
NVMUJMBUISBMFT DMBJSFT FU SJHPVSFVTFT BMMBOU
EFT QBZT EIWFMPQQIT .BJT FO NDNF UFNQT JMT F
SOHMFT Bm O EF DPOUJOVFS E BQQVZFS MFT TFDUFV
\$BJSOT DPNQSFOBOU VOF RVJO[BJOF EF HSBOET FY
EJ ISFOUF FO NFUUBOU M BDDFOU TVS MF SUMF EV
DFT QBZT JM GBVU BOOVMFS UPVUFT MFT GPSNFT E
DPOEVJTFOU E VOF BMMPDBUJPO Q

\$FT EJ ISFOUFT DPODFQUJJPOT WPOU T B SPOUFS E
QBSUJS EF M 6SVHVBZ 3PVOE Pá MFT QBZT BGSJDBJO
M BHSJDVMUVSF QBS MF QBTTI FU E JNQPTFS VOF Q
ME USPJT RVFTUJJPOT NBKFVSFT TFSPOU BV DFOUSF
JOUFSOF E MB QSPEVDUJPO F

**L'accès au marché*

4J MFT NBSDIIT EFT QSPEVJUT JOEVTUSJFMT POU DI
BHSJDPMFT DPOUJOVFOU E CIOIm DJFS EF QSPUFDUJ
MF UBVY NPZFO EF ESPJUT EF EPVBOF TVS MFT QSP
BMPST RVF MF UBVY NPZFO QPVS MFT C .BJT L
TPOU FODPSF QMVT IMFWIT QPVS EFT QSPEVJUT EJU
MF CMI M PSHF FU MF NBOT -FT OIF
SIEVJSF DFT QSPUFDUJPOT E BCPSE FO USBOTGPSNE
FU FO SIEVJTBOU DFT EFSOJOSFT \$FQFOEBOU MFT
GBJCMFT FU DPOUJOVFOU E ESFTTFS E JNQPSUBOUF
BJMMFVST DFSUBJOT ESPJUT TVS MFT QSPEVJUT TF
TFOTJCMFNFOU D

" DF OJWFBV MFT QBZT BGSJDBJOT QPTFOU IHBMFN
ESPJUT EF EPVBOF BQQMJRVIT QBS MB QMVQBSU EFT
DFT QBZT DBS DFMB T BQQMJRVF TVS VOF HSBOEF Q
EF MB NPJUJI EFT DSØUFT UBSJGBJSFT TPOU BQQMJ
FU MFT QSPE\ \$FT DSØUFT UBSJGBJSFT EIQBTTFOL
QSPEVJUT DFT DSØUFT TPOU FODPSF QMVT JNQPSUB
M 6OJPO FVSPQİFOOF FU QPVS MFT BSBDIJEFT C
E BVUSFT QSPEVJUT DPNNF MF TVDSF MF SJ[MB WJ
BQQMJRVIFT QBS MFT QBZT EF M 0\$%& TPOU FOI

1BSBMMOMFNFOU BVY DSØUFT UBSJGBJSFT MFT QB
EPVBOF \$F QIIOPNOOF QPTF E JNQPSUBOUFT EJ DVI
JOUFSOBUJPOBMF CBTIF TVS MFT NBUJOSFT QSFNJO
QSPEVDUJWFT QBS MF CBJT EF MB USBOTGPSNBUJP
MB QBSU EFT QSPEVJUT USBOTGPSNIT EBOT MFT FYQ
GBJCMF FU OF EIQBTTF QBT MFT EFT FYQPSUBUJP
QPVS MFT FYQPSUBUJPOT UPUBMFT EFT QBZT FO EI
BQQMJRVIF QBS MFT QBZT EF M 0\$%& TVS EFT QSPEV
MIH' &O EIQUJ EFT FOHBHFNFOUT EFT QBZT EF M 0\$
EF QSPUFDUJPO QPVS MFT QSPEVJUT EF QSFNJOSF L
QPVS MFT GBSJOFT EF CMI FU EF QPVS MFT KVT
SB OI BV +BQPO FU EF QP

-FT OJWFBVY EF QSPUFDUJPO UBSJGBJSFT FODPSF II
MFT EJNJOVFS MPST EF M 6SVHVBZ 3PVOE DPOUSBTU

EF SOJFST POU F FDUVI E JNQPSUBOUFT SIGPSNFT E
MF NJMJFV EFT BOOIFT Bm O E IMJNJOF S MFT QSP
EPVBOJFST \$ FTU EBOT DFUUF QFSTQFDUJWF RVF M
JOUFSOBUJPOBMFT VOF QSPGPOEF SIEVDUJPO EFT I
NBSDIIT QPVS MFVST QSPEVJUT BH

** Le soutien interne à la production*

1BSBMMOMFNFOU BVY PCTUBDMFT OPO UBSJGBJSFT
VOF SIEVDUJPO TFOTJCMF EFT NFTVSFT EF TPVUJFO
M JNQPSUBODF EF DFT BJEFT JM GBVU SBQQFMFS R\
1*# BHSJDPMF FU QPVS MB NPJUJI E FOUSF FVY QMVT
MFT QBZT BGSJDBJOT POU GPSUFNFOU EJNIJOVI UF
MF DBESF EV SIUBCMJTTFNFOU EF MFVST HSBOET IRV
QBZT EIWFMPQQIT WJFOFOU T BKPVUFS BV EJ ISFO
M "GSJRVF TF USPVWF EBOT VOF TJUVBUJPO DPODV:
NPEFSOJTBUJPO EF TFT TUSVDUVSFT BHSBJSFT NBJT
MFT HSBOEFT GFSNFT BHSP J

-FT EJ ISFOUFT GPSNFT E BJEFT E MB QSPEVDUJPO
EF NBJOUFOJS EFT QSJY CBT TVS MFT NBSDIIT JOUI
EIUISJPSBUJPO EFT UFSNFT EF M IDIBOHF EFT QBZT
EF MFVST IDIBOHFT JOUFSOBUJPOBVY MFT QFUJUT
DPODVSSFODF RVF MFVS JNQPTFOU MFT HSBOEFT n
NPOEF SVSBM QPVS MFT HSBOEFT NIUSPQPMFT EFT
BVUPTV TBOU ET EV QPJOU EF WVF BMJNFOUBJSF QF
OFUT EF QSPI

%OT MF DZDMF EF M 6SVHVBZ 3PVOE MFT QBZT BGSJ
JOUFSOF VOF EF MFVST HSBOEFT QSJPSJUIT Bm O EF
BHSP JOEVTUSJFMMFT RVF TPOU EFWFOVFT MFT GFSN
EFT QBZT EF M 0\$%& RVJ FTUJNFOU RVF DFUUF SIEV
VO DMBTTFNFOU EFT EJ ISFOUFT GPSNFT E 5PVU E
DBUIHPSJF PSBOHF SFHSPVQF UPVUFT MFT BJEFT RV
QSJY 1PVS DFUUF DBUIHPSJF MFT SIEVDUJJPOT POU
QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU QBS SBQQP
FTU VOF FYDFQUJPO E M BDDPSE HIOISBM WPVMBOU
M 6OJPO FVSPQIFOOF QPVS MFT BNFOFS E TJHOFS DI
MJIFT E MB UBMMF EFT FYQMPJUBUJJPOT PV EV DIFC

QPMJUJRVF EF SIEVDUJPO EF MB QSPEVDUJPO POU
PSBOHF *M O FNQØDIF RVF MFT QBZT BGSJDBJOT FY
DFT BJEFT -B DBUIHPSJF WFSUF SFHSPVQF UPVUFT
NBSDIIT FU MFT QSJY \$FT BJEFT DPODFSOFU MFT -
BVY QBZTBOT NBJT TBOT JOUFSWFOUJPO TVS MFT Q
DPOTJEISBUJPO MFT RVFTUJPOT EF M FOWJSPPOFN
TPDJPMPHJRVF EV QBZTBHF SVSBM EBOT MF NPOEF F
GPSNFT EF QSPUFDUJPO BDDPSEIFT BVY QBZT FO EIA
BJEFS E EIGFOESF MFVST QBZTBOT QE

**Les subventions à l'exportation*

1BSBMMOMFNFOU E M BDDOT BVY NBSDIIT FU BVY BJEI
M BDDFOU TVS MFT TVCWFOUJPOT BDDPSEIFT QBS MF
MFVS QFSNFUFOU EF NBJOUFOJS EFT QSJY SFMBUJW
BHSJDPMFT -FT QBZT BGSJDBJOT POU CFBVDPVQ TPV
OPO TFVMFNFOU B FOUSBOOI VOF CBJTTF TFOTJCMF E
QSPEVDUJPO BHSJDPMF EFT QBZT RVJ POU PQUI

-FT SIDFOUFT IUVEFT POU NPOUSI RVF QSOT EF E
GBJU EFT QBZT EF OS DFSUBJOT DPOTJEOSFOU RVI
FODPSF QMVT JNQPSUBOU BWFD M JOUSPEVDUJPO EF
NØNFT F FUT RVF MFT TVCWFOUJPOT TVS MFT NBSDII
GBJCMFT SFOGPSDFOU MB DPNQIUJUUJWJUI EFT FYQPS
MF WPMVNF EF DFT DSIEJUT OF DFTTF E BVHNFOUFS
IMFWIT OO FTUJNF RVF MF QSPHSBNNF BNISJDBJO EI
EFVY FO FU IUBJU EF

- BHSJDVMUVSF DPOTUJUUVF QPVS MFT QBZT BGSJDB
EBOT MB MVUUF DPOUSF MB QBVWSFUI OS DF TFDU
QSPEVDUJWJUI TPV SF E VOF DPODVSSFOF EIMPZB
FOHBHFNFOU QSJT QBS MFT QBZT EIWFMPQQIT EBO
GPSNFT E BJEFT FU E BQQVJ E DF TFDUFVS M BQQVJ E
O B KBNBJT DFTTI FU B BV DPOUSBJSF TFMPO DFSU
DPVQ MFT OIHPDJBUJPOT EBOT DF TFDUFVS QPVS

Vers des négociations favorables au développement

-B QPTJUJPO EFT QBZT BGSJDBJOT EBOT MF DBESF E
BVUPVS EF EFVY QSJODJQFT % VO DUUI JMT FYJHFO

WFST MFVST QSPEVJUT BHSJDPMFT FU MB EJTQBSJU
NØNF UFNQT M FOTFNCMF EF DFT QBZT NFU FO BWB
FYJHFBOU VOF QMVT HSBOEF n FYJCJMJUI EBOT MF C
GPSNFT EF QSPUFDUJPO QPVS EIGFOESF MFVST QBZ
M JOTIDVSJUI BMJNFOUBJSF FU MB QBVWSFUI QSPHS
UPVSOFOU BVUPVS EF RVI

** L'accès aux marchés*

" DF OJWFBV MFT QBZT BGSJDBJOT TPVIBJUFOU VOI
QPVS MFVST QSPEVJUT BWFD VOF SIEVDUJPO EFT CE
SIEVDUJPO EFT DSØUFT UBSJGBJSFT FU M BCBOEPO I
EF MFVST QSPEVJUT BHSJDPMF

** Le soutien interne à la production*

" DF OJWFBV MFT QBZT BGSJDBJOT EFNBOEFOU M IM
DPODFSOF MFT BJEFT EF MB DBUIHPSJF PSBOHF FMI
&Om O QPVS MFT BJEFT EF MB DBUIHPSJF WFSUF D
QSIPDDVQBUJPOT EFT QBZT EIWFMPQQIT QPVS MB EI
FYJHFOU EFT DSJUOSFT QMVT SJHPVSFVY EBOT MB E
\$FUUF SJHVFVS FTU OIDFTTBJSF QPVS IWJUFS RVF M
WFSTIFT QSPHSFTTJWF

** Les subventions à l'exportation*

-FT QBZT BGSJDBJOT TF QSPOPODFOU FO GBV

** Un traitement spécifique pour le développement*

1PVS MFT QBZT BGSJDBJOT MB QSJTF FO DPNQUF E
3PVOE QBTTF QBS MB NJTF FO QMBDF E VO USBJUFNF
BHSJDPMFT FU NJFVY SIQPOESF BVY JNQISBUJGT EF
MIHOSF EF MFVST ESPJUT EF EPVBOF TVS MFT QSPEV
BJOTJ RV VOF FYFNQUJ

1BS BJMMFVST DFSUBJOT QBZT BGSJDBJOT POU NJT
EBOT MF EIWFMPQQFNFOU "JOTJ MB TIDVSJUI BMJN
GPOEBNFOUBVY EF MB QFSTPOOF IVNBJOF " DF UJU
E BJEFT EF EIWFMPQQFNFO

-B EIDMBSBUJPO EF %PIB B EPOOI VO MBSHF IDIP BV
OIHPDJBUIJPOT BHSJDPMFT "JOTJ FMMF TUJQVMF RV
IRVJUBCMF FU BYI TVS MF NBSDII BV NPZFO E VO Q
SOHMFT SFOGSPDIFT FU EFT FOHBHFNFOUT TQIDJm R
BVY SFTUSJDUJPOT FU EJTUPSTJPOT UPVDIB(1BSBM
E DF NBOJGFTUF EF QSJODJQF MB EIDMBSBUJPO EF
EBOT DF 3PVOE RVJ DIFSDIFSB E PCUFOJS jEFT BNI
SIEVDUJPOT EF UPVUFT MFT GPSNFT EF TVCWFOUJPO
SIEVDUJPOT TVCTUBOUJFMMFT EV TPVUJFO J &Om
EIDMBSBUJPO GBUJ TJFOOFT MFT FYJHFODFT EF USB
EF SIQPOESF BVY FYJHFODFT EF MFVS TIDVSJUI BM
TQIDJBM FU EJ ISFODJI QPVS MFT QBZT FO EIWFMP
OIHPDJBUIJPOT FU TFSB JODPSQPSI EBOT MFT MJTUFT
EBOT MFT SOHMFT FU EJTDJQMJOFT E OIHPDJFS EF
QFSNFUUSF BVY QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EF UFOJS
Z DPNQSJT FO NBUJOSF EF TIDVSJUI

\$FSUFT DFSUBJOT QBZT BWBJFOU FYQSJNI EFT D
OF DPNQPSUBJU QBT E FOHBHFNFOUT DPODSFUT QPV
JOUFSOFT PV EFT TVCWFOUJJPOT E M FYQPSUBUJPO
RVBOU E MB NJTF FO QMBDF EFT SIGPSNFT FU EFT S
FMMF B QBTTI TPVT TJMFODF MB TVHHFTUJPO EF DF
Bm O EF MFVS QFSNFUUSF EF QSPUIHFS MFVS BHSJD
GPSNVMBUJPO EF MFVST QPMJUJRVFT FU MFVST DIP
MFT QBZT BGSJDBJOT BWBJFOU m OBMFNFOU BDDFQL
EIQBSU QPVS EPOOFS VO DPOUFOV GBWPSBCMF BV E
POU NJT M BDDFOU TVS M FOHBHFNFOUT EFT NFNCST
MJNJUF QPVS MB EIm OJUJPO EFT EJ ISFOUFT NPEBM
NJTF FO "VWSF EFT EJTQPTJUJJPOT EV USBJUFNFOUT T
UBSE OF TF:

1.2 L'accès au marché pour les produits non agricoles

- BDDOT BV NBSDII QPVS MFT QSPEVJUT OPO BHSJDF
FMMF FTU BV DFOUSF EV QSPDFTT VT EF EIWFMPQQF
RVF DFT QBZT POU FOUBNI EFQVJT MFT JOEIQFOEBC
QSPDFTT VT EF EIWFMPQQFNFOU JOEVTUSJFM CBTI T
TUSBUIHJF EF EIWFMPQQFNFOU IUBJU EF SFNQMBDF

QBS EFT QSPEVDUJJPOT MPDBMFT \$FT TUSBUIHJFT IL
EBOT MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EF MB EJWFSTJ
M JOTFSUJPO SFOUJOSF CBTIF TVS M FYQPSUBUJPO
EV NJMJFV EFT BOOIFT EBOT DFSUBJOT QBZT OPU
VOF QMVT HSBOEF PVWFSUVSF TVS MFT NBSDIIT JOL
UJTTVT QSPEVDUJGT WFST MB QSPEVDUJPO EF QSPE
MFT JOEVTUSJFT E IBVUF JOUFOTJUI EF NBJO E "VWS
DSJTF EF DFT JOEVTUSJFT EBOT MFT QBZT EV /PSE FI
DPBU EF NBJO E "VWSF " DF OJWFBV MFT DPBUT GBJ
POU TPV FSU EF MB CI

\$FT FYQISJFODFT EF EIWFMPQQFNFOU JOEVTUSJFM F
EF M "TJF EV 4VE &TU POU QV NBJOUFOJS VO SZUINF
EFT TFDUFVST JOEVTUSJFMT EZOBNJRVFT FU DPNQIU
EFWFOJS EF HSBOET FYQPSUBUFVST TVS MFT NBSDIIT
NØNF NPNFOU MB QMVQBSU EFT QBZT FO EIWFMPQQF
VOF HSBOEF DSJTF EF MFVS EIWFMPQQFNFOU JOEVT
QSPUFDUJPO EF MFVST FOUSFQSJTFT EBOT MF DBESF
HSBOEF JOF DBDJUI EF MFVST JOWFTUJTTFNFOUT -B
MB EJTQBSJUJPO E JNQPSUBOUFT FOUSFQSJTFT E

.BJT FO EIQUJ EF DFUUF DSJTF MF FTTPS JOEVTUS
GPSUF QSPHSFTTJPO EF MB QBSUJDJQBUJPO EF DFT
FYQPSUBUJJPOT EF NBSDIBOEJTFT POU DPOOV VO SZU
SFTUF EV NPOEF DF RVJ MFVS B QFSNJT E BDDSF
EF NPJOT EV RVB \$FUUF QSPHSFTTJPO T FTU BVTT
SBQJEF EF MB TUSVDUVSF EF MFVST FYQPSUBUJJPOT
QSPEVJUT NBOVGBDUVSIT BVY EIQFOET EFT QSPEVJL
FOUSF MF NJMJFV EFT BOOIFT FU MB m O EFT BOOI
QSJNBJSFT B DIVUI EF E

.BJT DPOUSBJSFNFOU BVY QPTUVMBUT EF MB DSPJ
NPOEJBVY EFWBJU T BDDPNQBHOFS E VOF GPSUF D:
EIWFMPQQFNFOU MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU O PC
EF MFVS QBSUJDJQBUJPO EBOT MFT DPVSBOUT EFT IL
EIWFMPQQIT EFT IDIBOHFT NPOEJBVY B QSPHSFTTI F
MFVST DPOUSJCVUJJPOT EBOT MFT IDIBOHFT NPOEJB
-FT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FO EIQUJ EF MB QSPH
WV MFVS QBSU EBOT MFT SFWFC

.BMHSI DFUUF IWPMVUJPO VOF HSBOEF EJTQBSJUI F
EF M "TJF EF M &TU POU WV MFVS QBSU EBOT MF SF
QFSNFUUBOU EF TF SBQQSPDIFS EFT QBZT EIWFMPQC
BGSJDBJOT O POU QBT DPOOV DFUUF SIVTTJUF "V D
QSPHSFTTJPO SBQJEF EF MFVST JNQPSUBUJPO FOUS
NBDSPIDPOP NJRVFT "JOTJ MB MJCISBMJTBUJPO EV I
QSPHSFTTJPO EF MFVST FYQPSUBUJPO EF QSPEVJUT
NPOEJBVY \$FT IWPMVUJPO POU IUI E M PSJHJOF E
DPNNFSDF JOUFSO \$FUUF DPOUSPWFSTF B FV M JOL
MJCISBMJTBUJPO EV DPNNFSDF FU DSPJTTFBODF O FTI
EBOT MFT BOOIFT "V DPOUSBJSF PO FTU FO QSITF
QMVJTJFVST GBDUFVST JOUFSWJFOFOU EBOT M BOBM
DPNNFSDJBMF 1BSNJ DFT GBDUFVST JM GBVU DJUFS
NPOEJBVY MB TPVQMFTTF SFWFOVF FU M IWPMVUJPC
QBZT RVJ POU QSJWJMIHJI VOF JOTFSUJPO JOUFSOBU
POU UJSI VO NFJMMFVS QSPm U RVF DFVY RVJ TPOU
QSPEVJUT JOUFOTJGT FO NBJO E "VWSF PV TVS MFT
QMT GPSUF EF MB EFNBOEF NPOEJBMF FO QSPEVJUT
BWBOUBHF MFT SFOEFNFOUT E IDIFMMF DSF

\$FQFOEBOU MB TUSVDUVSF EF M JOTFSUJPO JOUFSO
OF TPOU QBT MFT TFVMT GBDUFVST E FYQMJDBUJPO I
E WJT EFT DPVSBOUT E IDIBOHFT EFT QSPEVJUT NBO
E BDDOT BVY NBSDIIT QSBUJRVIFT QBS MFT QBZT EI
UJSIT QBS MFT QBZT BGSJDBJOT EBOT MF DPNNFSDF
NPOUSI RVF DFT QPMJUJRVFT POU GBWPSJTI MFT QS
FYQPSUBUJPO EFT QBZT EIWFMPQQIT FU TPOU E MB
BV NBSDII DPOTUJUVFOU BVKPVSE IVJ VO PCTUBDMF
EBOT MFT QBZT BGSJDBJOT FU MFT DPom OFOU EBO
EF CBTF %F DF QPJOU EF WVF DFT QBZT POU GBUJ
BHSJDPMFT VOF RVFTUJPO FTTFOUJFMMF EBOT MF O
NBSDIIT GBWPSJTFSB MFVST EZOBNJRVFT EF EIWFMI
EJWFSTJm DBUJPO PQISIFT QBS VO HSBOE OPNCSF E
DPNQIUJUF EBOT I

Les enjeux des négociations internationales

%BOT MFT OIHPDJBUJPO JOUFSOBUJPOBMFT DF EPT
DPNQSF OE JM T BHJU QPVS MFT QBZT BGSJDBJOT E

BV D"VS EV QSPDFTT VT EF EIWFMPQQFNFOU JOEVTUS
F PSUT EF NPEFSOJTBUJPO FU EF EJWFSTJm DBUJPO
SFOUJOSF RVJ FTU MB MFVS EFQVJT MFT JOEIQFOEB
BOOIFT EV TZTUONF HIOISBMJTI EF QSIGISFODF RVJ
MFT QBZT FVSPQIFOT POU BDDPSEI EBOT MF DBESF
DPOTJEISBCMFT BVY FYQPSUBUJJPOT JOEVTUSJFMMFT
EF M BDDOT FO GSBODIJTF EF MB QBSU EFT RVBUSF I
M 6OJPO FVSPQIFOO F &Om O EFQVJT RVFMRVFT BOO
MJCSF IDIBOHF BWFD M 6OJPO FVSPQIFOO RVJ TF T
WFST MFVST FYQPSUBUJJPOT OS DFT BWBOUBHFT PO
MFT IDIBOHFT BWFD MFT QBZT EIWFMPQQI

\$FT SITVMUBUT POU BNFOI DFSUBJOT E TVQQPTFS R
M PVWFSUVSF EFT NBSDIIT JOUFSOBUJPOBVY NBJT E
EF DPNQIUJUUJWJUI EF MFVST FOUSFQSJTFT \$FT QBZ
QPVS BDDSPOUSF MFVS QSPEVDUJPO JOEVTUSJFMM
EFT IUVEFT SIDFOUFT POU NPOUSI RVF MFT DPVSBO
DPOUJOVFOU E TPV SJS EFT CBSSJOSFT E M FOUSIF
QSPEVJUT JOUFOTJGT FO NBJO E "VWSF RVJ EPNJOF
UFYUJMF FU EF M IBCJMMFNFOU TPOU BTTF[TJHOJm
MB QSPHSFTTJWJUI EFT ESPJUT EF EPVBOF " USBWF
DIFSDIFOU E EIGFOESF MFT JOEVTUSJFT FO NBORVF
NPOUIF FO QVJT TBODF EF DFSUBJOT QBZT FO EIWF
MFT QSPCMONFT EFT SOHMFT E PSJHJOF FU EF GBDJ
EFT QBZT BGSJDBJOT FU SIEVJTFOU GPSUFNFOU M B
QSPWFOBOI

1BSBMMOMFNFOU E MB RVFTUJPO EF M BDDOT BV NB
QSPDFTT VT EF MJCISBMJTBUJPO EFT IDIBOHFT EF QS
TJHOIT DFT EFSOJOSFT BOOIFT DPNQSFOOFOU E JNG
MJCISBMJTBUJPO T FTU USBEVJUF QBS MB EJNIJOVUJI
BJEFS E MFVST F PSUT EF EIWFMPQQFNFOU JOEVTUS
QBT IUI VUJMJTIF EF NBOJOSF F DBDF FU T FTU USB
E BDUJWJUIT JOEVTUSJFMMFT QFV DPNQIUJUUJWFT R'
EF M PVWFSUVSF EFT GSPOUJOSFT "JOTJ MB QSPU
EZOBNJRVFT NBJT B IUI E M PSJHJOF E VOF HSBOEF
GPSNF EF TVCWFOUJJPOT BVY HSBOEFT FOUSFQSJTFT
MFT DPOTPNNBUFFVST SIEVJUT E TF TBUJTGBJSF QBS
M JOEVTUS

\$FQFOEBOU JM GBVU TPVMJHOF S RVF DFT QSPUFDI
QSPEVDUJWJUI FYJTUBOU FOUSF MFT JOEVTUSJFT E
QSPUFDUJPO EFWBJU UIIPSJRVFNFOU BJEFS MFT IDP
FU MFT NFUUSF TVS MB WPJF E VOF JOEVTUSJBMJTB
DFSUBJOT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU POU QV UJSFS Q
EF NPOUIF FO QVJTBTBODF EF MFVST EZOBNJRVFT EF I
QSBHNBUJRVF EF MB QSPUFDUJPO Bm O EF GBWPSJT
O IUBJU QBT EIm OJUJWF FU FMMF B IUI QSPHSFTTJWI
TFDUFVST POU BMPST IUI PVWFSUT E MB DPODVSSFC
WFST EF OPV

&Om O MFT QBZT BGSJDBJOT RVJ POU PQISI VOF PVW
DPOGSPOUIT SBQJEFNFOU E VOF CBJTTF EF MFVST S
HSBOEF QBSUJF EFT IDPOP NJFT BGSJDBJOFT QSPWJF
TPO FYQMJDUBUJPO EBOT QMVTJFVST GBDUFVST EPO
SIEVJUF EFT BENJOJTUSBUJPOT m TDBMFT FU QBSGP
MJCISBMJTBUJPO EFT IDIBOHFT QPTF QBS DPOTIRVFC
BGSJDBJOT FU QOTF EF UPVU TPO QPJET TVS MFT HS
E GBJSF GBDF E DFUUF QFSUF EF SFDFUUF T QBS MF
M F DBDJUI EFT BENJOJTUSBUJPOT m TDBMFT FU M B
SIGPSNFT SFTUFOU FODPSF MJNJUIT FU CFBVDPVQ E
SFDFUUF T CVEHIUBJSFT TVJUF BV NPVWFNF

"JOTJ M BDDOT BVY NBSDIIT EFT QBZT EIWFMPQQI
M BDDSPJTTFNFOU EF MFVST SFDFUUF T m TDBMFT DP
OIHPDJBUJPOT TVS MFT ESPJUT EF

L'accès aux marchés

-B RVFTUJPO EF M BDDOT BVY NBSDIIT QPVS MFT QS
QBZT BGSJDBJOT \$FUUF RVFTUJPO TF QPTF E USPJT
MFT FYQPSUBUJPOT FO QSPWFOBODF EF TFT QBZT "
QSPEVJUT JOEVTUSJFMT POU DPOOV VOF GPSUF CBJ
EBOT MFT BOOIFT E BV DPVST EF M 6SVHVBZ
MFT QSPEVJUT JOEVTUSJFMT B IHBMFNFOU UPVDII MF
PV MF \$IJMJ EPOU MFT UBVY NPZFOT TPOU QBTTIT EV
E EF E FU

\$FUUF UFOEBODF FTU NBSRVIF QBS VOF QSPGPOEF
QBS MFT QBZT EF M 0\$%& TVS MFT FYQPSUBUJPOT E

OBUJPO MB QMVT GBWPSJTIF FTU RVBUSF GPJT
MFT QBZT EIWFMPQQIT POU SIEVJU EF NPJUJI MFT UE
EIWFMPQQIT BMPST RVF MB SIEVDUJPO QPVS MFT QS
E VO UJFST "JOTJ MF UBVY NPZFO QPOEISI BQQMJR\
BMPST RVF DFMVJ BQQMJRVI QPVS MFT JNQPSUBUJPC
EF "JOTJ DFT IMINFOUT NPOUSFOU RVF MFT UBSJ\
BOOIFT \$FUUF CBJTTF FTU DFSUFT QMVT NBSRVIF EB
EPOU DFSUBJOT POU DPOUJOVI E BQQVZFS MFVST B
QSPEVDUJWJUI RVJ MFT PQQPTF BVY QBZT EIWFMPQQ
QSPEVJUT JOEVTUSJFMT B QSPm UI CFBVDPVQ QM

-F TFDPOE BTQFDU EF MB RVFTUJPO EF M BDDOT BVY
TVQISJFVST E NBJOUFOVT QBS MFT QBZT EIWFMP
FO QSPWFOBODF EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU DPN
MFT DIBVTTVSFT MFT BSUJDMFT FO DVJS FU M IMFDL
QPVS DFSUBJOT QSPEVJUT TPOU BQQMJRVIT TVS
EFT QBZT EIWFMPQQIT IQSPVWFOU E JNQPSUBOUFT E
BNIMJPSBUJPO EF MF\ \$FSUFT MFT QBZT EIWFMPQQ
QSIGISFODFT UBSJGBJSFT OPUBNNFOU QPVS MFT QE
DFSUBJOT QSPEVJUT JOUFOTJGT FO USBWBJM RVJ TI
MB #BORVF NPOEJBMF EFT FYQPSUBUJPOT EF DF
6OJT \$BOBEB 6OJPO FVSPQIFOOF FU +BQPO TPOU
SFQSITFOUFOU RVF EV I

-F USPJTJONF BTQFDU EF MB RVFTUJPO EF M BDDOT
\$PNNF QPVS MFT DSØUFT UBSJGBJSFT MB QSPHSF
EIWFMPQQFNFOU QBSUJDVMJOSFNFOU DFBVY JOUFOT
DIBVTTVSFT FO DBPVUDIPVD BQQMJRVIT QBS MF +BG
DPOTUJUUVF VO PCTUBDMF EF UBJMMF E MB EJWFSTJ\
USBEVJU EBOT MB QMVQBSU EFT DBT QBS EFT QSFTI
QVJTTFOU EIHBHFS \

"JOTJ FO EIQUJ EFT CBJTTFT EFT UBSJGT BQQMJRV
BGSJDBJOT FU DFMMFT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
QPVS M BDDOT BVY NBSDIIT EFT QBZT EIWFMPQQIT
FU MFT DSØUFT UBSJGBJSFT QOTFOU MPVSEFNFOU T
DPOTIRVFOU BV DFOUSF EFT OIHPDJBI

Le droit au développement industriel

-FT QBZT BGSJDBJOT POU DPOTUSVJU MFVS EIWFMP
FOWJSPOOFNFOU QBSUJDVMJOSFNFOU QSPUIHI E USE
TVS MFT JNQPSUBUJPOT EFT QSPEVJUT JOEVTUSJFM
EFT SFOUFT QPVS MFT BDUJWJUIT JOEVTUSJFMMFT E
DPNQIUJWJUI OS EBOT E BVUSFT QBZT DFT QSPUF
POU QFSNJT VOF BDDIMISBUJPO EV EIWFMPQQFNFOU
M IDPOP NJF JOUFSOBUJPOBMF OS MB DSJTF EV EIC
FU VOF QMVT HSBOEF MJCISBMJTBUJPO EFT IDIBOHF
MF EPNB JOF JOEVTUSJFM M PVWFSUVSF EFT GSPOU.
QSPEVJUT JNQPSUIT FU B FOUSBOOI MB EJTQBSJUJP
JODBQBCMFT EF TPVUFOJS MB OPVWFMMF EPOOF DPC
B IUI NPJOT NBSRVIF EBOT MFT QBZT BGSJDBJOT RV
IDIBOHFT FYUISJFVST QPTF EFT EJ DVMUIT JNQPSUI
HSBWF DSJ`

\$FUUF DSJTF FTU E M PSJHJOF EF M JOUISDU BDDPSE
EPNB JOF JOEVTUSJFM *MT POU DIFSDII EBOT MF DBE
MFVS TQIDJm DJUI FU E TF EPOOFS VO FTQBDF EF I
JOEVTUSJFM RV JMT POU F

Faire face à la baisse des recettes douanières

-B MJCISBMJTBUJPO EFT IDIBOHFT EF QSPEVJUT JOE
CBJTTF EF MFVST SFDFUUFT EPVBOJOSFT FU EPOD EI
EF DFSUBJOT QBZT QSPWJFOOFOU EFT UBYFT BQQMJ
MB QBSU EFT SFWFOVT TVS MFT JNQPSUBUJPOT SFQ
MFT 1." FO "GSJRVF FU QPVS MFT BVUSFT QBZT
NPZFOOF QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU \$FT I
IDIBOHFT FYUISJFVST QPVS MFT QBZT BGSJDBJOT FU
NBDSPIDPOP NJRVFT \$FSUFT MB QMVQBSU EFT QBZT
QBS EFT SIGPSNFT m TDBMFT E USBWFST MF SFOGPS
MPDBVY RVJ EFWSBJFOU GBJSF GBDF BV NBORVF E H
m TDBMFT O POU QBT FODPSF QSPEVJU MFT F FUT F`
MFVST IRVJM JCSFT CVEHIUBJSFT EV GBJU E

** Les revendications des pays africains*

%BOT MFT OIHPDJBUJPOT JOUFSOBUJPOBMFT TVS MF
UPVSOFOU BVUPVS EF EFVY QSJODJQFT -F QSFNJFS
EIWFMPQQIT E USBWFST VOF SIEVDUJPO EFT UBSJG
M BCBOEPO EFT DSØUFT UBSJGBJSFT FU EF MB QSP
EF EJWFSTJm DBUJPO EFT TUSVDUVSFT QSPEVDUJWF
DIFSDIFOU EBOT MF DBESF EFT OIHPDJBUJPOT JOUF
QSPUFDUJPOT QPVS QPVSTVJWSF MFVST F PSUT FO
NBSDIIT EFT QBZT EIWFMPQQIT OF EFWSBJU QBT ØU
EFT QBZT BGSJDBJOT \$FUUF SFWFOEJDBUJPO DIFSD
IDIBOHFT EFT QSPEVJUT JOEVTUSJFMT FYJHIT QBS MI
QSPQPTIT BVY QBZT FO I

-FT QSIPDDVQBUJPOT EFT QBZT BGSJDBJOT POU USI
RVFTUJPO EF M BDDOT BVY NBSDIIT DFUUF EIDMBSB
BQQSPQSI E IMJNJOF S MFT ESPJUT EF EPVBOF Z D
IMFWIT FU MB QSPHSFTTJWJUI EFT ESPJUT BJOTJ R\
EPOU M FYQPSUBUJPO QSITFOUF VO , 1BS BJMMFV\$
B QSJT FO DPOTJEISBUJPO MFT SFWFOEJDBUJPO E
Bm O EF QPVSTVJWSF MFVS EIWFMPQQFNFOU JOEVTU
QMFJOFNFOU DPNQUF EFT CFTPJOT FU EFT JOUISØU
BWBODIT QBSUJDJQBOUT Z DPNQSJT BV NPZFO E VC
FOHBHFNFOUT

1.3. Les droits de propriété intellectuelle et la santé publique

- JOUSPEVDUJPO EF M BDDPSE TVS MFT ESPJUT EF QS
GBJU M PCKFU EFQVJT EF OPNCSFVTFT BOOIFT E JN
SIHMFNFOUFS MFT ESPJUT EF QSPQSJIUIT^{JO} TJODMF
QSFNJOSF DPOWFOUJPO JOUFSOBUJPOBMF TVS MB Q
QBZT RVJ TF TPOU FOHBHIT E M IQPRVF E NFUUSF FO
QSPUFDUJPO EFT CSFWFUT FU EFT JOWFOUJPOT \$FI
NBUJOSF EF ESPJU EF

.BJT EOT MB m O EFT BOOIFT MFT QBZT FO EIWF
SFTUSJDUJG EF DFUUF DPOWFOUJPO FU E BQQFMFS I
%BOT MFT BOOIFT MB RVFTUJPO EV USBOTGFSU EF
BV D"VS EFT OIHPDJBUJPOT TVS MF OPVWFM 0SESF I

TPOU EPUIT EF MIHJTMBUJPOT OBUJPOBMFT QMVT n F
EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU M IWPMVUJPO EF M
E JNQPSUBOUFT UFOTJPOT TVS MB TDOOF JOUFSOBUJ
'5/ RVJ QPVTTBJFOU Mfvst QBZT E PSJHJOF E BEPC
MIHJTMBUJPOT QMVT SFTUSJDUJWFT EBOT DF EPNBJ
MFT RVFTUJPOT EF QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF EB
3PVOE EF M "DDPSE (IOISBM TVS MFT 5BSJGT %PVBO.
TVS MFT D

\$FQFOEBOU DFUUF JOJUJBUJWF B IUI SFKFUIF QBS M
OF EPJWFOU QBT GBJSF QBSUJF EF M "DDPSE EV ("55
OS MFT 2UBUT 6OJT TPOU SFWFOVT E M P FOTJWF FO
EF NBOJOSF VOJMBUISBMF FU EFWBOU MF SFGVT EFT
UFYUFT DPOTJEISIT USOT SFTUSJDUJGT FU QFV GBW
N *US Trade and Tariff Act* RVJ WB DPOEJUJPOOFS DMBJSFNFOU M
EIWFMPQQFNFOU E M FYJTUFODF E VOF MIHJTMBUJPC
MIHJTMBUJPO BNISJDBJOF OF DFTTFSB BMPST E IWPM
EFT ESPJUT EFT HSBOEFT m SNFT EIUFIOUSJDFT EFT
NFU FO *Omnibus Trade and Competitiveness Act* RVJ SFOGPSDF MF DBSBDU
FO NBUJOSF EF CSFWFU FU EPOOF MF ESPJU BV %J
VOJMBUISBMF MFT QBZT RVJ EPJWFOU BNIMJPSFS MF
QSPQSJIUI GBVUF EF RVPJ JMT TF WFSSBJFOU M

-FT EJ ISFOUFT QSFTTJPOT EFT 2UBUT 6OJT EF M &V
M JOUSPEVDUJPO FO E VOF QSPQPTJUJPO EBOT M
EF MB QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF -FT OIHPDJBUJ
RVJ DIFSDIF E IUBCMJS EFT OPSNFT NJOJNBMFT E
E UPVUFT MFT UFDIOPMPHJFT EPOU MFT QSPEVJUT FI
JOUIHSIT FU MFT CSFWFUT \$FU BDDPSE QSIDJTF IHE
DBT EF OPO SFTQFDU EF TFT ESPJUT - BDDPSE BDD
"VWSF FU SFDPOOBOU EFT BWBOUBHFT TQIDJm RVFT
MFT NPJC

OS DFU BDDPSE B GBJU M PCKFU E JNQPSUBOUFT D
EF TPO DBSBDUOSF SFTUSJDUJG QPVS M BDDOT BVY
TBOUI BWFD M BDDIMISBUJPO EFT IQJEINJFT DPNNF
DFTTI E FYJHFS VOF SIWJTJPO EF DFU BDDPSE FU VC
QSPUFDUJPO EF QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF -B %I
FO EIWFMPQQFNFOU FU FO QBSUJDVMJFS E DFMMFT

JOWJUBOU E SIWJTFS DFU BDDPSE EF NBOJOSF E DF
JNQISBUJGT EV EIWFMPQQFNFOU FU EF TBOUI QVCM.
MF DBESF EV %PIB 3PVOE TPOU JNQPSUBOUFT EV QP
DIFSDIFOU E SIEVJSF MF DBSBDUOSF BTZNIUSJRVF E
Bm O RVF MFT QBZT BGSJDBJOT QVJTTFOU UJSFS QSP
EBOT MFT BVUSFT TF

Les enjeux des négociations internationales

-FT FOKFVY EF DFU BDDPSE TVS MB QSPQSJIUI JOUFM
TJUUVBUJPO NPOEJBMF TVS MB DSIBUJPO EFT UFDIOPM
EFT EFNBOEFT UPUBMFT EF CSFWFUT EIQTIT FO
MB EFNBOEF NPOEJBMF EF CSFWFUT WJFOU SFOGPF
UFDIOPMPHJRVF FU FO MJNJUF M BDDOT BVY QBZT E
E FYQPSUBUJPO IMFWIT QPVS MFT QBZT EIWFMPQQIT
FU EF ESPJUT EF EPVBOFT QBZIT "JOTJ E JNQPSUB
M BQQMJDBUJPO EF DFU BDDPSE TVS MFT ESPJUT EF
QFSQIUUVFS M JOIHBMJUI UFDIOPMPHJRVF FO MJNJUB
BJMMFVST DFU BDDPSE QPVSSBJU IHBMFNFOU FOUSE
MFT QBZT QBVWSFT FU FO MJNJUFSBJU M BDDOT

-FT FOKFVY EF M BDDPSE TVS MB QSPQSJIUI JOUFM
MFT EPNBJOFT EF MB TBOUI EF MB UFDIOPMPHJF E
USBEJUJPOOFMMFT "V OJWFBV EF MB TBOUI MF OP
EFT NIEJDBNFOUT RVJ TF TJUVF TF OS MFT QSJY
HIOISJRVFT TPOU OFUUFNFOU NPJOT JNQPSUBOUT FL
FOUSF MFT QSJY EFT NIEJDBNFOUT HIOISJRVFT FU I
SÏUSPWJSBVY QPVS MF 7*) TJEB BMMBOU EF EP
USBJUFNFOUT QSPEVJUT BV #SITJM PV FO *OEF \$FUL
QMVT QBVWSFT BVY USBJUFNFOUT FU BVY NIEJDBNFC
EF WJF E MB OBJTTBODF B EJNJOVI USOT OFUUFNFC
IQJEINJFT -FT F FUT EV OPVWFM BDDPSE OF TF MJN
EBOT MB MJNJUBUJPO EF MB QSPEVDUJPO EF WFSTJP
E TUSVDUVSFS VOF JOEVTUSJF QIBSNBDFVUJRVF FO
EBOT MF EPNBJOF QVCMJD E WJOHU BOT &Om O MF
EIWFMPQQIT EBOT MF EPNBJOF EF MB TBOUI FO MFVS
SFDIFSDIF QIBSNBDFVUJRVF FU TVSUPVU TPO PSJFOL
"JOTJ EFVY OPVWFBVY USBJUFNFOUT TFVMFNFOU PC
RVBSU EF TJÖDMF FU MFT EÏQFOTFT BMMPVÏFT BV (

-FT IWPMVUJJPOT SIDFOUFT EBOT MF EPNBJOF EF MB
FYQMJR VFU MFVST JORVJIUVEFT GB

\$FT JORVJIUVEFT OF TF MJNJUFOU QBT E MB TBOUI
DBS MFVST EIQFOTFT FO NBUJOSF EF SFDIFSDIF TPC
SFWFOVT BMPST RVF MFT QBZT EIWFMPQQIT Z DPOT
MFT DPBUT E BDRVJTJUJPO EFT OPVWFMMFT UFDIOP
NBUJOSF E JNJUBUJPO FU E BEBQUBUJPO EF DFT UF
FYQISJFODFT EF EIWFMPQQFNFOU SBQJEF EVSBOU M
FTTFUJFMMFNFOU TVS MFT F PSUT GPVSOJT QBS D
MF NBSDII J &O DPOTIRVFODF MB NBSHF EF NBO"VI
EF QMVT FO QMVT MJNJUI FO NBUJOSF E BDDOT BVY
QMVT FO QMVT QSPUIHI 6OF MJNJUBUJPO RVJ TF QS
MPHJDJFMT JOGPSNBUJRVFT "JOTJ MB EIQFOEBODF
EBOT MFT BOOIFT FU RVJ TF USPVWBJU BV DFOUSF
FTU BVKPVSE IVJ SFOGPSDI QBS MFT OPVWFMMFT QS
QSPQSJIUI .

&Om O DFU BDDPSE TPVMOWF EFT JORVJIUVEFT EBC
NFNCST MB QPTTJCJMUI E FYDMVSF EF MB CSFWFI
QSPEVDUJPO 1BS DFUUF FYDMVTJPO M BDDPSE OF S
QBZTBOT FO "GSJRVF FU EBOT MF NPOEF FO EIWFMP
EF QMBOUFT PV Bm O E BDDSPOUSF MF SFOEFNFOU B
HSBOEF QSPUFDUJPO EV TFDUFVS CJPMPHJRVF RVJ
EIHBFHS MFT SFTTPVSDFT OI DFTTBJSFT BV m OBODFI
M BDDPSE TVS MB QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF TFN
MFT JOEJWJEVT PV MFT m SNFT QSJWIFT QBS SBQQPS
QBS MFT QBZTBOT QBVWSFT PV MFT DPNNV(

&O Elm OJUJWF M BDDPSE TVS MB QSPQSJIUI JOUFM
QBZT BGSJDBJOT EBOT MB NFTVSF Pá DFMB SIEVJU I
MFVS EIQFOEBODF UFDIOPMPHJRVF \$FUUF JORVJIUV
SIWJTJPO EF DFU BDDPSE EBOT MFT OIHPDJBUJPOT
MF MBODFNFOU E VO OPVWFBV 3PVOE EF OIHPDJBUJ
T FOHBHFBJFOU E SFWPJS MFT EJ

Les revendications des pays africains

-FT SFWFOEJDBUJPOT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
NBOJOSF QSJPSJUBJSF TVS MB RVFTUJPO EF MB TBOU

EBOT VO TFOT QMVT GBWPSBCMF E M BDDOT BVY NIE
QBMVEJTNF FU EF MB UVCFS DVMPTF \$FT SFWFOEJDI
NJOJTUISJFMMF EF %PIB Pá MF DPOTFOTVT TVS MF |
SFOEV QPTTJCMF RVF TVJUF BV EITJS EFT QBZT EIWF
"JOTJ MB EIDMBSBUJPO EF %PIB TPVMJHOBJU DMBJS
EF M BDDPSE TVS MFT BTQFDUT EFT ESPJUT EF QSPQ
GBWPSBCMF E MB TBOUI QVCMJRVF FO QSPNPVWBOL
EIWFMPQQFNFOU DPODFS OB -B EIDMBSBUJPO HIOISI
QBS VOF EIDMBSBUJPO TQIDJm RVF TVS MB TBOUI FU
MJHOF HIOISBMF FU QSIDJTF RVF jM BDDPSE TVS MFT
QBT FNQÐDIFS MFT NFNCST EFT QSFOESF EFT NFTVSF
FO SIJUISBOU OPUSF BUUBDIFNFOU E M BDDPSE TVS
ÐUSF JOUFSQSIUI FU NJT FO "VWSF E VOF NBOJOSF R
TBOUI QVCMJRVF FU FO QBSUJDVMJFS E .BJT QMV
FODPSF DFUUF EIDMBSBUJPO JOUSPEVJU MB OPUJPO
E BHJS SBQJEFNFOU TBOT SFTQFDUFS EF NBOJOSF
QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF "JOTJ FMMF JOEJRVF
VOF TJUVBUJPO E VSHFODF OBUJPOBMF PV E BVUSF
DSJTFT EBOT MF EPNBJOF EF MB TBOUI QVCMJRVF Z
BV QBMVEJTNF FU E E BVUSFT IQJEINJFT QFVWFOU ;
TJUVBUJPOT E &O NÐNF UFNQT MB EIDMBSBUJPO
BGSJDBJOT EPOU MFT DBQBDJUIT EF M JOEVTUSJF Q
QBZT M JEIF RV JMT QVJTTFOU JNQPSUFS EFT NIEJD
B DPNNFODI E GBJSF TPO DIFNJO *M GBVU SBQQFM
GPSUFNFOU PQQPTIT E M JEIF E VO DPNNFSDF JOUFS
BGSJDBJOT FU EF MB TPDJIUI DJWJMF JOUFSOBUJPOI
E DFUUF RVFTUJPO T FTU NPOUSI QMVT n FYJCMF ",
EF GBCSJDBUJPO JOTV TBOUFT PV O FO EJTQPTBOU
EJ DVMUIT E SFDPVSJS EF NBOJOSF F FDUJWF BVY M
/PVT EPOOPOT QPVS JOTUSVDUJPO EF USPVWFS VOF
\$POTFJM (IOISBM B

-B \$POGISFODF EF %PIB DPOTUJUVF VO NPNFOU JNQP
JOUFMMFDUVFMMF &O F FU NÐNF TJ MB RVFTUJPO E
BWBODIFT EBOT MF EPNBJOF EF MB TBOUI POU PVWF
EIDMBSBUJPO EF %PIB B GSBHJMJTI M JOUSBOTJHFB
E MB TBOUI QSJNI TVS DFM

1.4. Le traitement spécifique et différencié

- BQQBSJUJPO EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU TVS MB
USBJUFNFOU RV PO EFWSBJU MFVS SITFSWFS EBOT M
FOUSF MFT QBZT NFNCST EV ("55 IUBJU E M PSJHJOF
NBOJOSF VOJWFSTFMMF MFT SOHMFT EV TZTUONF NV
QBZT OPVWFMMFNFOU JOEIQFOEBOUT OF QPVWBJFOU
QMVT HSBOEF PVWFSUVSF EF MFVST IDIBOHFT BV SJ
DSFVTFS -FT QBZT NFNCST EV ("55 DPNNFOIBJFOU
FO EIWFMPQQFNFOU FU FO QBSUJDVMJFS BVY QBZT
DSPJTTBODF FU E EJWFSTJm FS MFVST IDPOP NJFT "J
BVY QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EBOT MF TZTUONF DP
FYDFQUJPOT E MB SOHMF EF SIDJQSPDJUI RVJ IUBJU
FYDFQUJPOT TFSPOU SFOGSDIFT TVJUF BVY SFWFO
IDPOP NJRVF JOUFSOBUJPOBM UPVU BV MPOH EFT BO
DFT QBZT Bm O EF MFVS QFSNFUUSF EF DPOTUSVJSF
IDPOP NJFT E M BCSJ EF MB DPODVSSFODF E

OS MB DSJTF EV EICVU EFT BOOIFT B IUI E M PSJH
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU - BOBMZTF EFT DBVTFT EF
RVJ TF TPOU EIWFMPQQIT EBOT VO HSBOE OPNCST
WISJUBCMF DPODVSSFODF "JOTJ BV MJFV EF GBWPS
EFT IDPOP NJFT MFT QSPUFDUJPOT NJTFT FO QMBDF
USBEVJUFT QBS MF EIWFMPQQFNFOU EF DPNQPSUFNF
BV EIWFMPQQFNFOU FU BV DIBOHFNFOU \$FT BOBMZ
MF DBESF EV DPOTFOTVT EF 8BTIJOHUPO RVJ POU N
EFT IDPOP NJFT FO EIWFMPQQFNFOU TVS M FYUISJFV
UBSJGBJSFT FU OPO UBSJGBJSFT QPVS SFMBODFS M
TUSBUIHJFT EF DSPJTTBODF PSJFOUIFT WFST MF NB
QSPNPUJPO EFT FYQPSUBUJPOT "JOTJ VO OPVWFBV
DBVTF MF USBJUFNFOU TQIDJm RVF BDDPSEI BVY QBZ
MBSHFNFOU MFT OIHPDJBUJPOT EF M 6SVHVBZ 3PVOI
SIEVJSF MF QSJODJQF EV USE

OS MFT SIGPSNFT BQQMJRVIFT QBS MFT QBZT FO EIW
O POU QBT QSPDVSIF MFT SITVMUBUT BUUFOEVT -B
"GSJRVF -B NBSHJOB MJTBUJPO EBOT MF DPNNFSDF J
BGSJDBJOFT FTU SFTUIF EPNJOIF QBS MFT QSPEVJUT
SFODPOUSFOU MFT QMVT HSBOEFT EJ DVMUIT E GBJ

HSBOEF PVWFSUVSF EF MFVST GSPOUJOSFT \$FT SIT
EFT OIHPDJBUJPOT JOUFSOBUJPOBMFT E SFOGPSDFS
EF DPOTPMJEFS MFVST EZOBNJRVFT EF DSPJTBTBODF
DF OJWFBV MFT SFWFOEJDBUJPOT EFT QBZT BGSJD
EF %

Naissance et évolution de la question du traitement spécifique et différencié.

- VO EFT PCKFDUJGT EF M BDDPSE EV ("55 MPST EF
FU MF CJFO DUSF EBOT MFT QBZT NFNCST QBS MF
EV GBJU RVF QBSNJ MFT QBZT TJHOBUBJSFT E M IQF
NJT TVS MF NDNF QJFE E İHBMJUİ UPVT MFT 2UBUT I
\$FSUFT DFU BDDPSE SFDPOOBJTBJU MF ESPJU QPV
EF QBJFNFOU E JNQPTFS EFT SFTUSJDUJPOT GBDF I
OVMMFNFOU TQIDJm RVFT BVY QBZT FO EIWFMP

"WFD M BDDSPJTTFNFOU EV OPNCST EF QBZT FO EIW
MFVS BDDPSEFS RVFMRVFT BWBOUBHFT TQIDJm RVFT
QSPUIHFS MFVST JOEVTUSJFT OBJTTBOUFT EF MB DP
DIBQJUSF B IUI SBKPVUI E M BDDPSE EV ("55 DPOO
RVJ BDDPSEBJU EFT QSIGISFODFT OPO SIDJQSPRVF
PVWFSUVSF EFT NBSDIIT E MFVST FYQPSUBUJPOT F
MFT QBZT EIWFMPQQIT TF TPOU FOHBHIT E BDDPSEF
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU Bm O EF MFT BJEFS E BNİ
\$FQFOEBOU DFT OPVWFBVY QSJODJQFT POU IUI MBJ
DBSBDUOS

\$FT BWBODIFT WPOU PVWSJS MB WPJF BV QSJODJQF E
Bm O EF MFT BJEFS E NJFVY T JOUIHSFS EBOT MFT ID
VO MFWJFS JNQPSUBOU EF MFVS DSPJTBTBODF FU EF
NVMUJMBUISBM TVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU T
EF MB \$/6\$&% FO E VO 4ZTUONF EF QSIGISFODFT
QSPWFOBODF EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU \$F TZT
BDDPSEFS EF NBOJOSF OPO SIDJQSPRVF BVY QBZT F
EPVBOJFST .BJT DF TPOU MFT QBZT EIWFMPQQIT R
SIEVDUJPO BJOTJ RVF EFT SOHMFT E PSJHJOF \$FUU
EIWFMPQQFNFOU POU QFV CIOIm DJI EF DFUUF EIDJTI
MFT QSPEVJUT BHSJDPMFT BJOTJ RVF MF UFYUJMF F
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU 1BS BJMMFVST DF TZTUO

MFT QSPEVJUT BZBOU DPOOV VOF QSFNJOSF USBOTG
M JOTFSUJPO SFOUJOSF RVJ IUBJU MB MFVS EBOT MI
MFVST TUSVDL

"WFD MFT OIHPDJBUJPOT EV 5PLZP 3PVOE MF QSJOD
FO EIWFMPQQFNFOU TFSB SFDPOOV FU JOUSPEVJU P
DPNNSDJB M NVMUJMBUISBM \$F UFYUF DPNQPSUF E
QSJODJQF E VO USBJUFNFOU QSIGISFOUJFM QPVS MF
DFT QSIGISFODFT EPJWFOU QSPHSFTTJWFNFOU QSFC
OPSNBMFT EV DPNI -B NJTF FO QMBDF EF DF QSJODJ
EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU EF MFVS FYJHFODI
SIEVJSF MFT JOIHB MJUIT FU BDDSPOUSF MFVS NBSHF
EFT EJTQPTJUJPOT FU EFT NFTVSFT EV TZTUONF EF
UBSJGBJSFT RVJ DPOUSJCVFOU E MB GFSNFUVSF EF
QSPWFOBODF EV NPOEF FO EIWFMPQQFNFOU \$FT E
JOUFSOBUJPOBVY DPNNF DFMVJ EF M BHSJDVMUVSF
TFS

OS M FOTFNCMF EF DFT EJTQPTJUJPOT FU MFT QSIG
FO DBVTF EOT MF EICVU EFT BOOIFT BWFD MB DSJ
OIP MJCISBMFT \$FT UIOTFT FTUJNB JFOU RVF DPOU
BWBOUBHFT BDDPSEIT BVY QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
BNIMJPSFS MFVS JOTFSUJPO JOUFSOBUJPOBMF "V D
EF DPNQPSUFNFOUT SFOUJFST FU EF M BCTFODF EF
QSJWIT -F OPVWFBV DPOTFOTVT FO WPHVF FODPVS
MJCISBMJTBUJPO EFT IDPOP NJFT \$FT OPVWFMMFT JE
EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EBOT MFT BOOIFT F
QSPNPUJPO EFT FYQPSUBUJPOT "V OJWFBV EFT OIHP
EV QSJODJQF EV USBJUFNFOU TQIDJm RVF FU EJ ISI
DPNNSDF JOUFSOBUJPOBM \$FUUF UFOEBODF TF NB
Pá DF QSJODJQF TF SIEVJSB E MB QPSUJPO DPOHSV
n FYJCJM JUI QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU Bm
QSPEVJUT EFT QBZT EIWFMPQQIT FU EF MFVS EPOOF
EV USBJUFNFOU TQIDJm RVF FU EJ ISFODJI TF MJNJ
EISPHBUJPOT BVY SOHMFT VOJ

.BJT MF NJMJFV EFT BOOIFT DPOTUJUUVFSB VO UI
QPMJUJRVFT EF EIWFMPQQFNFOU &O F FU MFT QB
JORVJIUVEFT FU EFT JOUFSSPHBUJPOT RVBOU BVY S

SIGPSNFT NJTFT FO "VWSF UPVU BV MPOH EFT BOOIF
VOF SFMBODF GPSUF EF MB DSPJTTBODF FU VOF NF
"GSJRVF MB DSPJTTBODF FTU SFTUIF GBJCMF FU GS
BGSJDBJOT EBOT MF DBESF EFT QSPHSBNNFT E BKVTI
SBQJEF EF MFVST SFTTPVSDFT CVEHIUBJSFT EV GBJL
QMVQBSU E FOUSF FVY M FTTFOUJFM EF MFVST SFDF
MFT FOUSFQSJTFT FO "GSJRVF QPVS GBJSF GBDF E V
MFVST GSPOUJOSFT %BOT DF DPOUFYUF FU QPVS G
BQQFMI E VO SFOGPSDFNFOU EFT QSIGISFODFT FU PC
EFT OIHPDJBUIJPOT JOUF

Les enjeux des négociations internationales

.DNF TJ MB RVFTUJPO EV USBJUFNFOU TQIDJm RVF FL
DPNNF DFVY EFT OIHPDJBUIJPOT BHSJDPMFT EF MB Q
EV DPUPO FMMF EFNFSF DSVDJBMF QPVS M BWFOJS
M BDDFQUBUJPO EF DF QSJODJQF EBOT MFT SOHMFT
QMVT HSBOEF n FYJCJMUI FU VOF NBSHF JNQPSUBO
FU EBOT MB NJTF FO "VWSF EFT EJTQPTJUJGT JOTUJ
MFT TUSBUIHJFT EF EJWFSTJm DBUJPO EF MFVST TUS
SFOGPSDFS MB QPMJUJRVF DPNNFSDJBMF FU EPOOF
OPUBNNFOU MFT UBSJGT EPVBOJFST MFT QPMJUJRV
FYQPSUBUJPOT Bm O EF DPOTUSVJSF MFVS EIWFMP

"VKPVSE IVJ MFT EJTQPTJUJPOT EF M 0.\$ MJNJUFOU
MPOHVFT PV E DFSUBJOFT EJTQPTJUJPOT QPVS T ID
USBOTJUPSFT POU UPVUFT FYQJSIFT FU VO HSBOE
QMVT GPSUF TVJUF E VOF QMVT HSBOEF PVWFSUVSF
TPOU EF QMVT FO QMVT MJNJUIFT QPVS MFT QBZT M
QSJODJQF EV USBJUFNFOU TQIDJm RVF FU EJ ISFODJ
EFT BDDPSET EV 5PLZP 3PVOE T

-FT QBZT BGSJDBJOT DIFSDIFOU E SFOGPSDFS DF QS
MFVST TUSBUIHJFT EF EIWFMPQQFNFOU IDPOP NJRVF
DPODSOFT RVJ FYJHFOU EFT SIQPOTFT TJOHVMJOS
EBOT MF EPNBJOF EV EIWFMPQQFNFOU *M FTU BV DI
FU E OPUSF DSIBUJPO Bm O EF TVHHISFS EF OPVWFMI
DPODSFUT FU QBSGPJT

Les revendications des pays africains

-FT QBZT BGSJDBJOT POU OPUI EFQVJT RVFMRVFT BC
OIHPDJBUJPOT JOUFSOBUJPOBMFT *MT JOTJTUFOU T
EBOT EFT EIMBJT CJFO EIm OJT Bm O RV JMT QVJTTF
NBOJOSF GPSUF DF QSJODJQF FU EF MVJ EPOOFS VOF
&Om O JMT SFMOWFOU RVF MFT OIHPDJBUJPOT TVS I
OF EPJWFOU QBT PDDVMUFS MB SFDPOOBTBODF EV
EIm OJUJPO EFT TUSBUIHJFT EF EIWFMPQQFNFOU \$F
EF %PIB RVJ B JOEJRVI RVF jMFT EJTQPTJUJPOT SFM
JOUIHSBOUF EFT -FT QBZT NFNCST POU OPUI IHB
QSIPDDVQBUJPOT FYQSJNIFT BV TVKFU EF MFVS GPO
TQIDJm RVFT BVYRVFMMFT TF IFVSUFOU MFT QBZT F
"m O EF GBJSF GBDF BVY JORVJIUVEFT EFT QBZT BGS.
MB EIDMBSBUJPO EF %PIB B DMBJSFNFOU TPVMJHOI
FU EJ ISFODJI TFSPOU SIFYBNJOIFT FO WVF EF MFT
FU QMVT PQ "JOTJ E M JNBHF EF UPVUFT MFT RVF
%IDMBSBUJPO EF %PIB B EPOOI EFT BTTVSBODFT RV
CJBJT OPUBNNFOU E VO SFOGPSDFNFO

1.5. Les questions de Singapour

&O MPST EF MB \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF EF
EIDJEI MB NJTF FO QMBDF E VO HSPVQF EF USBWBJM
USBOTQBSFODF EFT NBSDIIT QVCMJDT FU EF MB GBDJ
EITPSNBJT E BQQFMFS jMFT RVFTUJPOT EF 4JOHBQPV
FOUSF MFT QBZT EIWFMPQQIT FU MFT QBZT FO EIWFM
EF MB \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF EF %PIB FU B IUI
TJ MFT QBZT EIWFMPQQIT FTUJNFOU RVF M PVWFSUV
MF NVMUJMBUISBMJTNF FU MB DSPJTTBODF EV DPNNI
BGSJDBJOT TPOU GPSUFNFOU PQQPTIT E TFT OIHPDJ
RVF SFOGPSDFS MB EJTDJQMJOE NVMUJMBUISBMF FL
QPMJUJRVFT FU TUSBUIHJFT OBUJPOBMFT EF EIWFMP
MFT EJ ISFOUT EPTTJFST Bm O E FO

La question de l'investissement

%FQVJT UPVKPVST MB RVFTUJPO EF MB QSPUFDUJPO
FTU BV DFOUSF EFT QSIPDDVQBUJPOT EFT QBZT E^{JO}

TJODMF POU DIFSDII E IMBCPSFS EFT DPEFT GBWPSE
JOUFSWFOUJPOOJTUFT PV EV DPOUSUMF EFT QBZT E
EIWFMPQQFNFOU POU UPVKPVST DPOUFTUI DFT DPEF
BVY FOUSFQSJTFT IUSBOHOSFT 1BS BJMMFVST JMT
EJSFDUT IUSBOHFST *%& E T JOTDSJSF EBOT MFVST
DFSUBJOFT PCMJHBUJPOT DPNNF VO SFDPVST BVY QS
PV EF USBOTGFSU EF UFDIOPMPHJF FU VOF SIHMFNF
\$FT EJWFSHFODFT FOUSF MFT FYJHFODFT EFT QBZT
M PSJHJOF EF DPOUSPWFSTFT TBOT m O FU EFT EJ
DPOTFOTVFM MF EBOT MF

'BDF E MB EJ DVMUI EF EIm OJS EFT SOHMFT BDDFQI
J° TJODMF QPVS EFT QPMJUJRVFT CJMBUISBMFT Bm
\$FT QPMJUJRVFT NFUUBJFOU M BDDFOU TVS MFT QS.
USBJUFNFOU OPO EJTD SJNJOBUPJSF EFT m SNFT IUSB
EF USBOTGFSU EFT QSPm UT FU MB NJTF FO QMBDF E
.BJT DFT QPMJUJRVFT POU IUI DPOUFTUIFT QBS MF
BOOIFT BWFD MFT SFWFOEJDBUJPOT I -FT QSFT
QBZT TFSPOU E M PSJHJOF EF M BEPQUJPO QBS M "T
EFT ESPJUT FU EFWPJST IDPOP NJRVFT EFT ²UBUT RV
²UBUT FU MFVS EPOOF MF ESPJU EF TPVNFUUSF MFT
QSJODJQFT TFSPOU SFQSJT QBS MF QSPKFU EF \$PEF
EFT /BUJPOT 6OJFT TVS N

\$FQFOEBOU DFT QSJODJQFT FU DFT QSPKFU EF SOH
DPOUJOVI E SIDMBNFS VOF MIHJTM BUJPO JOUFSOBUJ
- IMBCPSBUJPO EF DFUUF SIHMFNF OUBUJPO IUBJU Q
BWBJU VO JNQBDU SIFM TVS MF DPNNF SDF JOUFSOB
BVUPVS EF DF RV PO BQQFMMF jMFT NFTVSFT DPODFS
.*\$ \$FT OPVWFMMFT NFTVSFT UPVU FO SFDPOOBTJTT
MFT QSBUJRVFT OPO DPOGPNFT BVY SOHMFT EV ("5
IWPMVUJPO EIDJTJWF BWFD MF SFUFOUJT TBOU EJ I
RVJ B QFSNJT E DFT EFSOJFST E JOUSPEVJSF MB RV
DPNNFSDJBMFT NVMUJMBUISBMFT E USBWFST MB DP
EF DFUUF RVFTUJPO \$FUUF QSPCMONBUJRVF TFSB B
QBZT EIWFMPQQIT BWFD E MFVS UDUF MFT &UBUT 6O
HIOISBM TVS MFT JOWFTUJTTFNFOUT Bm O E BQQVZF
HMPCBMJTBUJPO D\$

- 0\$%& B IHBMFNFOU FOHBHI VO QSPDFTTVT EF OIHPD
.VMUJMBUISBM TVS MFT *OWFTUJTTFNFOUT ".* -F Q
HMPCBM FU DIFSDIBJU E BMMFS BV EFME EFT *%& C
EPOU MFT JOWFTUJTTFNFOUT EF QPSUFGFVJMMF RV.
m OBODJOSF \$F QSPKFU OF TF MJNJUBJU QBT RV BV
BTQFDUT JODPSQPSFMT FO QBSUJDVMJFS MFT BTQFC
BWFDMFT SFWFOEJDBUJPOT FYQSJNI FT QBS MFT QBZ
EFT m SNFT USBOTOBUIJPOBMFT FU E BTTVSFS MB TID
PV BVY PCMJHBUJPOT EF SITVMUBUT EFT QBZT FO EIV
EJWFHFODFT FOUSF MFT QBZT NFNCST FU GBDF BV
JOUFSOBUJPOBMF %V DPVQ DF QSPKFU B IUI BCBOE
BDDPSE NVMUJMBUISBM TVS MFT JOWFTUJTTFNFOUT
MFT QSFTTJPOT EFT QBZT EIWFMPQQIT MB NJTF

.BJT MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU POU FYQSJNI EF
JORVJIUVEFT RVBOU E MB WPMPUI EFT QBZT EIWFMP
1MVTJFVST SBJTPOT FYQMJR VFOU DFT DSBJOUFT -B (C
EFT JOWFTUJTTFNFOUT SFIVT QBS MFT QBZT FO EIW
NVMUJMBUISBM TVS MFT JOWFTUJTTFNFOUT EFWSBJU
EBOT MB NFTVSF Pá JM FOMOWFSBJU M JODFSUJUVEF
IUSBOHFST \$FQFOEBOU VO HSBOE OPNCST EF QBZT
MIHJTMBUJPOT FU EFT DPEFT BDDPSEBOU E JNQPSU
EPNBJOE m TDBM PV FO NBUJOSF EF SBQBUSJFNFOU
MJNJUI TVS MFT JOWFTUJTTFVST IUSBOHFST RVJ POI
JOUFSOFT PV SIBMJTBOU EFT UBVY EF DSPJT TBODF
E VO BDDPSE NVMUJMBUISBM TVS MFT JOWFTUJTTFN
JOWFTUJTTFNFOUT TVS MF QSPDFTTVT EF EIWFMPQQ
MFT F FUT EFT *%& TVS MFT EZOBNJRVFT EF DSPJT
QBS MF CBJT EFT F FUT E FOUSBOOFNFOU TVS MB (C
RVF MFT *%& QFVWFOU FOUSBOOFS EBOT DFSUBJOT
MPI 1BS BJMMFVST MB RVFTUJPO EV USBOTGFSU E
EFT QSIPDDVQBUJPOT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
WFST VOF WISJUBCMF NBOU

.BJT MFT JORVJIUVEFT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
SIEVJSF MFVS NBSHF EF MJCFSUI FU TVSUPVU QBS M
*%& -B SIEVDUJPO EF MB DBQBDJUI EF EIDJTJPO EFT
EF MB OBUJPO MB QMVT GBWPSJTIF RVJ PCMJHFSBJ

IUSBOHFST RV E MFVST JOWFTUJTTFVST OBUJPOBVY
T FYQMJR VF FOUSF BVUSFT QBS MB DBQBDJUI EF MF
Bm O EF MFT JOUIHSFS E MF "JOTJ DFSUBJOT TFDU
EZOBNJR VF EF DSPJT TBODF POU IUI MPOHUFNQT J
DPOTUJUUVUJPO EF DBQBDJUIT MPDBMFT 1BS BJMMFV
QBSUJDVMJOSFNFOU GBDF BVY JOWFTUJTTFNFOU

&O EIm OJUJWF M IUBCMJTTFNFOU E VO BDDPSE NVM
DPOUSPWFSTF % VO DUUI MFT QBZT EIWFMPQQIT F
E JOWFTUJTTFNFOUT FOUSF QBZT FO BTTVSBOW VOF
DPOUSJCVFSBJU BJOTJ E VOF SFMBODF EF MB DSPJT
FO EIWFMPQQFNFOU TPOU SITFSWIT TVS DFUUF RVFT
M BTZNIUSJF EFT SFMBUJ POT IDPOP NJRVFT JOUFSOE
SFOGSPDFS MF QPVWPJS EFT JOWFTUJTTFVST IUSBO
SBQQPSU BVY *%& RVF MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
TF SIDMBNBOU EV QSJODJQ

La question de la concurrence

1BSBMMOMFNFOU BVY JOWFTUJTTFNFOUT MB \$POGIS
MB NJTF FO QMBDF E VO HSPVQF EF USBWBJM TVS M
QPMJUJRVFT EF MB DPODVSSFODF SFHSPVQFOU MFT S
DPNNFSDJBMFT SFTUSJDUJWFT FU DIFSDIFOU E NBJO
CJFO DUSF IDPOP NJRVF FU TPDJBM FU E VOF BMMPI
MB GPSNBUJPO EF NPOPQPMFT FU BV EIWFMPQQFNFOU
EIGFOESF MFT QPTJUJ POT BDRVJTFT TVS MFT N

-F EICBU TVS MFT QPMJUJRVFT EF MB DPODVSSFODF
DFT QPMJUJRVFT POU UPVKPVST IUI MJIFT E M JOW
USBOTOBUIJPOBMFT IMBCPSI TPVT MFT BVTQJDFT EF
EJTQPTJUJ POT TVS MFT QPMJUJRVFT EF DPODVSSFODF
\$FQFOEBOU DFU BDDPSE B SFODPOUSI EF GPSUFT S
NBVWBJT "JM MF DBSBDUOSF DPOUSBJHOBOW EF DFS

%F OPT KPVST MFT QPTJUJ POT TVS MFT QPMJUJRVF
EIWFMPQQIT RVJ NJMJUFOU FO GBWFVS EF DFT QPM
QMVT HSB(\$FT EJWFSHFODFT T FYQMJR VF FOU QBS M
DPODVSSFODF BV TFJO EF M 0.\$ %F QMVT FO QMVT
M BVHNFOUBUJPO EFT NBSHFT EF MJCFSUI EFT HSB(

FODPSF TPVNJT BVY SOHMFT FU BVY MIHJTMBUJPOT
EF M 0.\$ EFVY RVFTUJPOT TF QSPm MFOU E M IPSJ[P
QPMJUJRVF EF MB DPODVSSFODF FU TPO JNQBDU TV
TFDPOEF FTU SFMBUJWF E M FYJTUFODF E VO NPEO
EPJWFOU NFI

-FT TUSBUIHJFT EF EIWFMPQQFNFOU NJTFT FO "VWSF
MFT BOOIFT FU O BDDPSEBJFOU RV VO JOUISDU
TFVMFNFOU QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EJ' *M GBV
MFT TUSBUIHJFT E JNQPSU TVTCUJUUVUJPO OF GBWPS
E QSPUIHFS MFT F PSUT EF EIWFMPQQFNFOU JOEVT
E JNQPSUBOUFT QSPUFDUJPOT FO GBWFVS EFT JOE
EF DPNQPSUFNFOUT SFOUJFST EBOT VO HSBOE OPN
DPNQIUJUJWJUI EFT IDPOP NJFT 1BS BJMMFVST MFT
BOOIFT POU NPOUSI M JNQPSUBODF FU EV SUMF KF
MB TUSVDUVSBUJPO E BQ

- JOUFSWFOUJPO EF M 2UBU B IUI JNQPSUBOUF EBOT
M BDUJPO TVS MFT TZTUONFT EF QSJY FU MB DPODV
DPNQPSUFNFOUT SFOUJFST EBOT MB QMVQBSU EFT Q
EIWFMPQQFNFOU E VOF EZOBNJRVF EF EJWFSTJm DBL
TVDDFTTJWFT EF TFHNFOUT QSPEVDUJGT FO BNPOU
FO EIQUU EF MB DPODFOUSBUJPO EF MB QSPEVDUJPC
DPNQPSUFNFOUT EZOBNJRVF FO NBUJOSF E JOWFTUJT
EF OPVWFBVY TF

-FT FYQISJFODFT EF EIWFMPQQFNFOU EBOT MFT QBZT
EF HSBOET HSPVQFT JOEVTUSJFMT FU m OBODJFST
EIWFMPQQFNFOU EBOT MB SIHJPO "V +BQPO M BEN
MB TVQQ : *zaibatsu* FU MB QSPNVMHBUJPO E VOF MPJ BOU
IUI F FDUVIF FU DFSUBJOT DPOTFJMMFST BNISJDBJC
HSPVQFT QPVWBJU KPVFS VO SUMF GPOEBNFOUBM EB
MB DS -F NPEOMF KBQPOBJT EF DPODFOUSBUJPO E
EF QBZT TPVT EIWFMPQQIT FU OPUBN \$FUUF DPODF
BVY FOUSFQSJTFT EF EJTQPTFS EFT NPZFOT m OBOD
HSBOEFT UBJMMFT MFVS QFSNFUUFU

&O EIQUU EFT UFOEBODFT DPNNVOFT E MB DPODFOUS
EBOT MB TUSVDUVSF FU M PSHBOJTBUJI *kieretsu* O BQQB

QBT E EF HSBOEFT GBNJMMFT DPNNF EBOT MFT BVU
OPNCSF EF m SNFT BZBOU EFT QSJTFT EF QBSUJDJQE
DFSUBJOF DPIISFODF EBOT MFVST BDUJWJUIT 1BS B
EPOU MB QMVQBSU TPOU BDUJPOOBSFT EBOT MFT E
BQQBSUJFOFOU E EFT GBNJMMFT RVJ HBSEFOU VO I
QBT EF CBORVFT EBOT MFVST SİTFBVY DBS M FTTFO
EF DFT TQIDJm DJUIT MFT HSPVQFT FO "TJF POU EFL
E FOWJTBHFS EFT JOWFTUJTTFNFOUT E MPOH UFSNF
QPVS EFT QPMJUJRVFT

.BJT QBSBMMÔMFNFOU È DFUUF DPODFOUSBUJPO M
M FODPVSBHFNFOU EF MB DPODVSSFODF FOUSF MFT
\$PNNJTJPO POU TUJNVMI MB DPNQIUJPO FOUSF M
FODPVSBHIF RVBOE MFT JOEVTUSJFT BUUFJHOFU M
QPVS MFT JOEVTUSJFT OPVWFMMFT PV MPSTRVF MB
JOEVTUSJFMMFT \$FUUF MPHJRVF HVJEF IHBMFNFOU I
JOUFSOBUJPOBMF &O F FU MFT FOUSFQSJTFT KBQP
MB DPODVSSFODF IUSBOHOSF "V DPOUSBJSF DFUUF
POU BDRVJT VO OJWFBV EF DPNQIUFOI

&O \$PSIF MFT QPVWPJST QVCMJDT FODPVSBHFOU IF
DFUUF DPODVSSFODF OF QBTTF QBT QBS MFT QSJY
NFJMMFVSFT UFDIOPMPHJFT E M IUSBOHI -B DPODV
MFT HSPVQFT FO \$PSIF T PQOSF TVS MF NBSDII EV US
MF QFSTPOOFM UFDIOJRVF FU BENJOJTUSBUJG MF Q
SBQJEJUI EFT MJWSBJTPOT F

-B DBQB DJUI EFT QBZT BTJBUJRVFT E DPODJMJFS DPP
EF DPNQPSUFNFOUT EZOBNJRVFT EF MB QBSU EFT I
DIFSDIFOU E NBOUSJTFS MFT OPVWFMMFT UFDIOPMP
DBOUPPOFS E MB HFTUJPO EF MFVST BWBOUBHFT BDI
MPHJRVF B QFSNJT E DFT IDPOP NJFT E BDDIMISFS M
EBOT M IDPOP NJF JOUFSOBUJPOBMF -FT QPVWPJST
M VTBHF EF NIUIPEFT QMVT EJTC

%BOT MFT QBZT BTJBUJRVFT MB DPPQİSBUJPO FOUSF
EBOT MFT QBZT BTJBUJRVFT E USBWFST MFT DPOTFJM
EFT HSBOET HSPVQFT FU DFVY EFT QPVWPJST QVCM
DIFSDIFOU E BSUJDVMFS VOF TUSBUIHJF DPIISFOUF C

SITPVESF MFT QSPCMONFT E JOGPSNBUJPO \$FT DPO
FO \$PSIF EV 4VE FU E 5BOXBO %BOT DF*Industrial Development*
Consultative Committee Overall Manufacturing Committee Chemical Industries Committee PV
Machinery Industries Committee &O \$PSIF JM Z B BVTTJ MB GPSNBU
BZBOU QPVS PCKFDUJG MB EIm OJUJPO EF TUSBUIHJI
HSBOET HSPVQFT JOEVTUSJFMT 1BS BJMMFVST MFT
PV NPJOT BVUPOPNT WJT E WJT EF M &UBU RVJ MFV
EF EIWFMPQQFNFOU

\$FQFOEBOU DFU IRVJMJCFS RVF MFT QPVWPJST QV
SPNQV BWFD M PVWFSUVSF DSPJTTBOUF EFT IDPOP
EJ DVMUI VO HSBOE OPNCSF EF HSPVQFT BTJBUJRV
HSPVQFT MFT QMVT QFSGPSNBOUT POU TBJTJ DFUUF
E PSHBOJTBUJPO

\$FT IMINFOUT BVUPVS EF M FYQISJFODF EFT QBZT B
EFT QPMJUJRVFT FU EFT TUSBUIHJFT OBUJPOBMFT E
QPMJUJRVFT EF DPODVSSFODF OF TPOU QBT EIm OJU
IDPOPNTJFT OBUJPOBMFT "JOTJ QBS FYFNQMF NDNF
MB QPMJUJRVF BNISJDBJOF EF MB DPODVSSFODF M
BSEFVS EBOT TB MVUUF I

-FT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU QBSUJDVMJOSFNFO
M IJTUPJSF SIDFOUF EFT QPMJUJRVFT EF MB DPODV
RVF MB EIm OJUJPO E VOF QPMJUJRVF EF MB DPODV
EIWFMPQQFNFOU FU SFOGPSDFS MFT TUSBUIHJFT E J
EPJU DIFSDIFS E MJNJUFS MFT DPNQPSUFNFOUT NPC
PV MFT BCVT \$FUUF QPMJUJRVF EF MB DPODVSSFOI
BDRVJTJUJPOT BV OJWFBV JOUFSOBUJPOBM FOUF M
MFT IDPOPNTJFT -B QPMJUJRVF EF MB DPODVSSFOD
MB QSITFODF EF M JOWFTUJTTFNFOU IUSBOHFS BV O
M IWJDUJPO EFT F

\$FQFOEBOU FO EIQUJ EF M JOUISDU E VOF QPMJU
FYQSJNI MFVST DSBJOUFT EBOT MF HSPVQF EF USBW
QSIPDDVQBUJPOT DPODFSOFU M JNQPSUBODF E VOF
T JOTDSJSF MFT QPMJUJRVFT EF DPODVSSFODF EFT
TPVMJHOI MB EJWFSTJUI FU MB WBSJIUI EFT FYQISJF
QBT ISJHFS VO NPEOMF VOJRVF NBJT RVJ EPJU DUSF

EPJWFOU EF DF QPJOU EF WVF HBSEFS MFVS NBSHF
BEBQUIFT E MFVST OJWFBVY EF EIWFMPQQFNFOU FI
DIBOHFNFOU Bm O EF SIQPOESF E M IWPMVUJPO EF
QSIPDDVQBUJPO EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU DPOD
TFJO EF M 0.\$ RVJ SJTRVF E BDDSF

"JOTJ MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU UPVU FO SFDPI
EF MB DPODVSSFODF RVJ QPVSSBJU KPVFS VO SUMF
M JEIF E VO DBESF VOJRVF FU SJHJEF BV TFJO EF M (C
E NBJOUFOJS FU E SFOGPSDFS MFVST NBSHFT EF MJ
EPJWFOU SIHJS MF EIWFMPQQFNFOU FU SIEVJSF QB
QOTFOU TVS MFVST DIPJ"

La question de la transparence des marchés publics

- B USBOTQBSFODF EFT NBSDIIT QVCMJDT GBJU QBSUJ
EF M 0.\$ E 4JOHBQPVS \$FUUF RVFTUJPO O FTU QBT
EVSSBOU MFT OIHPDJBUIJPOT EV 5PLZP 3PVOE MFT QB
M JNQPTJUJPO BVY BENJOJTUSBUJPOT QVCMJRVFT
MFVST BDIBUT \$FT EJTQPTJUJPOT POU IUI NPEJm IFI
TPJFOU PCMJHBUPJSFT & O F FU DFU BDDPSE TVS
EF MB MJTUF QPTJUJWF MPST EF MB DSIBUJPO EF M
QVCMJRVFT JODMVBJU EBOT MFT EJTQPTJUJPOT EF M
QSPDIEVSFT E BQQFMT E P SF MB RVBMJm DBUJPO E
EF TIMFDUJPO MFT EIMBJT MFT PCMJHBUJPOT EF EI
EV SFKFU EFT P SFT \$F O FTU RV E 4JOHBQPVS RVI
FOHBHFNFOU NVMUJMBUISBVY FU VO HSPVQF EF USI
MB RVFTUJPO EF MB USBOTQBSFODF EFT NBSDIIT QV
BV D"VS E VOF PQQPTJUJPO TPVSEF FOUF MFT QBZT
SOHMFT EF M 0.\$ FU MFT QBZT FO EI"

- JOUISDU BDDPSEI QBS MFT QBZT EIWFMPQQIT E MB
HSBOEJTTBOUF EF DFT NBSDIIT EBOT M IDPOP NJF NP
MFT TFSWJDFT E IEVDBUJPO EF TBOUI PV MFT IRVJQ
BVKPVSE IVJ FOUS -B WBMFVS EF DFT NBSDIIT FO
FTU FTUJNIF E QSOT EF NJMMJBSET EF EPMMBST
SFQSITFOUFOU FOUF FU EV 1*# \$FT EPOOIFT J
FU MF GBJU RV JMT DPOTUJUVFOU VOF PQQPSUVOJU
DIFSDIFOU E FO UJSFS E JNQPSUBOUT QSPm UT %F I

EF SFOESF DFT NBSDIIT BDDFTTJCMFT BVY m SNFT EF
QVCMJDT RVJ PCMJHFSBJU MFT HPVWFSOFNFOUT E E
DPOUSBUT Bm O E BTTVSFS BVY m SNFT IUSBOHOSFT I
RVFMRVFT DPOUSBUT KVUFVY &O NØNF UFNQT RVF M
MF QSJODJQF EV USBJUFNFOUT OBUJPOBM EBOT MB EJ
MFT HSBOEFT m SNFT IUSE

-FT QBZT BGSJDBJOT OF TPOU QBT UPUBMFNFOUT PQO
JMT Z WPJFOUT VO NPZFO E BDDSPOUSF M F DBDJUI
EF DFT NBSDIIT FU EF SIEVJSF MB DPSSVQUJPO FU
USBOTQBSFODF EPOOFSBJU IHBMNFOUT E DFSUBJOT
EF QSPEVDUJPO OPUBNNFOUT EBOT MF EPNBJOF EFT
FO EIWFMPQQFNFOU EJTQPTFOU E DF OJWFBV E JNØ
JOUFOTJGT FO NBJO E "VWSF FU RVF MF DPØU FTU Q
EF USBWBVY E JOGSBTUSVDUVSF POU VO JNQBDU Q
FO UFSNFT EF SFDFUUF m OBODJOSFT NBJT IHBMF
E M BDDSPJTTFNFOUT EF MB DPNQIUJUUJWJUI EFT FO
KBQPOBJTFT E JOGSBTUSVDUVSF EVSBOU MB HVFSS
FOUSFQSJTFT DPSIFOOFT MPST EF MB HVFSSF EV 7J
EBOT DFT EFVY IDPOP NJFT FU POU QBSUJDJQI E MI
JOEVTUSJFMT D

\$FQFOEBOU FO EIQU EF M JOUISØU EF MB USBOTQ
FO EIWFMPQQFNFOU FO HIOISBM Z TPOU PQQPTI 5P
NVMUJMBUISBMFT EF M 0.\$ SJTRVFSBJU E JNQPTFS E
TF USBEVJSF QBS E JNQPSUBOUT DPØUT QPVS MFVS I
EBOT MB MPHJRVF NVMUJMBUISBMF PVWSJSBJU MFT
FOUSBOOFS VOF DPNQIUJUUJPO BDDSVF QPVS MFT m S
EFT HSBOEFT m SNFT &Om O MFT NBSDIIT QVCMJDT F
E BJEFS MFT m SNFT MPDBMFT E QSPHSFTTFS FU E DF
USBWBVY E JOGSBTUSVDUVSF GPOU BQQFM E E JNQP
JNQPSUBOU TVS MF SFTUF EF M IDPOP NJF FO NBUJO
QFSTQFDUJWF MFT NBSDIIT QVCMJDT POU UPVKPVST
RVJ DIFSDIFOU FO †

&O Elm OJUJWF MB USBOTQBSFODF EFT NBSDIIT QV
M F DBDJUI EV QSPDFTTFT EF EIWFMPQQFNFOU FU
\$FQFOEBOU M JOUSPEVDUJPO EF DFUUF RVFTUJPO E
SFOGSPDFS MFT DPOUSBJOUFT NVMUJMBUISBMFT FU
QBZT FO EIV

La question de la facilitation du commerce

*M O FTU QBT EF USBEJUJPO BV TFJO EV ("55 EF EJTD M BDDPSE EF İWPRVBJU MFT QSJODJQFT EF GBDJI SFTQFDUFS .BJT DFUUF RVFTUJPO O IUBJU QBT USB M OSHBOJTBUJPO NPOEJBMF EFT EPVBOFT MB \$/6\$&ç QPVS M &VSPQF POU QSJT FO DIBSHF EJ ISFOUT BTQ NJOJTUISJFMMF EF M 0.\$ TPVT MFT QSFTTTJPOT EF USBWBJM TVS MB GBDJMJUBUJPO EV DPNNFSDF - QSPHSFTTTJPO EFT IDIBOHFT JOUFSOBUJPOBVY RVJ F NBUJOSF EF DPNNFSDF JOUFSOBUJPOBM 1BS BJMMFV E JNQPSUBOUT DPßUT EF USBOTBDUJJPOT RVJ WPOU (IDIBOHFT NPOEJBVY FU EF MB

"V TFJO EF M 0.\$ MB GBDJMJUBUJPO EV DPNNFSDF FT EFT QSPDIEVSFT DPNNFSDJBMFT JOUFSOBUJPOBMFT GPSNBMJUIT MJIFT E MB DPMMFDUF E MB QSITFOUBU E MB DJSDVMBUJPO EFT CJFOT BV EFME EFT GSPOUJ JNQPSUBOU IWFOUBJM E BDUJWJUIT EPOU MFT JOGS EPVBOJOSFT MFT NPEBMJUIT EF

-FT QBZT BGSJDBJOT BDDPSEFOU VOF JNQPSUBODF I NFTVSF Pá JMT TPOU MFT QMVT IMFWIT BV NPOEF F 1BS BJMMFVST MB GBJCMFTTF EFT IDIBOHFT JOUSB S FU MB DPNQMFYJUI EFT QSPDIEVSFT EF GBDJMJUBUJ M BNIMJPSBUJPO EFT DPOEJUJJPOT FU EFT QSPDIEVSF EFT IDPOPJFT BGSJDBJOFT \$FQFOEBOU DFT QBZT TFJO EV QSPHSBNNF EF %PIB \$F SFGVT T FYQMJRVI EF NBO"VWSF EBOT MF SZUINF EFT SIGPSNFT E FOUS NVMUJMBUISBMF 1BS BJMMFVST MFT QBZT BGSJDBJ GSBHJMJUI EF MFVST IRVJMJCSFT CVEHIUBJSFT " D BQQSIDJFS MF DPßU m OBODJFS EF DFT SIGPSNFT TB QPVS MFT QBZT BG

"JOTJ MFT RVFTUJJPOT EF 4JOHBQPVS TPOU E M PSJH \$FT QBZT OF OJFOU QBT M JNQPSUBODF EF DFT SIGP USBOTQBSFODF EFT NBSDIIT QVCMJDT PV EF MB GBD EV QSPDFTTVT EF EIWFMPQQFNFOU FU M BNIMJPSBL T FYQMJRVOU E BCPSE QBS MF DPßU m OBODJFS EF

TVS MFVST IRVJMJCSFT m OBODJFST .BJT MFT DSBJ
DFT OPVWFMMFT RVFTUJPOT E SIEVJSF MFVST NBSH
SIGPSNFT TF USBEVJSBJFOU QBS MB SIEVDUJPO EF
GPSNVMBUJPO EFT QPMJUJRVFT "JOTJ TPVIBJUFOU
NBOUSJTFS MF SZUII

Les revendications des pays africains

-FT RVFTUJPOT EF 4JOHBQPVS POU IUI BV DFOUSF E
M PSESF EV KPVS EF M 0.\$ FO *MT POU GBJMMJ
UFMMFNFOU MFT QPTJUJPOT EFT QBZT EIWFMPQQIT F
VO DPOTFOTVT B IUI USPVWI FO EFSOJOSF NJOVUF F
MF MBODFNFOU E VO OPVWFBV DZDMF OIHPDJBUJPOT
NFNCSFT EF M 0.\$ BWBJFOU EIDJEI EF QPVSTVJWSF I
MB DJORVJONF \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF EF \$BOD
MB %IDMBSBUJPO EF %PIB TPVMJHOBJU RVF jKVTRV I
USBWBJM EF M JOUFSBDUJPO EV DPNNFSDF FU EF ME
EF DF RVJ TVJU QSJODJQFT GPOEBNFOUBVY Z DPNQ
MB QSPDIEVSF FU EJTQPTJUJPOT SFMBUJWFT BVY FC
FU TPVUJFO FO GBWFVS EV SFOGSPDFNFOU QSPHSFT
FO EIWFMPQQFNFOU BV NPZFO -F QSPDFTT VT EF D
QSPQSF E MB QPMJUJRVF EF MB DPODVSSFODF I

-F TFDPOE QSJODJQF EV DPOTFOTVT EF %PIB DPODFS
4JOHBQPVS " DF OJWFBV MFT QBZT FO EIWFMPQQFN
MBODIFT BV DBT E VO DPOTFOTVT FYQMJDJUF FOUSF
DPODFSBOU MFT RVFTUJPOT MJIFT E M JOWFTUJTT
GBWFVS E VO DBESF NVMUJMBUISBM EFTUJOI E BTTV
M JOWFTUJTTFNFOU USBOTGSPOUJOSFT E MPOH UFSN
E M FYQBOTJPO EV DPNNFSDF FU MB OIDFTTJUI E VC
BDDSVT EBOT DF EPNBJOF y OPVT DPOWFOPOT R
TFTTJPO EF MB \$POGISFODF .JOJTUISJFMMF TVS MB
TVS MFT NPEBMJL -B DPOEJUJPO EF M FYJTUFODF E
BVY QPMJUJRVFT EF M JOWFTUJTTFNFOU NB

-F QSPDFTT VT EF DMBSJm DBUJPO FOUBNI BQSOT MB
FU MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FO HIOISBM FU E
GPSUF MB QPVSTVJUF EV QSPDFTT VT EF DMBSJm DBU
EF 4JO

1.6. Le dossier du coton

-B RVFTUJPO EV DPUPO FTU EFWFOVF SBQJEFNFOU M
MB DBQBDJUI EFT QBZT EIWFMPQQIT E QSFOESF FO L
WISJUBCMF DPOUFOV GBWPSBCMF BV EIWFMPQQFNFC
B DPNNFODI MPSTRVF MF #IOJO B USBOTNJT FO BWS
.BMJ 5DIBE #VSLJOB 'BTP FU #IOJO BV 1SITJEFU
MFT QBZT BGSJDBJOT FYJHFBJFOU VO BSSDU EFT TVC
E VOF DIVUF JNQPSUBOUF EFT QSJY EFQVJT QMVTJFV
USBOTJUPJSFT Bm O EF GBJSF GBDF

"m O EF DPNQSFOESF M JNQPSUBODF EF DFUUF RVFT
DPUPO EBOT TFT IDPOPJFT " DF OJWFBV JM GBVL
SDFDUFT E FYQPSUBUJPO EV #IOJO FU EV #V 1BS E
MF DPUPO SFQSITFOUF EF E EV 1*# EF DFT IDPOF
DFT QBZT POU IUI GSBQQIT EF QMFJO GPVFU EFQVJT
RVJ T FYQMJRUF MBSHFNFU QBS ME

-B QSPEVDUJPO NPOEJBMF EV DPUPO FTU QBTTI EF
6OJT FU MB \$IJOF QSPEVJTFOU DIBDVO QSOT EF E
SFQSITFOUFOU QSOT EFT USPJT RVBSUT EF MB QSPI
MF 1BLJTUBO M OV[CILJTUBO NBJT BVTTJ MFT QBZT
E VOF DIVUF EFT DPVST NPOEJBVY RVJ POU EJNJOVI
DIVUF EFT DPVST USPVWF VOF QBSUJF EF TPO FYQM.
QSPEVDUFVST &O F FU VO HSBOE OPNCSF EF QBZT
MFVST QSPEVDUFVST "JOTJ BVY 2UBUT 6OJT M BQQ
EPMMBST 2 6 EVSBOU MB DBNQBHOF \$FT DIJ
FU SFQSITFOUFOU USPJT GPJT MF NPOUBO -FT QSJ
EV DPUPO TPOU QMVT IMFWIT RVF MFT QSJY NPOE
VO BQQVJ E MFVST QSPEVDUFVST EF DPUPO - &VSPC
FTQBHOPMT FU HSFDT Pa MFT QSJY JOUFSOFT POU
NPOEJBVY -B (SODF FU M &TQBHOF RVJ OF SFQSITF
M PSJHJOF EF QSOT EF EFT TVCWFOUJ POT NPOEJB
DVNVMIFT EFT 2UBUT 6OJT EF M &TQBHOF FU EF

\$FU BQQVJ JOUFSOF E MB QSPEVDUJPO T FTU USBE
NBORVF E HBHOF S QPVS MFT QBZT BGSJI \$FT QFSU
JNQPSUBOUFT RVF M BJEF BNISJDBJOF BDDPSEIF E
BNISJDBJOF EF NJMMJPOT EF EPMMBST 2 6 FO

EV GBJU EF MB DIVUF EFT DPVST F` \$FUUF CBJTTF
F FUT EJSFDUT TVS MB QBVWSFUI EBOT MFT QBZT B
FOUSF FU B FV QPVS F FU VOF SIEVDUJPO EI
NJMJF 6O HSBOE OPNCSF EF QBZT B FTTBZI EF GB.
TPVUJFO JOUFSOF E MFVST QSPEVDUFVST "JOTJ PC
MB 5VSRVJF MF #SITJM MF .FYJRVF M &HZQUF FU M
OS MFT QBZT BGSJDBJOT OF QPVWBJFOU BQQPSUFS
MFVST IRVJMJCSFT CVEHIUBJSFT FU EF MFVST FOHB
DBESF EFT QSPHSBNNFT E BKVTUFNFOU TUSVDUVSFM
M JOJUJBUJWF EFT QBZT B

- JOJUJBUJWF EFT RVBUSF QBZT BGSJDBJOT DPNQPSL
FO GBWFVS EV DPUPO FU VOF BVUSF QMVT JNNIEJBU
EF USBOTJUJPO QPVS GBJSF GBDF E MB DSJTF BDUV
QSPEVJU TQIDJBM VOF OPUJPO RVJ WFOBJU E ØUSF
\$PNJUI EF M BHSJDVMUVSF &O F FU MF UFYUF)BSC
QBZT BGSJDBJOT EV GBJU EV SUMF RV JMT QFVWFOU
-FT QBZT BGSJDBJOT EBOT MFVS JOJUJBUJWF POU D
1MVT QBSUJDVMJOSFNFOU M JOJUJBUJWF EFT RVBUS
QSFOESF EFT EIDJTJPOT E VSHFODF MPST EF MB \$PO
TVCTUBOUJFMMF MFT TVCWFOUJPOT BVY QSPEVDUFV
MFT QBZT E M PSJHJOF EF M JOJUJBUJWF FYJHFBJFO
DBMFOESJFS QSIDJT QPVS BSSØUFS UPVUF GPSNF E I
MB TVQQSFTTJPO EFT TVCWFOUJPOT OF TFSBJU QBT
MB NJTF FO QMBDF EF NIDBOJTNFT EF DPNQFOTBUJP
EVFT E DFUUF CBJT

-F EPTTJFS EV DPUPO EFWJFOU EPOD BQSOT DFUUF
OIHPDJBUJPOT EV DZDMF EF %PIB *M DSJTUBMMJTF
NFNCSFT EF M 0.\$ *M TFSB BVTTJ BV D"VS EF DFUUF
EV EIWFMPQQFNFOU FU DFUUF JODBQBDJUI EFT QBZT
M FTQSJU EF %PI

&O EIm OJUJWF MFT QBZT BGSJDBJOT POU DIFSDII
EFT OIHPDJBUJPOT JOUFSOBUJPOBMFT -FT PCKFDUJ
BNIMJPSFS MFVS QPTJUJPOOFNFOU JOUFSOBUJPOBM
QMVT HSBOEF PVWFSUVSF EFT NBSDIIT EFT QBZT EIW
OBUJPOBVY .BJT E VO BVUSF DUUI MFT QBZT BGSJ
EJTDJQMJOF NVMUJMBUISBMF Bm O EF MFVS QFSNFUU

NBUJOSF EF EIWFMPQQFNFOU \$FT QSJPSJUIT WPOU S
E (FOOWF EF GPSUFT PQQPTJUJPOT EF MB QBSU EFT
OBUJPOBVY FU EF M

2. Les inquiétudes de Genève

" MB m O EF MB \$POGISFODF EF %PIB FO MFT NJ
BWBJFOU EPOOI NBOEBU E MFVST OIHPDJBUFVST E (
DPOUFOV DPODSFU E MB %IDMBSBUJPO EF %PIB FU E
IDIBOHFT NPOEJBVY \$FT OIHPDJBUJPOT EFWBJFOU E
NJOJTUISJFMMF OF TF SIVOJTTF EF OPVWFBV E \$BO
E BWBODFNFOU EFT IDIBOHFT FU QSFOESF MFT EIDJT
m O FO EIDFNCSF .BJT D IUBJU TBOT DPNQUFS T
NFNCSFT E GBJSF EF MB EIGFOTF EF MFVST JOUISDU
NVMUJMBUISBMFT -FT FOHBHFNFOU QSJT E %PIB WI
FU QBSUJDVMJOSFNFOU MFT QBZT EIWFMPQQIT E EIG
M BVUSF DUUI MFT QBZT BGSJDBJOT FU MFT QBZT F
FOHBHFNFOU QSJT E %PIB FU OPUBNNFOU MB QSJT
QPVS DPODMVSF DF 3PVOE EF OIHPDJBUJPOT \$FUUF
RVJ B DPNNFODI BV TJOHF EF M 0.\$ E (

\$FUUF PQQPTJUJPO FU MFT EJWFESHFODFT RVJ TPOU
EIWFMPQQFNFOU TF SPOU E M PSJHJOF EV QJIUJOFM
NBHJSF IUBU E BWBODFNFOU EFT OIHPDJBUJPOT E M
QBZT BGSJDBJOT FU M JNQSFTTJPO RVJ QSIEPNJOB
QBZT EIWFMPQQIT DIFSDIBJFOU E WJEFS MB %IDMBSE
- JODBQB DJUI EFT QBZT EIWFMPQQIT E SFTQFDUFS M
PQISFS MFT DIBOHFNFOU OI DFTTBJSFT E VOF NFM
QSPHSOT SIBMJTIT BWBOU MB DPOGISFODF EF \$BODá
QPVS DFUUF \$POGISFODF \$FT IMINFOU DPOTUJUVF
\$POGISFODF NJOJTUISJ

2.1. De faibles progrès à Genève

-B QSFNJOSF DBSBDUISJTUJR VF EFT OIHPDJBUJPOT F
EFT EPNBJOFT DMFG` \$PNNF QPVS SFUFOJS MFT MF
B EIDJEI E BCPSEFS MF OPVWFBV DZDMF EF
TVS VO EPTTJFS QBSUJDVMJFS 60 NPZFO E IWJUFS E
DPOTUSVJSF EFT BDDPSET FOUF TFT QBZT NFNCS
GRU DPOTBDSIF BV EPTTJFS EF MB QSPQSJIUI JO
FO EIWFMPQQFNFOU BWBJFOU GBJU EF DF EPTTJFS V

NIEJDBNFOUT QPVS DFSUBJOFT IQJEINJFT DPNNF MF
RVF MB CBUBJMMF IUBJU HBHOIF UBOU MB EIDMBSBU
TVS MFT ESPJUT EF QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF FL
QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF QFVU FU EPJU ĐUSF J
QBZT NFNCST EF M 0.\$ E QSPUIHFS MFVS TBOUI QV
NIEJDBNFOUT OIĐFTTBJSTx .BJT D IUBJU NIDPOOBO
FU TVSUPVU ĐFVY EF MFVST MBCPSBUPJSFT QIBSNBL
M BOOIF QPVS m OBMFNFOU BSSJWFS

2VF T FTU JM QBTTI FYBDUFNFOU -FT OIHPDJBUIJPOT
QBVWSFT BVY NIEJDBNFOUT E USBWFST M VUJMJTBUJ
MF QPJET FU MB QSPUFDUJPO BDDPSEIF QBS MFT M.
EIWFMPQQFNFOU EF QSPEVJSF MFT NIEJDBNFOUT HIO
QBUJFOUT EFWJFOOFOU QMVT JNQPSUBOUT RVF MFT
OS ĐFT OIHPDJBUIJPOT POU SFODPOUSI M PQQPTJUJ
RVFTUJPOT -B QSFNJOSF FTU MJIF BV ESPJU EFT QB.
WFST E BVUSFT QBZT QBVWSFT RVJ OF MFT QSPEVJT
FYPOISBUJPO EF QBJFNFOU -FT BNISJDBJOT DIFSDIF
SIQBOEVFT DPNNF MF EJBCOUF M BTUINF PV M IZQF
NVMUJQMJDBUJPO EFT NIEJDBNFOUT HIOISJRVFT FOL
EF EPMMBST 2 6 Ę M IPSJ[PO QPVS MFT HSBOET
BNISJDBJOT .FSDL FU 1m TFS TPOU FTUJNIFT Ę QSOT
TFJO EV \$PNJUI TVS MB 1SPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF
\$POGISFODF EF %PIB TVJUF I

\$FU IDIFD B GBJU M F FU E VOF CPNCF -F EJSFDUFV:
B QBSMI jE VO EJTDSEJU DPMMFDUJG TVS DF RVJ FT
DPNNFSDJBMFx -FT 2UBUT 6OJT POU DFSUFT DIFSDI
NPSBUPJSF EFT QMBJOUFT EFWBOU M 0.\$ DPOUSF M
M FYQPSUBUJPO EFT NIEJDBNFOUT .BJT MF NBM FTU
QBT IITJUI E GVTUJHFS MFT QBZT SJDIFT RVJ OF SFT

-F OPO SFTQFDU EFT EBUFT m YIFT QPVS MB m OBMJ
QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF NBJT T FTU IUFOEV E
BHSJDPMF &O F FU MB EBUF EV NBST m YIF C
EF MB RVFTUJPO BHSJDPMF O B QBT IUI SFTQFDUIF
BHSJDPMFT MFT QBZT NFNCST EF M 0.\$ O POU QBT
m YIF EV NBJ %F NĐNF MB EBUF EV KVJMMFU
USBJUFNFOU TQIDJm RVF FU EJ ISFOUJI FO EJQTPTJL

1MVTJFVST SBJTPOT FYQMJR VFOU MB GBJCMFTTF EFT
MJIF QSPCBCMFNF OUF E MB TVSDIBSHF EV QSPHSBNNF
SFOEVT DPNQUF EV DBSBDUOSF BNCJUJFVY EV QSPI
EF MB DPNQMFYJUI EFT RVFTUJPOT E M PSESEF EV K
FU EFNBOEFOU EFT EIMBJT EF OIHPDJBUJPO QMVT I
DPOUSBEJDUPJSFT FU EJWFSHFOUT FOU SF MFT HSBO
MF +BQPO FU MF \$BOBEB TVS EFT RVFTUJPOT DSDVDJI
QSPEVJUT JOEVTUSJFMT "JOTJ MFT QBZT FVSPQIFO
BNCJUJFVTFT FYJHIFT QBS MFT QBZT EV HSPVQF EF
GBJCMFTTF EF M FYQFSUJTF EFT QBZT QBVWSFT TV
NVMUJMBUISBMFT FU MFVS JODBQBDJUI E TBJTJS EF
IDPOP NJFT .BJT JM GBVU TVSUPVU OPUFS MB GSJMF
FO GBWFVS EV EIWFMPQQFNFOU FO QSPQPTJUJPOT
EF HMPCBMJTBUJPO FU GBWPSJTFS VOF JOTFSUJPC
JOUFSO

-FT QSPHSOT MJNJUIT EFT OIHPDJBUJPO E (FOOWF
BGSJDBJOT "JOTJ MPST EF MFVS SIVOJPO E M *MF .I
FYQSJNI jMFVS QSPGPOEF EIDFQUJPO GBDF BV NBOR
DPNNFSDJBMFT NVMUJMBUISBMFT DPNNF FO UINPJH
OIHPDJBUJPO RVJ SFWDFUFOU VOF JNQPSUBODF QPV
TVS MFT OIHPDJBUJPO BHSJDPMFT TVS MFT ESPJU
TQIDJBM FU EJ ISFODJI FU MFT RVFTUJP .BJT QBS
BVY GBJCMFT QSPHSOT SIBMJTIT MFT QBZT BGSJDBJ
MB OIDFTTJUI EF MFVS QFSNFUUSF EF NJFVY QBSUJI
TFSB TPVMFWIF QBS E BVUSFT QBZT NFNCST RVJ PC
DBESF EF OIHPDJBUJPO FU POU FYJHI MB NJTF FO C
SIVOJT E M *MF .BVSJDF POU TPVMJHOI DFUUF RVFTU
USBOTQBSFODF FU MF DBSBDUOSF OPO JODMVTJG E
EIDJ j/PVT EFNBOEPOT POU JMT FYJHI RVF EFT NF
F FDUJWF EF OPT QBZT EBOT MF QSPDFTT VT BWBOU
M 0.

"JOTJ MF QSPDFTT VT EF OIHPDJBUJPO EV %PIB 3PA
.BJT FO EIQUJ EF DFUUF JODFSUJUVEF FU EV QFV EF
KVJMMFU VO UFYUF EF OIHPDJBUJPO RVJ EFWS

2. 2. Un texte déséquilibré pour Cancun

-F QSFNJFS QSPKFU EF %IDMBSBUJPO QPVS MB DJORV
B IUI SFOEV QVCMJD MF KVVJMMFU QBS M BNCBT
\$POTFJM (IOISBM \$F UFYUF B TVTDJUI SBQJEFNFOU
SFQSFOE MFT QSPQPTJUJPO EFT HSPVQFT EF USBW
E JNQPSUBOUFT SITFSWFT % VOF NBOJOSF HIOISBM
EITIRVJMJCSI QSJWJMIHJBOU MFT JOUISDUT EFT HSE
3PVOE EF OI

-F QSFNJFS TVKFU EF DPOUFTUBUJPO DPODFSOF MF E
MFT HSBOEFT MJHOFT EV SBQQPSU EF 4UVBSU)BSCJ
DF UFYUF FTU DPOTJEISI QBS MFT QBZT FO EIWFMPQ
FOHBHFNFOU QSJT QBS MFT QBZT EF M 0\$%& MPST
TVCTUBOUJFMMF EFT EJ ISFOUFT GPSNFT EF TPVUJFC
MFT SIEVDUJPO FOWJTBHIFT FU OF QFSNFU QBT EF N
M BDDOT BVY NBSDIIT MB QSPQPTJUJPO EF)BSCJOTF
BQQMJRVIF EBOT EFT CBOEFT EJ ISFOUFT \$FUUF GPS
UBSJGBJSFT FU OF T BUUBRVF QBT OPO QMVT BVY QJ
EFTUJOBUIJPO EFT NBSDIIT EFT QBZT EIWFMPQQIT 1E
QSPEVJUT TUSBUIHJRVFT QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQ
FU EF DMBSUI &OmO MFT RVFTUJPO EF USBJUFNFC
TPOU QBT QSJTFT FO DPOTJEISBUJPO EF NBOJOSF TB
TQIDJBVY EF TBVWFHBSEF MB DPNQFOTBUJPO EFT QI
M ISPTJPO EFT QSIGISFODFT EFT QBZT B(

-B QSPQPTJUJPO EF OIHPDJFS TVS MFT IDIBOHFT EF
DPOUFTUBUJPO EFT MB QBSU EFT QBZT BGSJDBJOT
GPSNVMIF QBS MF 1SITJEFU EV (SPVQF EF OIHPDJBI
\$FUUF QSPQPTJUJPO TVHHISBJU E BCPSE RVF DIBRVF
EFT MJHOFT UBSJGBJSFT FU EFT JNQPSUBUJPO 1
RVF MFT ESPJUT EF EPVBOF TFSBJFOU TVQQSJNIT E
BSUJDMFT IMFUSJRVFT MFT QSPEVJUT EF MB QDDIF
RVFMRVFT BVUSFT TFDUFVST JOUFOTJGT FO NBJO E
\$FUUF QSPQPTJUJPO TVHHISBJU IHBMFNFOU VO BQQS
JOEVTUSJFMT EF NBOJOSF CJMBUISBMF QBS MF CBBJ
QMVT JNQPSUBOU EF DFUUF QSPQPTJUJPO DPODFSOF
" DF OJWFBV FMMF QSPQPTF M VTBHF E VOF GPSNV
NPZFO OBUJPOBM EF DIBRVF QBZT NFNC!

\$FUUF QSPQPTJUJPO B GBJU M PCKFU EF QMVTJFVST
EIWFMP \$FT IUVEFT POU NPOUSI RVF MFT QBZT FO
MFVST ESPJUT EF EPVBOF DPOTPMJEIT EV GBJU RVF
B QPVS F FU E PQISFS EFT SIEVDUJPOT QMVT QSPOF
DSPJTBTBODF QMVT NBSRVIF EFT JNQPSUBUJPOT EFT
1BS BJMMFVST DFUUF QSPQPTJUJPO NPOUSF VOF G
CFBVDPVQ EF QBZT FO EIWFMPQQFNFOU M FTTFOUJF
MFT EITIRVJMJCSFT NBDSPIDPOP NJRVFT &Om O DFUI
EFT FOHBHFNFOU QMVT NBSRVIT F

1PVS MFT RVFTUJPOT EF QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFM
BNISJDBJO E BDDFQUFS M BDDPSE QSPQPTI FO EID
QSPQPTJUJPOT -B QBSUJF BNISJDBJOF DBNQBJS TV
QSITJEFOU EV \$PNJUI TVS MFT ESPJUT EF QSPQSJIUI
-FT QBZT BGSJDBJOT POU FYQSNJ MFVS EITBSSPJ E
TVS DFUUF RVFTUJPO RVJ EIQBTTF M BTQFDU DPNNF
QBOEINJFT RVJ EIWBTFUFOU MF DPOUJOFU \$FT QBZT
VO BCBOEPO EFT FOHBHFNFOU QSJT QBS MB DPNNV
RVFTUJPO FTU QFSIV QBS MFT QBZT BGSJDBJOT DPN
TVS MF %I

-F QSPKFU EF %IDMBSBUJPO QBSBOU IHBMFNFOU EIT
SBQQFMFS RVF DFT RVFTUJPOT IUBJFOU BV DFOUSF E
FO EIWFMPQQFNFOU MPST EF MB \$POGISFODF EF %PI
%PIB RVF T JM IUBJU NFOUJPOOI RVF MFT OIHPDJBU
FYQMJDJUF FOUSF MFT QBZT NFNCST OS MF QSPKF
RVFTUJPOT MPST EF MB \$POGISFODF EF \$BODáO \$FL
QBT FO DPOTJEISBUJPO MFT WVFT EFT QBZT BGSJDB
MB QPVSTVJUF EFT DMBSJm DBUJPOT TVS EFT RVFTU
IHBMFNFOU QFSTVBEIT RVF M PVWFSUVSF EF OIHPD
NVMUJMBUISBMF FU SIEVJSF MFVS NBSHF EF MJCF
.BJT BV NPNFOU Pá JMT FYJHFBJFOU EFT QBZT BGS
SFOGPSDFS MFVST FOHBHFNFOU MFT QBZT EIWFMP
GPSNVMIFT MPST EF M 6SVHVBZ 3PVOE BJOTJ RVF D
QBZT BGSJDBJOT TVHHISBJFOU VOF QPVSTVJUF EV U
NJFVY TBJTJS MFVS JN

-F DPUPU FTU VO BVUSF TVKFU EF QSIPDDVQBUJPO C
\$BODáO %BOT MFVS JOJUJBUJWF MFT QBZT BGSJDB

E BSSDUFS UPVUFT MFT GPSNFT E BQQVJ BVY QSPEVD
EF DPNQFOTBUJPO EVSBOU MB QISJPEF USBOTJUPJS
RVFTUJPO EV DPUPO EBOT MFT OIHPDJBUJPOT HIOIS
MF SFGVT EFT QBZT BGSJDBJOT EBOT MB NFTVSF Pá
DPNQMFYJUI EFT OIHPDJBUJPOT BHSJDPMFT "JOTJ I
TJHOJm DBUJWF EF M BCTFODF E VOF WPMPOUI SIFM
FOHBHFNFOUT FO GBV

&Om O MB RVFTUJPO EV USBJUFNFOU TQIDJm RVF FU
IU I NBSHJOBMJTIF EBOT MF QSPKFU EF %IDMBSBUJPO
DPOWBJODSF MFT QBZT NFNCST EF M 0.\$ E USBEVJS
USBJUFNFOU TQIDJBM Bm O EF MFT BJEFS E DPOTUSV
EZOBNJRVF EBOT MF Q§

"JOTJ UPVT MFT JOHSIEJFOUT QPVS M IDIFD EF MB :
OIHPDJBUJPOT NJT FO QMBDF MPST EF MB \$POGISFC
TVS MFT RVFTUJPOT FTTFOUJFMMFT QPVS MFT QBZT
QSPEVJUT OPO BHSJDPMFT MB TBOUI FU MFT ESPJUT
TQIDJm RVF FU EJ ISFODJI QPVS MFT QBZT FO EIWFN
DBSBDUOSF EITIRVJMJC SI EV QSPKFU EF %IDMBSBUJPO
EFT QBZT EIWFMPQQIT FU JHOPSBJU MFT QSIPDDVQB
EFT QBZT BGSJDBJOT DPNNF TJ MFT QBZT EIWFMPQC
DPNQMFYF FU EFT OIHPDJBUJPOT QFV USBOTQBSFOU
RV JMT POU QSJT MPST

3. Les désillusions de Cancùn

-B QVCMJDBUJPO EV QSPKFU EF %IDMBSBUJPO FU M MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FO HIOISBM POU IUI \$BODáO EF M IDIFD FU EF GBWPSJTFS VOF SFMBODF MB QVCMJDBUJPO EV QSPKFU EF %IDMBSBUJPO FU M HSBOEF F FSWFTDFODF FU E VO HSBOE CBMMFU EJQ \$POGISFODF 1BS BJMMFVST M 6OJPO FVSPQIFOOF F MF EPTTJFS BHSJDPMF RVFMRVFT KPVST BWBOU MB L MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU SFWJHPSIT QBS M BQ GFSPOU GSPOU DPNNVO FU QOTFSPOU EF UPVU MFVS QSPKFU EF %IDMBSBUJPO QVCMJI E \$BODáO TFSB EF IDI

3.1. Qui sauvera Cancùn?

-FT QBZT NFNCST EF M 0.\$ POU NVMUJQMJI MFT DPO⁷ FU SIVOJS MFT DPOEJUJPOT EF TVDDOT E MB \$POGIS IUI PSHBOJTIF MFT FU KVJO E \$IBSN FM \$IFJL -PST EF DFUUF QSFNJOSF SFODPOUSF MFT QBZT NFN MFT GBJCMFT QSPHSOT EFT OIHPDJBUJPOT " DF OJW RV VOF SFMBODF EFT OIHPDJBUJPOT FYJHF EF OPVV EPTTJFS BHSJDPMF MFT ESPJUT EF QSPQSJIUI JOUF FTUJNFOU RVF MFT QSPQPTJUJPOT GPSNVMIFT EBOT FU RV JM FTU OI DFTTBJSF QPVS MFT QBZT EIWFMPQQ USPJT QJMJFST E BQQVJ BV TFDUFVS BHSJDPMF \$FT DPNNF VO QSIBMBCMF E UPVU BDDPS

6OF OPVWFMMF SIVOJPO NJOJTUISJFMMF TFSB IHBMF EF SBQQSPDIFS MFT QPTJUJPOT BV TFJO EFT QBZT NF E \$BODáO -PST EF DFUUF NJOJ NJOJTUISJFMMF MFT HSJFGT WJT E WJT EFT QBZT EIWFMPQQIT FU BWBJF TVS MF EPTTJFS BHSJDPMF E USBWFST VOF SIEVDUJF QBZT BGSJDBJOT POU JOTJTUI RVF MF SFGVT EFT QB SFNFUUSF FO DBVTF M FOTFNCFM EV QSPDFTT⁷VT FOU FO GBWFVS EV

"JOTJ RVFMRVFT NPJT BWBOU MB UFOVF EF MB \$POI
MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU DIFSDIFOU E EPOOFS
EIWFMPQQFNFOU QBS M FOTFNCMF EFT QBZT NFNCST
DUUI MFT QBZT EIWFMPQQIT TFNCMFOU QFV FODMJC
OJWFBV E BNCJUJPO OIDFTTBJSF .BJT MF WISJUBCM
SFOEV QVCMJD QBS MF 4FDSIUBSJBU EF M 0.\$ SFQS
QSPKFU EF UFYUF IUBJU DPOTJEISI QBS MB QMVQBSI
FU EITIRVJMJCST \$FT QBZT QFOTBJFOU IHBMFNFOU
EIWFMPQQIT TVS MFVST FOHBHFNFOU EF GBJSF EF
QPVWBJU RVF DPOEVJSF MB \$POGISFODF EF \$BODáO
NJOJTUISJFMMFT UFOVFT FO &HZQUF FU BV \$BOBEB
DPOTVMUBUJPO FOUF MFT QBZT NFNCSTFT POU NP
-FT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU MFT NPVWFNFOUT
OIHDPDJBUJPO TF USPVBWBJFOU EBOT VOF JNQBTTF
\$BODáO BMMBJU WF

1FVU PO FODPSF TBVWFS \$BODáO - 6OJPO FVSPQIFC
OPVWFMMFT QSPQPTJUJPO TVS MB RVFTUJPO B

3.2. Les propositions américaines et européennes avant Cancùn: trop peu et trop tard!

1PVS TPSUJS MFT OIHPDJBUJPO EF M JNQBTTF M 6O
QSPQPTJUJPO TVS MF EPTTJFS BHSJDPMF MF BPR
NFNCSTFT EF M 0.\$ EPJWFOU SIEVJSF UPVUFT MFT GP
POU E JNQPSUBOUT F FUT EF EJTUPSTJPO &MMFT JC
EF SFDPVSJS E EFT NFTVSFT E BQQVJ RVJ POU VO
BQQFMBJU IHBMFNFOU TVJUF E MB %IDMBSBUJPO EF
VOF OPVWFMMF GPSNVMF NJYUF #MFOEFE GPSNVMB
GPSNVMF TVJTTF 1PVS MFT TVCWFOUJPO E M FYQP
EBOT DFUUF EIDMBSBUJPO E IMJNJOFB EBOT VOF QI
E JNQPSUBODF QPVS MF

\$FT OPVWFMMFT QSPQPTJUJPO O POU QBT QFSNJT
-FT QBZT BGSJDBJOT POU IUI MFT QSFNJFST E FYQS
\$F EITBDDPSE T FYQMJRUF QBS MF NBORVF EF QSID
QBT EF DIJ SFT QSIDJT - BCTFODF EF QSPQPTJUJPC
OPVWFMMFT P SFT TVS MFT QBZT BGSJDBJOT 1BS B
EF MB OPVWFMMF QSPQPTJUJPO FU MF GBJU RV FM

QBS MFT QBZT EIWFMPQQIT MPST EF MB \$POGISFODF
QSPQPTJUJPO PSJHJOBMF FU QBSUJDVMJOSFNFOU M
DPOUFOV TQIDJm RVF FU EJ ISFODJI FO GBWFVS EFT
QSPQPTJUJPO DF USBJUFNFOU TF MJNJUF E EFT SI
MJCİSBMJTBUJPO QMVT MPOHT 4VS MB RVFTUJPO EF
6OJT FTU IHBMFNFOU FO EFTTPVT EFT BUUFOUFT EFT
GBJU M PCKFU E VOF SIHMFNFOUBUJPO SJHPVSFVTF
NBJOUFOJS VO OJWFBV IMF'

"JOTJ FO EIQUU EFT OPVWFMMFT QSPQPTJUJPOT GPS
2UBUT 6OJT MF QSPDFTT VT EF DPOTVMUBUJPO QSİBM
\$FT OPVWFMMFT P SFT POU IUI KVHIFT QBS MFT QB
FOHBHFNFOU EF MB %IDMBSBUJPO EF %PIB -B \$PO
M İDİFD *M GBVU İHBMFNFOU TPVMJHOF S RVF MFT 2
EV \$PNJUI EF OIHPDJBUIPOT DPODFSBOU MFT ESPJ
SFKPJOU MF DPOTFOTVT RVJ T FTU GPSNI Bm O EF GI
BVY HSBOEFT IQJEINJFT "JOTJ MF \$POTFJM HIOİSBM
TVS MFT ESPJUT EF QSPQSJIUI JOUFMMFDUVFMMF FU
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU MFT QBZT BGSJDBJOT F
ESPJU E MB TBOUI DPNNF M VOF EF MFVST QSJODJQB
FO EIQUU EF DFT BDRVJT MFT QBZT BGSJDBJOT FTU
EITIRVJMJCSI FO GBWFVS EFT QBZT EIWFMPQQIT -F
M 6& TVS MF EPTTJFS BHSJDPMF TPOU KVHIFT USPQ
GPSNFS BV TFJO EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU BVUP
DPBMJUJPOT EF QBZT FO EIWFMPQQFNFOU WPOU TF
DPNQUF EF MFVST JOUIS

3.3. De nouvelles alliances

-FT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU POU UPVKPVST KPVI VC
\$FUUF JNQMJDBUJPO T FYQMJRUF QBS MB DPOWJDU
JOUFSOBUJPOBM QPVSSBJU KPVFS EBOT MFVST TUSI
TUSVDUVSFT QSPEVDUJWFT -FT QBZT FO EIWFMPQC
DPNQUF UFOV EF MFVST GBJCMFT QPJET EBOT MFT I
MB QSFNJOSF DPOGISFODF EF MB \$/6\$&% QBS MFT Q
M VOF EFT QSFNJOSFT GPSNFT E BMMJBODF FOUSF M
IMBO EF TPMJEBSJUI RVJ B SIVOJ E DFUUF IQPRVF M
EF NBUJOSFT QSFNJOSFT DPNNFOIBJFOU E FYJHFS
IHBMJUBJSF FU QMVT KVTUF -B SFDPOTUSVDUJPO E

VO QSIBMBCMF E MFVS EIWFMPQQFNFOU FU DFUUF
EIWFMPQQFNFOU I

OS DFU IMBO EF TPMJEBSJUI B IUI CSJTI EFQVJT QBS
EOT MF EICVU EFT BOOIFT EBOT M PCMJHBUJPO
DPOEJUJPO E FOEFUUFNFOU 'PSUFNFOU FOEFUUIT
EIM OJS VOF TUSBUIHJF HMPCBMF QPVS SITPVESF MB
QSFNJOSFT QPVS GBJSF GBDF E MFVST FOHBHFNFOU
EFT NBUJOSFT QSFNJOSFT FOUSBOOFSB JSSINIEJBCM
EV QPJET EFT QBZT EV 5JFST .POEF FOUSBOOFSB M
PSHBOJTBUJPO FU SFHSPVQFNFOU EFT FYQPSUBUF
EBOT MFT SFMBU

.BJT MF DPOUFYUF B EFQVJT CFBVDPVQ IWPMVI &O
NBKFVS EBOT MB TUSBUIHJF EFT QBZT EV 5JFST .POI
RVF MFVS DPOEVJUF EFT BOOIFT OF MFT B QBT BJ
E BNIMJPSFS MFVS JOTFSUJPO JOUFSOBUJPOBMF "V
QPTJUJPO FU MFT B TPVNJT E M JODFSUJUVEF FU
DF DPOUFYUF PO B BTTJTUI E MB SFOBJTTBODF E \
DPOGISFODF EF 4FBUUMF EF M 0.\$ B DPOTUJUVI VO
MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU POU QFTI EF UPVU MI
QPTJUJPO NBSHJOBMF EBOT MBRVFMMF MFT WPVBJF
5JFST .POEF FU MFT QSINJDFT EF MB OPVWFMMF VOJ
MFT BOOIFT -FT SFWFOEJDBUJPO EF DFT QBZT T
UPVDIFOU EFT QSIPDDVQBUJPO DPODSOFT FU QSII
JNQPSUBOUF EBOT MFT EJTDVTTJPOT TVS MB HPVWF
F FDUVI E JNQPSUBOUT QBT TVS MB WPJF EF MB DPI
NPVWFNFOU OF SFQSFOE QBT MFT BTQJSBUJPO jSI
BMMJBODFT SIHJPOBMFT IMBCPSIF⁰¹ TJ

\$FUUF SFDIFSDIF E BMMJBODF FU DFU IMBO EF TPMJI
EF M 0.\$ BWFD M INFSHFODF EF EFVY HSPVQFT RVJ K
FTU MF (DPNQPTI EV #SITJM EF M *OEF EF MB \$I
EF M &HZQUF EV /JHISJB EV .FYJRVF EV 1BLJTUBO
\$IJMJ EV (VBUFNMB EF MB #PMJWJF EV \$PTUB 3
% BVUSFT QBZT DPNF MB \$PMPNCJF FU MF 1ISPV T
MPST EF TPO MBODFNFOU % BVUSFT QBZT POU SFKI
FO SIBDUJPO BVY QSPQPTJUJPO BHSJDPMFT EF
VOF MJCISBMJTBUJPO QMVT BNCJUJFVTF EFT IDIBOH

EPTTJFS BHSJDPMF .BJT MFT QSIPDDVQBUJPOT EF
QSFOFOU FO DIBSHF IHBMFNFOU E BVUSFT SFWFOE
TZTUONF DPNNFSDJBM NVMUJMBUISBM FU GBDJMJUF
EF HMPCBMJTBUJPO \$FT QSIPDDVQBUJPOT TPOU B
IUSBOHOSFT FU VO EFT QSJODJQBVI BOJNBUIFVST EV
jM PCKFDUJG EV (IUBJU EF SBQQSPDIFS MF TZTUO
EFT QBZT NBHSHJOBVI RVJ O POU QBT FV M PDDBTJPC
UFNQT EF DFU IUBU EF GBJU DIBOHFx \$FUUF BMMJB
EBOT MF QSPDFTT VT EF OIHPDJBUJPOT NVMUJMBUIS
EIWFMPQQFNFOU FO "GSJRVF FO "TJF FU FO "NISJRV
NPOEJBMF FU QSOT EF EF MB QSPEVDUJPO BHSJ
NBOJOSF SIHVMJOSF FU QBSUJDJQFSB EF NBOJOSF E
MFT FOHBHFNFOU

1BSBMMOMFNFOU BV (MF EICVU EV NPJT EF TFQU
MF EICVU EF MB \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF MB OB
M 6OJPO BGSJDBJOF FU EF M *MF .BVSJDF RVJ QSITJ
DPNNFSDF \$FUUF BMMJBODF SFHSPVQF MFT QBZT B
EBOT TB QMBUF GPSNF IMBCPSIF MPST EF MB QSFN.
TVS MFT FOHBHFNFOU QSJT MPST EF MB \$POGISFO
TVKFUT EF OIHPDJBUJPO \$FUUF BMMJBODF EFWJFOE
RV FMMF SFHSPVQF MF QMVT JNQPSUBOU OPNCSF EF
EF TPMJEBSJUI BV OJWFBV JOUFSOBUJPOBM DBS FMM
EF MPOHVFT BOOIFT EBOT MF QSPDFTT VT EF HMPCBM
MB QBVWSFUI EF MB GBJN FU EFT IQJEINJFT - BDU.
EF \$BODáO NBJT FMMF T FTU QPVSTVJWJF CJFO BV
OIHPDJBUJPOT FU EBOT MB QSJT FO DF

&O EIm OJUJWF DFT BMMJBODFT WPOU KPVFS VO SU
EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FO HIOISBM QPVS MF
SITJTUFS E MB WPPOUI EFT QBZT EIWFMPQQIT E JN
FOHBHFNFOU GBWPSBCMFT BV EIWFMPQ

3.4. Un échec annoncé à Cancun

"WBOU MB \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF EF M 0.\$ E \$
SIVOJPO TFNCMF ĐUSF WPVIF E VO IDIFD BOOPODI -F
DFUUF SIVOJPO O POU QBT QFSNJT EF SBQQSPDIFS M
QSJT MPST EF MB \$POGISFODF EF %PIB FO GBWVFS I

OIHPDJBUJPOT QBSUJDVMJOSFNFOU DFMMFT GPSNVI
EF %IDMBSBUJPO B IUI SFWV QBS MF 4FDSIUBSJBU E
DPVST EF MB \$POGISFODF VO OPVWFBV QSPKFU EF %
OPVWFMMFT QSPQPTJUJPOT DBQBCMFT EF QSFOESF
DPOTVMUBUJPOT QSIBMBCMFT FOUSF MFT EJ ISFOUT
BVUSFT FTU F

%BOT DFUUF QBSUJF PO QBTTFSB FO SFWVF MFT QS
EBOT MF QSPKFU EF %IDMBSBUJPO NJOJTUISJFMMF
EIDBMBHF FOUSF MFT FOHBHFNFOU QSJT E %PIB F
DPOUFOVFT EBOT MF QSPKFU EF %IDMBSBUJPO -F
DFMVJ EV EPTTJFS BHSJDPMF " DF OJWFBV MF QSF
MF OPVWFBV QSPKFU EF EIDMBSBUJPO TVHHOSF VOI
FVSPQIFOOFF FU MFT 2UBUT 6OJT \$FUUF GPSNVMF FT
MFT UBSJGT GBJCMFT EF MB GPSNVMF TVJTTF OPO
MFT USOT GBJCMFT UBSJGT 1BS BJMMFVST MF UFY
SIEVDUJPO QPVS M FOTFNCMF EFT QSPEVJUT BHSJDI
TQIDJmRVF FU EJ ISFODJI QPVS MFT QBZT FO EIWF
NBSRVIFT FU EFT QISJPEFT EF NJTF FO "VWSF QMVT
QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU MB DBUIHPSJF I
UBSJGBJSF \$FT QSPEVJUT TPOU EITJHOIT QBS MFT
BMJNFOUBJSF &Om O DF QSPKFU EF %IDMBSBUJPO ,
EFT QBZT EIWFMP

\$FUUF GPSNVMF NJYUF B GBJU M PCKFU E JNQPSUE
&O FGGFU FMMF QBSBOU DPNQMFYF FU EJGGJDJMF
EPJWFOU DUSF TJNQMFT FU GBDJMFT E BQQMJRVFS
FTU E BTTVSFS VOF IBSNPOJTBUJPO EFT EJGGISFC
DPNNFSDJBVY OS DFUUF GPSNVMF NJYUF PGGSF '
M FGGFU JOWFSTF FO NBJOUFOBOU EFT MJHOFT UB
UBSJGBJSFT FU MB QSPHSFTTJWJUI EFT ESPJUT EF
PGGFSUF QBS DFUUF GPSNVMF 1BS BJMMFVST DFU
BVY QBZT EIWFMPQQIT RVJ POU VOF EJTQFSTJPO U
DFUUF GPSNVMF QPVS EIGFOESF MFVST UBSJGT MF
TVJTTF RVF QPVS MFVST MJHOFT UBSJGBJSFT MFT
EJTQFSTJPO UBSJGBJSF FTU NPJOT QPVTTIF FU Pá
QBT KPVJS EF DFUUF GMFYJCJMJUI %V DPVQ M BQ
JNQPSUBOUFT QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
MB GPSNVMF E BDDOT BV NBSDII T IMPJHOF EFT FOH

EFT NBSDIIT EFT QBZT EIWFMPQQIT BVY FYQPSUBUJ
E TFT QBZT EF NBJOUFOJS DFSUBJOFT QSPUFDUJPO
NBUJOSF EF TIDVSJUI BMJNFOUE

1PVS MFT TVCWFOUJPO E M FYQPSUBUJPO MF OPV
MFT SIEVJSF NBJT TBOT NFOUJPOOFS MF EIMBJ FU M
M P SF EF SIEVDUJPO EF DFT TVCWFOUJPO OF NFO
EIWFMPQQFNFOU \$FT QSPQPTJUJPO POU IUI KVHIF
FYJHFBJFOU EFT FOHBHFNFOU QMVT GFSNFT FO NBU
JNNIEJBUF FTU MB CBJTTF EFT DPVST EFT QSPEVJUT
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU TVS MF EPTTJFS BHSJDPM
OJWFBV MF QSPKFU EF %IDMBSBUJPO TVHHOSF MB :
BZBOU EFT F FUT EF EJTUPSTJPO TVS MFT QSJY &O
MB CPOUF CMFVF FO BQQMJRVBOU VOF GPSNVMF MJ
FYJHFODFT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU OPUBNNF
M IMJNJOBUEJPO EFT BJEFT BZBOU M F FU EF EJT

-FT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU POU IHBMFNFOU FYQS
NBUJOSF E BDDOT BV NBSDII QPVS MFT QSPEVJUT
\$BODáO " DF OJWFBV JM GBVU NFOUJPOOFS RVF M
BV NBSDII RVJ EPJU QPVSTVJWSF MF QSPDFTTFT EF
FU QBSUJDVMJOSFNFOU DFVY BQQMJRVIT TVS MFT C
QFSNFUUSF BVY QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EF QSPUI
DFSUBJOFT QSPUFDUJPO EF MFVST BDUJWJUIT JOEVT
EJ ISFOUFT WFSTJPO MB QSPQPTJUJPO EV 1SITJEF
OPO MJOIBJSF BQQMJRVIF MJHOF QBS MJHOF \$F QS
TFDUFVST E JOUISDU QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQ
QBS MF CBJT EF MB QSPDIEVSF E P SF FU EF EFNBO
EF MB %IDMBSBUJPO O B QBT GBJU M PCKFU E JNC
EIWFMPQQFNFOU BWBJFOU FYQSJNI E JNQPSUBOUFT
EV UFYUF -B QSJODJQBMF DSJUJRVF FTU RVF MB G
QMVT JNQPSUBOUFT \$F SITVMUBU FTU DPOUSBJSF E
SIDJQSPDJUI UPUBMFx 1BS BJMMFVST DFT QBZT DF
BMMBJU BWPJS VOF JODJEFODF OIHBUJWF TVS MFVS
EF MFVST SFDFUFT EPVBOJOSFT QPVS MFVST SFDI
GSPOUJOSFT QPVSSBJU TF USBEVJSF QBS VO SFOGP
WJT E WJT EFT QSPEVJUT JNQPSUIT "JOTJ UBOU T
EFT IDIBOHFT FOUSBOOFSB E JNQPSUBOUT DP

-FT RVFTUJPOT EF 4JOHBQPVS POU DPOTUJUUI VO BV
E \$BODáO \$FT QBZT POU SBQJEFNFOU FYQSNJN MFVS
EFT OIHPDJBUJPOT TVS MFT RVBUSF RVFTUJPOT EF
MFT BDIBUT QVCMJDT JOWFTUJTTFNFOU FU DPODVS
QPVSTVJWSF Bm O EF MFVS QFSNFUUSF EF NJFVY DP
%FWBOU DF SFGVT MF TFDPOE QSPKFU EF %IDMBSBU
RVFTUJPOT MB GBDJMJUBUJPO EV DPNNFSDF FU MB I
EF DMBSJm DBUJPO TVS MFT BVUSFT RVFTUJPOT JOW
VOF m O EF OPO SFDFWPJS EF M

-FT RVFTUJPOT EF M BHSJDVMUVSF FU EFT QSPEVJI
MPST EF MB \$POGISFODF EF \$BODáO .BJT D FTU M
QBSUJDJQBOUT E DFUUF \$POGISFODF FU B BUUJSI ME
EFT SFQSITFOUBOUT EF MB TPDJIUI DJWJMF FU EF
EFWFOVF SBQJEFNFOU MF TZNCPMF EF DFUUF \$POGI
EF M 0.\$ FO HIOISBM E SFTQFDUFS MFVST FOHBHFN
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU UPVSOBJFOU BVUPVS EF M
E MFVST QSPEVDUFVST FU MB NJTF FO QMBDF E VO
USBOTJUPJSF OS MFT QBZT EIWFMPQQIT FU QBSUJI
DPUPOOJFS WPOU SFGVTFS DFT EFNBOEFT 1JSF J
OIHPDJBUJPOT TVS M BHSJDVMUVSF \$FUUF QSPQPTJ
FU QBSUJDVMJOSFNFOU DFVY RVJ TPOU E M PSJHJOF
DPOTJEISBJFOU RVF DFUUF QSPQPTJUJPO O BWBJU G
RVF MB HSBWJUI EF MB TJUVBUJPO FYJHF VOF SIQPC
\$POGISFODF EF \$BODáO E VO IDIFD BOOPODI FU SFC
M BCTFODF EF WPMPPOUI EF USBEVJSF MFT FOHBHFN
EIWFMPQQFI

"JOTJ \$BODáO O B QBT IUI FO NFTVVSF EF SIEVJSF M
EIWFMPQQIT EBOT MF EPNBJOF EFT OIHPDJBUJPOT I
FYQMJRVS DFU IDIFD EPOU MF EIMBJ JNQBSUJ BVY
EF M 0.\$ DPNNF MB EIDJTJPO EFT BVUPSJUIT NFYJD
FTTBZI UPVUFT MFT QPTTJCJMJUIT EF DPNQSPNJT \$
QPJET EBOT M IDIFD EF DFUUF \$POGISFODF .BJT D
MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU MF NPOEF EIWFMP
M 0.\$ FU M FOTFNCMF EFT OIHPDJBUJPOT NVMUJMBL
EIWFMPQQIT O BWBJFOU QBT IITJUI E BOOPODFS E ME
CJMBUISBMFT FU BCBOEPOOFS M BQQSPDIF NVMUJMB
EIWFMPQQFNFOU RVBOU E M IWPMVUJPO GVUVSF EF

TPVDJFVY EF M PQUJPO GBJUF QBS MFT QBZT EIWFMP
MFVS TFSB EJ DJMF E PQQPTFS MB NDNF SITJTUBODF
TJHOJm F M FTTPV FNFOU EF M FTQPJS EF DPOTUSV.
QSIPDDVQBUJPOT FU MFT JOUISDUT EFT QBSUJFT MF
IHBMJUBJSF "JOTJ M IDIFD EF \$BODáO BMMBJU BOC
EF EIDFQUJPO EF MB QBSU EFT QBZT FO EIWFMPQQFI
MFVS EIWFMPQQFNFOU EF DFT OIHPDJBUJPOT FU EF
\$POGISFOD

4. L'après Cancùn entre espoir et résignation

- IDIFD EF MB \$POGISFODF EF \$BODáO B KFUI MB DPN SFMBUJPOT JOUFSOBUJPOBMFT FU QBSUJDVMJOSFNF WPOU EVSFS RVFMRVFT NPJT FU OF SFQSFOESPOU QSPQPTJUJPOT FVSPQIFOOFT TVS MF EPTTJFS BHSJD WPOU QFSNFUUSF MB DPODMVTJPO EF M BDDPSE EF DFU BDDPSE DPOTUJUUVF QPVS MFT QBZT BGSJDBJOT FYJHFODFT -F EIDBMBHF FODPSF QFSTJTUBOU FOUS EFT OIHPDJBUJPOT EFWSBJU OPVT BNFOFS E SInIDI EFT IDIBOHFT NVMUJMBUISBVY V

4.1. Les incertitudes de l'après Cancùn

-B \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF EF \$BODáO T FTU TP RV VO CSFG DPNNVOJRVI EF QSFTTF RVJ FO EJU CFB \$F DPNNVOJRVI BEPQUI E MB DMUUVSF EF MB \$POGIS MFT SFQSITFOUBOUT EFT QBZT NFNCST BVQSOT EF M BWFD VO TFOT EF M VSHFODF FU VOF NPUJWBUJPO : WVFT RVF OPVT BWPOT FYQSJNIFT BV DPVST EF DFUI BQQBSVFT MPST EF DFUUF \$POGISFODF MF DPNNVO %PIB FU m YF MB m O EF M BOOIF DPNNF IPSJ[PO : B JOWJUI EBOT TPO DPNNVOJRVI MF \$POTFJM (IOISBM jEF QSFOESF UPVUFT MFT NFTVSFT OIDFTTBJSFT E D EFT OIHPDJBUJPOT QP

&O EIQU EV EIUFNSJOJT NF FU EF MB WPMPOUI B DI EJWFHFODFT BQQBSVFT MPST EFT OIHPDJBUJPOT QF RVF MB GBJMMJUF EF \$BODáO B IUI VOF JNQPSUBOUF TVS MFT QBZT NFNCST EF M 0.\$ FU IBOUFS MFT FTC IUBJU IWJEFOU RVF DFUUF JOTUJUUVUJPO FU MFT OIH EF EPVUF FU EF RVFTUJPOOFNFOUT 60 EPVUF E BV QSJWJMIHJIF EFT JOTUJUUVUJPO EF MB TPDJIUI DJW. IDIFD BSSJWF QFV EF UF

"JOTJ M BQSOT \$BDODVO TFSB DBSBDUISJTI QBS MF MFT QBZT NFNCST EF M 0.\$ 60F OSF E JODFSUJUV OIHPDJBUJPOT NVMUJMBUISBMFT -B QSFNJOSF DPOI

T FTU USP VWIF SBQJEFNFOU BV NJMJFV EFT GFVY DS
MFT DSJUJRVFT EFT JOTUJUVUJPO EF MB TPDJIUI D
EF HMPCBMJTBUJPO FU EF M BHHSBWBUJPO EFT JOI
HSBOEF NBESHJOBMTBUJPO EFT QBZT FO EIWFMPQQF
FO QMVT JON VFOUF EBOT MF EICBU QVCMJD JOUFS
QMVT NBSRVI EF M JOTUJUVUJPO QBS MF CJB JT EF
QPMJUJRVFT IDPOP NJRVFT FU QBSUJDVMJOSFNFOU E
- 0.\$ IUBJU IHBMFNFOU DSJUJRVVI QBS MFT QBZT FO E
SFQSPDIBJFOU TPO NBORVF EF USBOTQBSFODF EBOT
DPOTJEISBCMF EFT QBZT EIWFMPQQIT EBOT TFT JOTI
DFUUF JOTUJUVUJPO EF MFVST DSJUJRVFT & O F FU
TF USP VWBJFOU E MFVS BJTF EBOT MFT OIHPDJBUJPC
NVMUJMBUISBMF RVF M JOTUJUVUJPO DIFSDIF E MFVS
TF QSITFOUBJU QBT TPVT MFT NFJMMFVST BVTQJDFT
DMPV "JOTJ 1BTDBM -BNZ B DMBJSFNFOU JOEJRVVI M
IUBJU OI DFTTBJSF EF SFWPJS MFT NPEFT EF GPODUJ
QBZT FO EIWFMPQQFNFOU FU FO QBSUJDVMJFS MFT
USBOTQBSFODF BV TFJO EF M 0.\$ FU QBSUJDVMJOSI
TPOU FYDMVT -B TPDJIUI DJWJMF NFUUBJU M BDDFO
QSIPDDVQBUJPO EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU "JO
TPO BWFOJS TVTDJUBJU

- BWFOJS EV NVMUJMBUISBMJT NF TVTDJUBJU IHBMFN
M IDIFD EF \$BODáO "V EICVU EV TJODMF O B QBT IL
IITJUBUJPO FU MFT UFSHJWFSTBUJPO EF OPNCSF
TVS MB MJNJUBUJPO EF M INJT TJPO EF HB[Bm O EF
TFNCFM RVF MB DPNNVOBVUI JOUFSOBUJPOBMF IQSF
INBOBOU EFT HSBOEFT \$POGISFODFT JOUFSOBUJPOB
VO DPOTFOTVT INFSHF TVS M JNQPSUBODF E VOF HF
RVF MB NJTF FO "VWSF EF DFT BDDPSET FU MB DPO
HSBOEFT EJ DVMUIT EBOT TB NJTF FO "VWSF \$FQF
EV UFSSPSJT NF BWBJU GBWPSJTI VO SFOPVWFBV EF
SFOPVWFBV T FTU USOT SBQJEFNFOU IFVSUI E MB NF
VOF QBSU EF MFVS TPVWFSBJOFUI "JOTJ M JEIF NV
TPO DIFNJO FU E EFWFOJS MF NPZFO EF HISFS MFT E
IHBMFNFOU QFSIV DPNNF VOF OPVWFMMF QSFVWF T
NVMUJMBUISBMF FU QBSUBHIF EFT SFMBUJPO IDPOI
MB m O EF MB \$POGISFODF MPSTRVF MFT HSBOET QB
DPNNFSDJBMFT CJMBUISBMFT B

6OF BVUSF JOUFSSPHBUJPO EF M BQSOT \$BODáO FTU
\$POGISFODF OPUBNNFOU MF (FU MF (\$FT RVFTU.
MF (RVJ SFHSPVQF EFT QBZT BZBOU EFT JOUISÐUT
DPNQPTI EF QBZT EPOU MFT JOUISÐUT TPOU QBSGPJ
F FU DF HSPVQF DPNQPSUF EFT QBZT FYQPSUBUFVS
\$BJSOT FU RVJ POU BQQFMI EFQVJT EF MPOHVFT BOC
BJOTJ RV E VOF PVWFSUVSF QMVT QPVTTF EFT NBSD
MF 1BLJTUBO MF /JHISJB PV MF 7IOI[VFMB EPOU MF
RVJ NJMJUFOU QPVS VOF QMVT HSBOEF QSPUFDUJPO
QSPWFOBODF EFT QBZT EIWFMPQQIT GPOU QBSUJF E
IMPJHOIT TVS VOF RVFTUJPO BVTTJ TUSBUIHJRVF QP
EFT RVFTUJPO TVS MB DBQBDJUI EV (E NBJOUFOJS
TVS MFT RVFTU

- IDIFD EF MB \$POGISFODF EF \$BODáO FTU IHBMFNFO
EFT OIHPDJBUIJPOT JOUFSOBUJPOBMFT EF QSFOESF I
E BNIMJPSFS MFVS JOTFSUJPO EBOT M IDPOPNJF JOU
GBJU M PCKFU E JNQPSUBOUFT DSJUJRVFT TVS TPO D
EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU " DF OJWFBV DFSUBJ
TVHHISBJFOU RVF DFT UFOEBODFT E M FYDMVTJPO TF
.BJT CFBVDPVQ SFGVTBJFOU EF TF SITJHOF S E DFUI
UFOEBODFT FO PVWSBOU QMVT MB HMPCBMJTBUJPO E
RVF MFT OIHPDJBUIJPOT NVMUJMBUISBMFT FU M FOHB
PVWSJS MFT NBSDIIT NPOEJBVY QPVS MFVST FYQPSI
IDIBOHFT NPOEJBVY OS M IDIFD EF \$BODáO B KFUI M
QPMJUJRVFT RVJ QFVWFOU FO SITVMUFS E DPSSJHF
NBSDIBOEF R

"JOTJ M IDIFD EF MB \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF E
E JORVJIUVEFT RVBOU E MB DBQBDJUI EF MB DPNNVO
PVWFSU E TB NBSHF 1MVTJFVST PCTFSWBUFVST POU
EF DFUUF DPOGISFODF \$FT DSBJOUFT POU IUI SFOG
M 0.\$ MFT FU TFQUFNCSF DPNNF EIDJEI E \$B
E FOSFHJTUSFS EF SIFMT QSPHSOT EBOT MFT OIHPD
EF M JNQBTTF RVJ IUBJU E M P

OS DFT DSBJOUFT FU DFT BQQSIIFOTJPOT E VOF GBJ
TVS MFT QBZT NFNCSFT EF M 0.\$ Bm O EF TPSUJS E
DPOWFSHFODFT QPVS FOUBNFS MFT OIHPDJBUIJPOT T

M JNQPSUBODF EF QSJWJMIHJFS MB EINBSDIF NVMU,
M JODBQBDJUI EBOT M IUBU BDUVFM EFT OIHPDJBUJ
MFT QBZT EIWFMPQQIT NDNF T JMT TF TPOU FOHBHI
MFT BVUSFT QBZT TF SITJHOBJFOU E M JEIF EF M JN
DPNNF M 0.\$ DBQBCMF EF HISFS MFT DPOnJUT FU MF
FTU E BVUBOU QMVT JNQPSUBOU RVF MFT EFSOJOSF
DPNNFSDJBVY FOUSF MFT QBZT EIWFMPQQIT FU QBS I
FTU EFWFOVF OI DFTTBJSF EBOT M

- FOTFNCMF EF DFT EIWFMPQQFNFOU POU QFTI EF U
DSIFS MFT DPOEJUJPOT OI DFTTBJSFT E M INFSHFODF
\$BODáO DPNNF MF DPUPO PV MF E

4.2. La guerre du coton n'aura pas lieu!

-B RVFTUJPO EV DPUPO B IUI BV D"VS EFT OIHPDJB
QBZT BGSJDBJOT EFWBOU M 0.\$ &MMF FTU EFWFOVF
NVMUJMBUISBM E USBEVJSF FO BDUFT MFT FOHBHFN
EF %PIB 1BS BJMMFVST M JODBQBDJUI EFT QBZT NF
BGSJDBJOT TVS DF EPTTJFS B KPVI VO SUMF OPO OII
EJ ISFOUFT UFYUFT QSITFOUI

%VBOU MFT NPJT RVJ TVJWSPOU \$BODáO MB RVFTI
DPOTFOTVT QBS MB DPNNVOBVUI JOUFSOBUJPOBMF S
JEIFT NBKFVSFT -B QSFNJOSF DPODFSOF MB EJ TUJO
EF DF EPTTJFS -B TFDPOEF FTU MJIF E M JODMVTJPC
FO MVJ BDDPSEBOU M JOUISDU RV JM GBVU Bm O E E
BGSJDBJOT &OmO MB EFSOJOSF FTU SFMBUJWF BV
BGSJDBJOT EBOT M

\$FT EJ ISFOUFT RVFTUJJPOT TF SPOU IWPRVIFT MPST E
\$PUPOPV BV #IOJO TVS MB RVFTUJPO EV DPUPO \$FUU
EV EIWFMPQQFNFOU Bm O E IUVEJFS MFT QPTTJCJM JL
GPOET FU EFT EPOBUFVST BDDPSEIF E DF TFDUFVS
DPUPO MPDBMFNFOU E USBWFST MF EIWFMPQQFNFOU
RVJ TF MJNJUF E M FYQPSUBUJPO EV DPUPO TPVT G
BQQBSBOUSF VO DFSUBJO TDFQUJDJTNF EBOT MB NF
EBOT MFT QBZT BGSJDBJOT RVJ TF TPOU TQIDJBMJT
NVMUJm CSF FU EF M BDD

1BS BJMMFVST DFUUF \$POGISFODF B DPOM SNI M PSJ
m OBODJOSF - BSHVNFOU FTU RVF MF TZTUONF DPNI
FU RVF M 0.\$ O B QBT EBOT TFT QSISPHBUJWFT E
GPOEBNFOUBMFNFOU DFSUBJOT QBZT EIWFMPQQIT F
EBOT MFT SFMBUJPOT DPNNFSDJBMFT NVMUJMBUISB
FYJHFS EFT DPNQFOTBUJPOT QPVS E BVUSFT QSPI

\$PODFSOU MF WPMFU DPNNFSDJBM FOM O VO DPC
MF DPUPO EBOT MF EPTTJFS BHSJDPMF -FT QBZT EI
TFDUPSJFMMFT TVS DFUUF RVFTUJPO .BJT FO NDNF
Bm O RVF DFUUF RVFTUJPO TPJU USBJUIF EF NBOJO
QSPEVDUFVST EBOT MFT QBZT EIV

-B SFODPOUSF EF \$PUPOPV DPOTUJUVF VOF IUBQF ,
RVFTUJPO EV DPUPO \$F DPOTFOTVT OF QSFOE QBT F
OPUBNNFOU TVS MB DPNQFOTBUJPO m OBODJOSF FU
M BHSJDVMUVSF \$F DPOTFOTVT TFNCMF SFMBUJWFNI
\$FQFOEBOU TPO ICBVDIF T FTU BDDPNQBHOIF QBS E
QPVS MFT QBZT BGSJDBJOT DPNNF DFMVJ EFT OIHPD.
O IUBJU QBT QPTTJCMF E \$BODáO I

4. 3. De nouvelles avancées dans les négociations agricoles?

\$ FTU QSPCBCMFNFOU MF EPTTJFS BHSJDPMF RVJ B I
MF TBJU MF CMPDBHF EFT OIHPDJBUIJPOT BHSJDPMF
EF MB \$POGISFODF NJOJTUISJFMMF &O F FU MFT Q
6OJT RVFMRVFT KPVST BWBOU MF EICVU EF MB \$PO
QBSUJDJQBOUT % VO DUUI MFT QBZT EV (SPVQF EF
TFDUFVS FU VOF QMVT HSBOEF EJNJOVUJPO EF UPVI
GPODUJPOOFNFOU EV NBSDII EBOT DF TFDUFVS % V
FU EV (DPOTJEISBJFOU RVF MB OPVWFMMF QSPQP
JOUISØUT FU MFVST QSIPDDVQBUJPOT " QBSUJS EF M
%PIB BMMBJU MBSHFNFOU EIQFOESF EF

" DF OJWFBV MB QSFNJOSF QSPQPTJUJPO FTU WFOY
\$PNNJTJBJSFT FVSPQIFOT EV \$PNNFSDF FU EF M "H
DFUUF MFUUSF JMT JOEJRVBIFOU M FOHBHFNFOU EF
MFT TVCWFOUJPOT \$FU FOHBHFNFOU UPVDIBJU MFT
TVCWFOUJPOT BVY FYQPSUBUJPOT M P SF FVSPQIFO

Pá MFT QBZT FVSPQIFOT IUBJFOU EJTQPTIT E IMJNJOI
QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU -B OPVWFMMF
FYQPSUBUJPOT \$FQFOEBOU MFT DPNNJTBTBJSFT FVS
E jVO QBSBMMIMJTNF DPNQMFUX TVS MFT BVUSFT GI
QBZT OPUBNNFOU MFT DSIEJUT BVY FYQPSUBUJPOT
FOUSFQSJTFT DF

1BS BJMMFVST MFT QSPQPTJUJPOT FVSPQIFOOFT T
MB QPMJUJRVF BHSJDPMF " DF OJWFBV FMMFT JOE.
QPMJUJRVF BHSJDPMF DPNNVOF BJOTJ RVF EF SFOC
UPVUFT MFT GPSNFT EF TVCWFOUJPO BZBOU EFT F
OPVWFMMF QSPQPTJUJPO FVSPQIFOOFT T FTU IHBMFN
CPOUFT PQISI QBS MFT QBZT EIWFMPQQIT FO T FOHB
EF GBJSF QBTTFS MFT BQQVJT JOUFSEJUT EBOT EFT
T FTU JOUISFTTIF E MB RVFTUJPO EF M BDDOT BV NE
SIEVDUJPOT GPSUFT FU EF GBWPSJTFS VOF QMVT HS
BHSJ

1BSBMMOMFNFOU E TFT QSPQPTJUJPOT HIOISBMFT D
QPVS MFT QBZT QBVWSFT " DF OJWFBV FMMF QSPQP
MFT QBZT EV (OPUBNNFOU FO MFVS EPOOBOU MB ()
NBSDIIT FU FO BNIMJPSBOU MFVS BDDOT BVY NBSDI
EF M ISPTJPO BDDPSEIFT BVY QBZT QBVWSFT FU ME
BVY QSPQPTJUJPOT TVS MF EPTTJFS BHSJDPMF M 6
n FYJCMJUI TVS MFT

&O EIQU EF M PQQPTJUJPO PVWFSUF EF MB 'SBODF
E VOF OPVWFMMF EZOBNJRVF EBOT MFT QPVSQBSMF
OPVWFMMFT P SFT FVSPQIFOOFT POU IUI BDDVFJMM.
MFT FU NBJ -B EIMIHBUJPO BNISJDBJOF T I
SIDJQSPDJUI FO IMJNJOBBOU MFVST BJEFT BVY FYQPS
TVCWFOUJPO BHSJDPMFT MFT OIHPDJBUJPOT EPJWI
BV NBSDII FU MF TPVUJFO JOUFSOF Bm O EF QB

-B %IDMBSBUJPO EF ,JHBMJ BEPQUI QBS MB \$POGISF
BDUF EFT QSPHSOT FOSFHJTUSIT TVS MF EPTTJFS B
EJTDVTTJPOT E M 0.\$ TVS MFT OIHPDJBUJPOT BHSJD
DBESF FU QBS MB TVJUF TVS MFT NPEBMJUIT DPODFS
MFT 2UBUT 6OJT E "NĪSJRUF FU M 6OJPO FVSPQĪFOOF

EFT USBWBVY TVS MF DBESF E JDJ KVVJMMFU 5PV
TVS M BHSJDVMUVSF TPOU MB DMI QPVS TP:

&O EIm OJUJWF JM TFNCMF RVF MFT OPVWFMMFT QS
EF TPSUJS MF %PIB SPVOE EF M JNQBTTF EF \$BODáC
EPTTJFST .BJT VO DPOTFOTVT DPNNFODF E QSFOES
TVCWFOUJPOT BHSJDPMFT MFT RVFTUJPOT EF 4JOHE
MB QPVSTVJUF EFT OIHPDJBUIJPOT FU TVSUPVU M INI
KVVJMMFU TVS MFT OI:

4. 4. Le consensus de juillet: les négociations de Doha entre promesses et ambiguïté

- FOTFNCMF EFT EJTDVTTJJPOT FU EFT IDIBOHFT RVJ F
M IMBCPSBUJPO E VO DPOTFOTVT Bm O E PVWSJS MFT
E MB m O EV NPJT EF KVVJMMFU QBS MFT QBZT NFNC
4FDSIUBSJBU MF KVVJMMFU \$FUUF QSPQPTJUJPO B
QPVS VOF TFDPOEF QSPQPTJUJPO BWI^r BPßU \$F OP
PVWFSU EF OPVWFMMFT WPJFT FU B QFSNJT E JNQP
E BNCJHVOUIT FU E IRVJWPRVFT QFSTJTUFOU EBOT [
NPEBMJUIT TFSB JNQPSUBOUF Bm O EF DMBSJm FS M |
GBWVVS EV EIWFMPQQFNFOU GBJUFT E %f

-FT QSPHSOT TVS MF EPTTJFS BHSJDPMF POU IUI EIU
EF M JNQBTTF EF \$BODáO B IUI GBWPSJTIF QBS MFT
RVJ FTU EV TPVUJFO JOUFSOF E MB QSPEVDUJPO M
UJFSFE GPSNVMB QPVS SIEVJSF MFT NFTVSFT EF T
HMPCBMF EF TPVUJFO MF OJWFBV EF NJOJNJT FU MF
DIFSDIF E PQISFS EFT SIEVDUJJPOT QMVT GPSUFT QP
EF QSPEVJSF VOF QMVT HSBOEF IBSNPOJTBUJPO EFT
MF QMVT JNQPSUBOU DPODFSOF QSPCBCMFNFUO MFT
NFNCST POU QSJT M FOHBHFNFOU EF NFUUSF m O E
NFOUJPOOI MB OI DFTTJUI EF m YFS VOF EBUF MJNJUF
E M FYQPSUBUJPO MFT DSIEJUT E M FYQPSUBUJPO
DFSUBJOT QBZT DPNNF NPZFO E IDPVMFS MFVST FYDI
FOUSFQSJT

- BDDPSE EF KVVJMMFU GPSNVMF IHBMFNFOU VOF TIS.
GPSNVMF jIUBHIFx QPVS SIEVJSF MFT ESPJUT EF EPV

EIm OJUJPO EF EJ ISFOUT HSPVQFT EF UBSJGT TFMPQ
QSIDJTF TFSBJU BQQMJRVIF -F UFYUF QSIDJTF RVF
GPSNVMF E BQQMJRVFS EBOT DIBRVF HSPVQF EFWS
1BS BJMMFVST JM GBVU JOEJRVFS RVF DFU BDDPSI
DFSUBJOFT FYFNQUJPOT FO NBUJOSF EF SIEVDUJPO
"JOTJ QPVS DFT QSPEVJUT MFT QBZT EIWFMPQQIT C
BVUPSJTIT E NBJOUFOJS EFT ESPJUT EF EPVBOF IMF
CPWJOF FU MFT DI

- BOOFYF TVS MFT OIHPDJBUJPOT BHSJDPMFT DPOU
EJTQPTJUJPOT TQIDJm RVFT FO GBWFVS EFT QBZT F
1." EF UPVU FOHBHFNFOU FO NBUJOSF EF SIEVDUJP
MF USBJUFNFOU TQIDJm RVF FU EJ ISFODJI FO GBWF
EIWFMPQQFNFOU SVSBM FU MB TIDVSJUI BMJNFOUBJ
MJTUF EF QSPEVJUT TQIDJBVY QPVS MFTRVFMT JMT
EFT DSJUOSFT EF EIm OJUJPO EF DFT QSPEVJUT B IL
DFU BDDPSE QSFOE FO DPNQUF MB SFWFOEJDBUJPO
NIDBOJTNF EF TBVWFHBSEF TQIDJBMF Bm O EF MFT B
ESPJUT EF EPVBOF TVQQMINFOUBJSFT FO DBT E BDC
EFT QBZT

"JOTJ MF QSPKFU E BDDPSE B BQQPSUI EFT BWBOD
DPNQPSUF FODPSF EFT BNCJHVOUIT RVJ TVTDJUFOU
FO EIWFMPQQFNFOU FU QBSUJDVMJOSFNFOU EFT QB
M FYQPSUBUJPO DPOTUJUUF VO QSPHSOT NBKFVS M
QPVS DFUUF IMJNJOBUEJPO 1BS BJMMFVST M JOUSPE
M BDDOT BV NBSDII O FTU QBT TBOT TPVMFWFS EFT
VOF IUVEF SIDFOUF EF MB \$&" B NPOUSI RVF M JOUS
CIOIm RVFT EF MB MJCISBMJTBUJPO EBOT MB NFTVSF
QSP 1BS BJMMFVST MFT QBZT BGSJDBJOT POU IHBI
MB DSIBUJPO E VOF OPVWFMMF CPOUF CMFVF RVJ

1PVS MF DPUPU MF OPVWFM BDDPSE T JOTDSJU EBC
DFUUF RVFTUJPO EBOT MF EPTTJFS BHSJDPMF \$FQF
EF USBJUFM MF EPTTJFS EV DPUPU EF NBOJOSF QSJ
EFT QBZT BGSJDBJOT \$FQFOEBOU JM GBVU BVTTJ C
EBOT MFT OIHPDJBUJPOT BHSJDPMFT FU GBJU SIGISF
QBZT BGSJDBJOT 1BS BJMMFVST DFUUF OPVWFMMF
DPUPU RVJ TVJWSB MFT OIHPDJBUJPOT &O EIQUJ EF

M BCTFODF EF EIMBJT QSIDJT QPVS MFT FOHBHFNFOU
E MFVST QSPEVDUFVST \$FT JORVJIUVEFT TPOU E B\
JOTUJUVUJJPOT JOUFSOBUJPOBMFT FU MFT QBZT EIW
EPTTJFS BHSJDPMF O

6OF BVUSF RVFTUJPO JNQPSUBOUF BV DFOUSF EV O
BVY NBSDIIT QPVS MFT QSPEVJUT OPO BHSJDPMFT "
EF %FSCF[FTU SFTUI MB CBTF EFT EJTDVTTJPOT N
QSPQPTJUJPO EF OIHPDJBUIJPOT RV JMT BWBJFOU EIK
'JOBMFNFOU DF QSPKFU DPOOBOUSB EFT NPEJm DBU
USBWBJM QPVS MFT OIF

-B QMVT JNQPSUBOUF NPEJm DBUIJPOT DPODFSOF M JC
RVJ TVHHOSF RVF MFT OIHPDJBUIJPOT TVQQMINFOUB.
RVFTUJPOT DPNNF MB GPSNVMF QPVS M BDDOT BVY N
FOHBHFNFOU QSJT QBS MFT QBZT FO EIWFMPQQFN
EF DF UFYUF 4J PO QSFOE QBS FYFNQMF MB GPSNVM
DF UFYUF JOEJRVF RV FMMF SFTUF E OIHPDJFS BMPS
MJO

-FT RVFTUJPOT EF 4JOHBQPVS POU IUI IHBMFNFOU E
FOUSFQSJTFT BQSOT DFUUF SIVOJPO DPOWFSHFBJFO
EBOT MF QSPHSBNNF EF %PIB \$FUUF DPOWFSHFODF
EPDVNFOU JOEJRVF RV JM FTU OIDFTTBJSF E BDDPSI
EIWFMPQQFNFOU TVS DFUUF RVFTUJPO &Om O MF UF
E T BUUBRVFS BVY RVFTUJPOT EF EIWFMPQQFNFOU
GBJCMFTTF EFT QSPH

-F DPOTFOTVT EF KVJMMFU B IUI FO NFTVSF E PVWSJ
BQSOT M IDIFD EF \$BODáO \$FU BDDPSE B IUI SFOE\
E JNQPSUBODF QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
M BDDOT BVY NBSDIIT EFT QSPEVJUT OPO BHSJDPMI
EPTTJFST MFT QBZT EIWFMPQQIT POU IUI FO NFTVSF
BUUFOUFT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU .BJT FO N
CFBVDPVQ EF DMBSJm DBUIJPOT QPVS BTTVSFS MB DP
EIDJTJPOT GBWPSBCMFT BVY QBZT BGSJDBJOT " QB:
NPEBMJUIT TFSPOU JNQPSUBOUFT FU TF USBEVJSPOL
EFT FOHBHFNFOU DPODSFUT

5. Comment faire du commerce multilatéral un outil en faveur du développement?

-B HMPCBMJTBUJPO FTU EFWFOVF EFQVJT RVFMRVFT EFQVJT RVFMRVFT EIDFOOJFT JM Z B VO EIWFMPQQFN EF DBQJUBVY FU EFT n VY m OBODJFST FOUSF QBZT IDPOP NJRVFT B UFOEBODF E EIQBTTFS MF DBESF OBI VOF NPOUIF QSPHSFTTJWF FO QVJT TBODF EFT JOTU PV M 0.\$ FU EF MB EJTDJQMJOE NVMUJMBUISBMF RV OBUJPOBVY BV NPNFOU EF MB GPSNVMBUJPC

\$FQFOEBOU M BQQSPGPOEJTTFNFOU EF MB HMPCBMJ TVS TPO DBSBDUOSF JOIHBM FU QPMBSJTBOU \$FT JO EF MB TPDJIUI DJWJMF FU MFT QBZT FO EIWFMPQQFN DFTTI EF NFUUSF FO FYFSHV MFVS NBSHJOB MJTBUJP DPNNF EBOT MFT IDIBOHFT DPNNFSDJBY -B QBSU E DFTTI EF TF EIUISJPSFS FU FO EIQU EF MFVST F P JOTFSUJPO JOUFSOBUJPOBMF T FTU SFOGFSNIF EBOT EF QSPGPOEFT SIGPSNFT DPNNFSDJBMFT EBOT MFT E BDDSPOUSF MFVST FYQPSUBUJPOT OS DFT SIGPSN EFT QBZT BGSJDBJOT O B DFTTI EF TF DSFVTFS \$ NBOVGBDUVSJFST NBJT T IUFOE BVY QSPEVJUT QSJN EF TPMJEFT BWBOUBHFT DPNQBSBUJGT .BJT JM GBV PVWSBJFOU MFVST NBSDIIT JOUFSOFT FU EJNJOVB JF EBOT MF DBESF EFT QSPHSBNNFT E BKVTUFNFOU TU MFVST BQQVJT FU EF QSPUIHFS MFVST NBSDIIT QBS DPNNFSDJBM NVMUJMBUISBM FTU EFWFOV VO TZTUON EIWFMPQQFNFOU FU MFT QBZT EIWFMPQQIT RVJ TF U EFT QBZT MFT QMVT GBJCMFT 1BS BJMMFVST MFT S O POU QBT IUI FO NFTVSF E BNIMJPSFS M JOTFSU

-FT MJNJUFT EV TZTUONF DPNNFSDJBM NVMUJMBUISE EFQVJT EF MPOHVFT BOOIFT \$FT DSJUJRVFT POU M JOUFSOBUJPOBMF DJUPZFOOF RVJ T FTU QSPHSFTT JOIHBM FU JOKVTUF EF MB HMPCBMJTBUJPO -B DPO BNQMFVS TBOT QSIDIEFOU BWFD MB \$POGISFODF NJ DSJUJRVFT RVF MFT QBZT NFNCST EF M 0.\$ WPOU C

DZDMF EF OIHPDJBUJPOT E %PIB FO -F %PIB 3P\ EFT OPVWFMFT OIHPDJBUJPOT E FOUBNFS \$FU FO %IDMBSBUJPO EF %PIB FU EBOT MF OPVWFM IUBU E F MBODFNFOU EV %PIB 3PVOE FO QFV EF QSPHSOT EFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EBOT MFT OIHPDJBUJF MB \$POGISFODF EF %PIB &O F FU EOT MF EIQBSU V QBZT NFNCST MPST EF MB SIVOJPO EF %PIB FU MFT EIDBMBHF O B DFTTI EF T BQQSPGPOEJS BV m M EFT I EF DFUUF \$POGISFODF \$FSUFT MFT QBZT NFNCST EFSOJFS RVJ EFWSBJU SFMBODFS MFT OIHPDJBUJPO QBZT EV 2VBE POU GPSNMI EFT QSPQPTJUJPOT OP EF TPSUJS EF M JNQBTTF EF \$BODáO /IBONPJOT MF CIOIm DFT BUUFOEVT QBS MFT QBZT BGSJDBJOT TPOL E DFT OI

%FQVJT EF MPOHVFT BOOIFT VO DPOTFOTVT T FTU II KPVFS &O F FU TJ EBOT MB MJUUISBUVSF FU MFT I FU PO NFUUBJU M BDDFOU TVS MF NBSDII JOUF DPODVSSFODF JOUFSOBUJPOBMF MFT DIPTFT POU CI EBOT MF DBESF EFT 1SPHSBNNFT E BKVTUFNFOU TUS MB OI DFTTJUI E FODPVSBHFS MFT FYQPSUBUJPOT FU MFT EZOBNJRVFT EF DSPJTTBODF FU E DPOTUSVJSF SIGPSNFT POU FV EFT F FUT MJNJUIT TVS MFT QBZT I JOUFSOBUJPOBMF SFTUF NBSRVIF QBS MFT QSPEVJU EV DPNNFSDF FYUISJFVS MF SUMF EF M FYUISJFVS I SFDPOOV %F DF QPJOU EF WVF MFT FYQISJFODFT E M JNQPSUBODF EV DPNNFSDF JOUFSOBUJPOBM EBOT DPNQIUJWFT *M GBVU EJSF RVF M FYQISJFODF EF &O F FU BV NPNFOU Pá MFT QBZT BGSJDBJOT PQUFO FU GPOU EF MB QSPUFDUJPO EV NBSDII JOUISJFVS EIWFMPQQFNFOU MFT QBZT BTJBUJRVFT SIVTTJTTFE EV NBSDII JOUFSOF FU M PVWFSUVSF TVS M FYUISJF DPNQIUJWJUI EF MFVST TUSBUIHJFT OBJTTBOUFT UJTTVT ID

"JOTJ MF DPNNFSDF JOUFSOBUJPOBM QBSBOU VO I \$FQFOEBOU MB DPOUSJCVUJPO EF M FYUISJFVS OF C EF MJCISBMJTBUJPO FU E PVWFSUVSF FOUBNIFT QBS MFT BOOIFT FU " QBSUJS EF ME JM FTU JNQPS

M JOUFSOBUJPOBM EF KPVFS VO SUMF EZOBNJRVF EI
OPVT QFSNFU E FOWJTBHFS VOF DPOUSJCVUJPO QM
EF DSPJTTBODF FU EF EIWFMPQQFNFOU FO "GSJRVF
OPVT QFSNFUFOU E FOWJTBHFS VOF QBSUJDJQBUJ
EIWFMP

5. 1. Desserrer la contrainte multilatérale et protéger la marge de manœuvre des pays en développement

60 EFT QIIOPNOOFT NBSRVBOUT EF DFT EFSOJOSFT
NVMUJMBUISBMFT EBOT MB HPVWFSOBODF EF M PSI
IWJEFNNFOU IUSPJUFNFOU MJI E MB HMPCBMJTBUJPO
MFT JOTUJUVUJJPOT FU MFT SOHMFT DBQBCMFT E BT
QMVT OIDFTTBJSFT RVF MB EZOBNJRVF IDPOP NJRVF I
²UBUT OBUJPOT FU EFWJFOOFOU EFT QIIOPNOOFT US
JOTUJUVUJJPOT OBUJPOBMFT EFWJFOU BMPST MJNJUI
EFT MJFVY FU EFT FTQBDF DBQBCMFT EF QSFOESF
60JFT MF '.* MB #BORVF NPOEJBMF FU M 0.\$ TF TPC
DIBSHF MB HFTUJPO EFT QIIOPNOOFT HMPCBVY DPNM
RVFTUJJPOT DMJNBUJRVFT PV MFT RVF

-B NPOUIF EF DFT JOTUJUVUJJPOT JOUFSOBUJPOBMF
NVMUJMBUISBMF \$FUUF EJTDJQMJOE TVQQPTF RVF M
NBSHF EF NBO"VWSF EFT ²UBUT OBUJPOT EBOT MB E
MJNJUIF \$FUUF IWPMVUJPO T FYQM JRVF QBS MF GBJ
BVUSFT QBZT EV GBJU EF M JOUFSQIOIUSBUJPO DSP.
EJTDJQMJOE NVMUJMBUISBMF OF TF MJNJUF QBT BVY
FMMF T IUFOE IHBMFNFOU BVY QPMJUJRVFT FU BVY D
DPOUSBJOUFT QMVT HSBOEFT EBOT MB EIM OJUJPO E
JOTUJUVUJJPOT NVMUJMBUISBMFT POU BVKPVSE IVJ V
QBZT RV JM T BHJTTF EFT EPNBJ

-F EPNBJOF EFT IDIBOHFT JOUFSOBUJPOBVY B DPOOV
BWFD MB HMPCBMJTBUJPO DSPJTTBOUF E VOF QSPHS
QPJET EBOT MFT EZOBNJRVFT EF DSPJTTBODF &O N
QSISPHBUJWFT FU MF NBOEBU TF EJ ISFODJFOU EF M
JOTUJUVUJPO T FTU m YIF DPNNF PCKFDUJG EF SFOGI
VOF QMVT HSBOEF MJCISBMJTBUJPO EV DPNNFSDJBM
UBSJGBJSFT .BJT M 0.\$ FTU EFWFOVF IHBMFNFOU \

DSIBUJPO E PSHBOJTNFT EF HFTUJPO EFT EJ ISFOET
NPOEJBM DFUUF JOTUJUVUJPO KPVF VO SUMF OPO C
OBUJPOBMFT Bm O E BTTVSFS MFVS DPIISFODF BWFD
NPOI

"V OJWFBV EV DPNNFSDF NVMUJMBUISBM MB NPOUII
FO EIWFMPQQFNFOU E EFVY OJWFBVY -F QSFNJFS
USBEVJU QBS EF GPSUFT QSFTTJPOT TVS M BEPQUJ
FU DPOTJEISIFT DPNNF MFT QMVT BQUFT E BTTVSF
UFOEBODF E M VOJWFSTBMJTBUJPO EFT OPSNFT JOT
JOUFSOBUJPOBMFT EBOT MF EPNBJOE BHSJDPMF MF
6O BVUSF BTQFDU JNQPSUBOU EF MB NPOUIF EF MB E
OBUJPOBMFT FU EFT JOTUSVNFOUT EF MB QPMJUJRV
FU UPVUFT MFT BVUSFT GPSNFT E BQQVJ FU EF TPVI
QMVT EJ DJMF QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
DFUUF EJTDJQMJOE NVMUJMBUISBMF FU EF EIm OJS V
QPTF QBT EF HSBOEFT EJ DVMUIT QPVS MFT QBZT E
TUSVDUVSFT JOEVTUSJFMMFT BWFD M BQQVJ EF QP
QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU EPOU M BQQVJ
E VOF QPMJUJRVF JO

" DF OJWFBV JM QBSBOU FTTFOUJFM EF SFMEDIFS
Bm O EF MFVS QFSNFUUSF EF DPOTUSVJSF EFT JOTU
FU E MFVST FYQISJFODFT FO NBUJOSF EF EIWFMPQC
QPVSSBJU IHBMFNFOU BJEFS MFT QBZT BGSJDBJOT
EF DPOTUSVJSF MB DPNQIUJUIJWJUI EF MFVST FOUFI
QPMJUJRVF DPNNFSDJBMF \$F SFMEDIFNFOU EF MB
USBWFST VO BDDSPJTTFNFOU FU VO SFOGPSDFNFOU
EIWFMPQ

5.2. L'amélioration de l'insertion des pays africains dans le commerce international

6O TFDPOE BTQFDU RVJ QPVSSBJU SFOGPSDFS MB QM
DPODFSOF M BNIMJPSBUJPO EF M JOTFSUJPO EFT QB
EBOT MFT IDIBOHFT NPOEJBVY *M GBVU OPUFS E DF
FU EF TF NBESHJOBMTFS " DF OJWFBV QMVTJFVST S
EF SFOGPSDFS MB QMBDF EFT QBZ

Un meilleur accès au marché pour les pays africains

-B QSFNJOSF QSPQPTJUIPO FTU MJIF E M BNIMJPSBL
\$FUUF BNIMJPSBUJPO EFWSBJU T BUUBRVFS BVY EJ
UBSJGT EPVBOJFST MFT QJDT UBSJGBJSFT FU MB Q
UBSJGBJSFT OS DFT BDUJPOT TPOU JOTV TBOUFT
TJHOJm DBUJWF EF MFVS JOTFSUJPO JOUFSOBUJPOB
JOUFSOBUJPOBM DFSUBJOT POU TVHHISI EF MFVS B
6OF IUVEF SIDFOUF EF MB \$&" B NPOUSI RVF M JNQB
BGSJDBJOT FU TPO DPRU N.

Une réduction de toutes les formes d'appui dans les pays de l'OCDE

-FT QBZT BGSJDBJOT TPOU DPOGSPUIT EFQVJT RVF
MFT NBSDIIT NPOEJBVY " DF OJWFBV MFT QBZT EI
E MFVST TFDUFVST TUSBUIHJRVFT OPUBNNFOU MFT
DPNQUIUJWJUI EFT FYQPSUBUJPOT EF DFT QBZT FU
FU TPDJBM EFT QBZT BGSJDBJOT "JOTJ MB SIEVDUJ
QPVS MFT C

Le renforcement des préférences

-FT QBZT EIWFMPQQIT POU BDDPSEI EFQVJT RVFMRV
MFVST NBSDIIT QPVS MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU
EF DSJUJRVFT DPOUSF TFT USBJUFNFOUT RVJ O POL
BDDSPOUSF MFVST FYQPSUBUJPOT OS EFT IUVEFT
MFT QBZT FO EIWFMPQQFNFOU *M FTU EF DF QPJOL
VO DPOUFYUF EF MJCISBMJTBUJPO EFT IDIBOHFT E
EIWFMPQQFNFOU FU TVSUPVU EF TJNQMJm FS MFT Q
"VWSF EF DF

L'abandon de la réciprocité

+VTRV E VOF EBUF SIDFOUF MF TZTUONF NVMUJMBI
OJWFBVY EF EIWFMPQQFNFOU EFT QBZT FU BDDFQUE
RVJ POU VO OJWFBV EF EIWFMPQQFNFOU QMVT GBJC
/PSE FU EV 4VE BENFUUBJU MF QSJODJQF EF MB OPC
OS DF QSJODJQF B IUI SFNJT FO DBVTF EFQVJT RVFM
MFT BDDPSET JOUFSOBUJPOBVY 6O QSJODJQF RVJ S
MFVS NBSHF EF NBO"VWSF EBOT MB GPSNVMBUJPO E

DF OJWFBV M BCBOEPO EF DF QSJODJQF QPVSSBJU S
EF EZOBNJRVFT EF DSPJT1

5.3. L'amélioration de la transparence et de l'équité dans la gouvernance du commerce international

-B USPJTJONF QSIPDDVQBUJPO RVJ QPVSSBJU GBWPS.
FTU MJIF E MB HFTUJPO FU E MB HPVWFSOBODF EF M
FTU VO IWOOFNFOU JNQPSUBOU EBOT MB NFTVSF P é
HPVWFSOBODF EV TZTUONF DPNNFSDJBM NVMUJMBUI
QBZT BGSJDBJOT O POU DFTTI E FYJHFS VOF QMVT H
EFT EIDJTJPOT EBOT M JOTUJUUVUJPO FU MFVS QB

"JOTJ MF DPNNFSDF JOUFSOBUJPOBM QPVSSBJU KP
DPNNF M B NPOUSI M FYQISJFODF EF DSPJT1TBODF SE
BVUPNBUJRVF FU FYJHF VOF QSPGPOEF SIGPSNF EV
IRVJUBCMF FU EF SFOGPSDFS TPO PVWFSUVSF TVS M
USPVWFS VO IRVJMJCFS EZOBNJRVF FOUSF MFT SOH
FO NØNF UFNQT PVWSJS VO FTQBDF EF MJCFSUI FU
EF DPOTUSVJSF MFVST EZOBNJRVFT EF EIWFMPQQFN
TB SIGPSNF QSPGPOEF TPOU FTTFOUJFMMFT NBJT J
FO EIWFMPQQFNFOU EPJWFOU NFOUSF FO QMBDF EF
CIOIm DJFS EF M PVWFSUVSF EV

Bibliographie

- " . 4 % & / " \ Asia's next giant. South Korea and late industrialization 0 YGPSE 6OJWFS
- " . 4 % & / " MJDF FU 4 * / () " \$PODVSSFODF EJSJHIF FU F 4VE FU *Revue Tiers-Monde*, UPNF 9997 Oj KVJM
- " 36.6 (" . / (" - " . (BOFT *Strategic options available to developing countries with regard to a multilateral agreement on investment*, 8PSLJOH % PDVNF0U Oj \$.
- # "% * " / & 0 () 63 " % FU . " 440 / 1 \$PUUPO TFDUPS *Policy Research Working Paper*, Oj #BORVF NPOEJBMF
- # "' '&4 +PIO \$PUUPO BOE EFWFMPQJOH DPV *Trade note* #B(NPOEJBMF 8BTIJOHU
- # & \$) * 3 .PIBNFE)IEJ ' 0 / 5 " (/ & - JPOFM *Market access in non-agricultural goods: What is at stake in the Development Round?*, \$ & 1 * * 1BSJ
- # & /) " . . 06 % ") BL *L'économie politique du post-ajustement* ,BSUIBM B
- # & /) " . . 06 % ") BLJN , " 3 * / (* 4UFQIFO F | *Unrestricted market access: important gains for Africa with limited costs for the Quad countries* \$ & " "EEJT "CFCB
- \$ & ' *Rapport économique 2003*, "EEJT "CF
- \$ & ' *L'impact de l'accord de juillet dans l'agriculture sur les pays africains*, "EEJT "CFCB F
- \$ & ' *Le cycle de Doha et le développement de l'Afrique: des mots aux actes*, "EEJT "CFCB T .
- \$ & " - F DZDMF EF % PIB FU MF *Position Paper*, "EEJT "CFCB TF
- \$ & " FU *Rapport de la réunion de réflexion de haut niveau destinée aux négociateurs commerciaux africains, préparatoire à la Cinquième Conférence Ministérielle de l'OMC*, "EEJT "CFCB
- \$ / 6 \$ & ' *Trade preferences for LDCs: An early assessment of benefits and possible improvements*, (FO

\$ / 6 \$ & % : Trade and development report 2002 (F O O W

\$ / 6 \$ & % : The least developed countries report 2001 and 2002, (F O O W F

\$ / 6 \$ & % : Trade and development report 2002, (F O O W F

\$ 0 - " 3 % ' " # 3 & (0 6 - & \$ E L'essentiel de l'organisation mondiale du commerce, (V B M I E J U F V S

% " / * & - / J D I P M B T F U % " / * & - 4 - J T B * N Q B D U P G H M P C E
International Food Policy Research Institute, 8 B T I J O H U

' " 0 Agriculture towards 2015, 3 P N F

' " 0 Agriculture, trade and food security: Issues and options in the forthcoming WTO negotiations from the perspectives of developing countries, 3 P N F

' & 3 / " / % & ; % & \$ 0 3 % 0 # " 4 B O U J B H P - " * 3 % 4 Development opportunities and challenges in the WTO negotiations on industrial tariffs, \$ / 6 \$ & % (F O O W F

' 3 " / \$ 0 * 4 + P T F Q I 7 " / . & * + -) B O T F U 7 " , Economic implications of trade liberalization under the Doha Round, \$ & 1 * * O i 1 B S J T

(" 5 5 Accord sur l'agriculture (F O O W

) " / 4 0 / (P S E Should countries promote foreign direct investment?, (% J T D V T T J P
\$ / 6 \$ & % (F O O \

) & 3 4) + B I The USA and the rise of East Asia since 1945, h F . B D . J M M B O 1 S F

) 0 & , . " / # ' 3 " / \$ * 4 / H F U 0 - - " 3 3 & " Eliminating excessive tariffs on exports of Least Developed Countries, 1 P M J D Z 3 F T F B S D I 8 P S L J O H 1 B Q F S

) 0 - . & 4 1 F U F S 5 S B E F D P N Q F U J U J P O B O E U I F 8 5 0 E B C & O H M J T I Development, trade and the WTO. A handbook, # B O R V F N P O E J B M F

. *) 0 4 I J S I Notes on the implementation of the agreement on agriculture, \$ / 6 \$ & % (F

. 0 - % " O E Trade preferences and Africa- The state of play and the issues at stake, \$ & " " E E J T & U I J P Q J F E I

.633": (JCCT FU ."4)": & Uruguay Round negotiations and investment: lessons for the future, \$/6\$&% (FOO

0\$% Agricultural policy reform: Development and prospects, 1BSJT

0.\$ Déclarations de Doha, Programme de Doha pour le Développement, (FOOW

0.\$ Rapport sur le commerce mondial 2003, (FOOW

0.\$ FU \$/6\$ The post-Uruguay Round tariff environment for developing countries: tariff peaks and tariff escalation, (FOOWI

09'". \$VMUJWBUJOH QPWFSUZ UIF JN(Briefing paper n°30, -PO

1/6% Mettre le commerce international au service de tous, /FX :PSL

1/6% Human development report 2002, /FX :PSL

30%3*, 3PESJL FU 30%3* Trade policy and economic growth: A skeptic's guide to the cross national evidence 8PSLJOH QBQFS /BUJPOBM #VSFE

30''& 1 h F QPMJUJDBM FDPOP NZ PG JOUFMMFDUVBM . 'PPUFS FU + // Governance, development and globalization 6OJWFSTJU 8BSXJDL

4*/() " FU %)6."-& 3 \$PNQFUJUUJPO QPMJDZ EF Working paper n°7 4PVUI \$FOUFS

43*/*7"4"/ 5 / FU #)" Outward-orientation and development: Are revisionist right, &DPOP NJD HSPXUI \$FOUSF %JTDVTTJPO 1BQFS Oj

46#3"."/*/ "SWJOE FU 8"5"- +BZBTISFF \$BO 53*14 "HS GPS EFWFMPQJOH CJournal of International Economic Law, Oj

4611&3 &SJDI h F 1PTU 6SVHVBZ 3PVOE UBSJ FOWJ QFBLT BOE UBSJ T FTC Positive agenda and future trade negotiations, (FOOW

:"460," 4 &E Family Business in the era of industrial growth: its ownership and management, 6OJWFSTJUJZ PG 5PL

Notes

\$ PNNJTTJPO IDPOP N *Le cycle de Doha et le développement de l'Afrique: des mots aux actes,* "EEJT "CFCB T_

7PJS MF UFYUF TPVNJT QBS MF HSPVQF BGSJDBJO
EV \$PNNFSD F EF M 6OJPO BGSJDBJOF M

" TB GPSNBUJPO MF (IUBJU DPNQPTI EFT QBZT T\
3JDB \$VCB ²RVBUFVS (VBUFNBMB *OEF .FYJRVF
4VE FU 7

7P *Financial Times* EV TFQUF

7PJS 0SHBOJTBUJPO N *Déclarations de Doha, Programme de Doha pour le Développement,* (FOOWF

0.\$ PQ C

0.\$ PQ C

0.\$ PQ C

0.\$ PQ C

1MVTJFVST IUVEFT NPOUSFOU M JNQPSUBODF EV
"GSJRVF WP,

' (*Agriculture towards 2015,* 3PNF

0\$% *Agricultural policy reform: Development and prospects,* 1BSJT

7PJS *Agriculture, trade and food security: Issues and options in the forthcoming WTO negotiations from the perspectives of developing countries,* 3PNF

7PJS E |

\$ / 6 \$ & *Trade and development report 2002* (FOOW

\$ / 6 \$ & *The least developed countries report 2001 and 2002,* (FOOWF

7PJS ' Human development report 2002, /FX :PSL

7PJS ' Mettre le commerce international au service de tous, /FX :PSL

7PJS 1/6%

7PJS 0.\$ FU The post-Uruguay Round tariff environment for developing countries: tariff peaks and tariff escalation, (FOOWI_

7PJS 4IJS | Notes on the implementation of the agreement on agriculture, \$/6\$&% (F

7PJS Accord sur l'agriculture (FOOW

7PJS 1/6%

0.\$ PQ

0.\$ PQ

0.\$ PQ

\$/6\$&% Trade and development report 2002, (FOOWF

\$/6\$&%

\$FUUF DPOUSPWFSTF B EINBSSI BWFD VOF JNQPSU
Trade policy and economic growth: A skeptic's guide to the cross national evidence 8PSLJOH Q
/BUJPOBM #VSFBV PG &DPOPNJD 3FTFBSDI BWSJM
5 / FU #IB Outward-orientation and development: Are revisionnist right, &DPOPNJ
\$FOUSF %JTDVTTJPO 1BQFS Oj /FX)BWFO \$5 :BI
IUI BCPSEIF SIDFNNFOU EBOT MF 3BQQPSU TVS MF

7PJS 1/6%

7PJS &SJDI 4VQQFS h F 1PTU 6SVHVBZ 3PVOE UBSJ
QFBLT BOE UBSJ T FTC Positive agenda and future trade negotiations, (FOOW

7PJS #)PFLNBO /H 'SBOD, Eliminating excessive tariffs on exports of Least
Developed Countries, 1PMJDZ 3FTFBSDI 8PSLJOH 1BQFS

0.\$ PQ I

0.\$ PQ I

7PJS QPVS VOF IUVEF EF M IWPMVUJPO IJTUPSJRVI
QPMJUJDBM FDPOPNZ PG JOUFMMFDUVBM QSPQFSUZ
/PSUPO FEJUPST (PWFSOBODF EFWFMPQNFOU BOE

"SWJOE 4VCSBNBOJBO FU +BZBTISFF 8BUBM \$BO :
EFWFMPQJOH DPV *Journal of International Economic Law*, Oj

7PJS 1/6%

7PJS "MJ *Asia's next giant. South Korea and late industrialization* OYGPSE 6OJ
OYGPSE

0.\$ PQ I

0.\$ PQ D

0.\$ PQ D

0.\$ PQ D

7PJS \$BUIFSJOF *L'essentiel de l'organisation mondiale du commerce*, (VBMJOP
1BSJT

0.\$ PQ

0.\$ PQ

0.\$ PQ

7PJS TVS M IWPMVUJPO EV EICB

(BOFTBO "SVN' *Strategic options available to developing countries with
regard to a multilateral agreement on investment*, 8PSLJOH %PDVNFOU
(FOOWF

(JCCT .VSSBZ FU *Uruguay Round negotiations and investment: lessons
for the future*, \$/6\$&% (FOO

7PJS OPUBNNFOI *Should countries promote foreign direct investment?*, (%JTD
1BQFS Oj \$/6\$&%

7PJS "MJDF "NTE

7PJS OPUBNNFOU TVS DFUUF RVFTUJPO 1FUFS)P
)PFLNBO "BEJUZB .BUUPP F *Development, trade and the WTO. A handbook*,
#BORVF NPOEJBMF

7PJS 1/6%

7PJS)BLJN #F *L'économie politique du post-ajustement* ,BSUIBMB

7PJS +BD *The USA and the rise of East Asia since 1945*, h F .BD .JMMBO

7PJS 4 :BTV *Family Business in the era of industrial growth: its ownership and management*,
6OJWFSTJUZ PG 5PL

7PJS "MJDF "NTEFO FU " 4JOHI \$PODVSSFODF EJS
4VE FU *Revue Tiers-Monde*,UPNF 9997 Oj KVJM

7PJS E DF QSPQPT " 4JOHI FU 3 %IVNBMF \$PNQFL
Working paper n°7 4PVUI \$FOUFS

7PJS 1/6%

7PJS E DF QSPQPT MB DIBQJUSF DPOTBDSI E MB
IDPOP NJRVF EF MB \$PNNJTJP *Rapport économique 2003*, "EE
"CFCB

0.\$ PQ D

0.\$ PQ D

+PIO #B FT \$PUUPO BOE EFWFMPQJOH [*Trade note* #B
NPOEJBMF 8BTIJOHU

+PIO #B

7PJS 0 #BEJBOF % (IVSB FU 1 .BTTPO \$PUUF *Policy Research Working Paper*, Oj #BORVF NPOEJBMF

7PJS 0YGBN \$VMUJWBUJOH QPWFSUZ | *Briefing paper n°30*, -POESF

7PJS /JDIPMBT %BOJFM FU -JTB %BOJFMT *NQBD | *International Food Policy Research Institute*, 8BTIJOHU

7PJS E DF QSPQPT \$PNNJTTJPO IDPOPNJRVF EFT | *Position Paper*, "EEJT "CFCB T

7PJS \$PNNJTTJPO IDPOPNJRVF EFT /BUJPO | *Rapport de la réunion de réflexion de haut niveau destinée aux négociateurs commerciaux africains, préparatoire à la Cinquième Conférence Ministérielle de l'OMC*, "EEJT "CFCB

7PJS \$&" FL

7PJS \$&" FL

7PJS E DF QSI

+PTFQI 'SBOIPJT)BOT WBO *Economic implications of trade liberalization under the Doha Round*, \$&1** Oj 1BSJT

.PIBNFE)IEJ #DIJS -JPOFM | *Market access in non-agricultural goods : What is at stake in the Development Round?*, \$&1** 1BSJT

4BOUJBHP 'FSOBOEF[EF \$PSEF *Development opportunities and challenges in the WTO negotiations on industrial tariffs*, \$/6\$&% (FOC

\$ 8 *L'impact de l'accord de juillet dans l'agriculture sur les pays africains*, "EEJT "CFCB |

)BLJN #FO)BNNPVEB 4UFQIFC *Unrestricted market access : important gains for Africa with limited costs for the Quad countries* \$&" "EEJT "CFCB

7PJS OP

\$/6\$& *Trade preferences for LDCs : An early assessment of benefits and possible improvements*, (FOOWI

"OESF > *Trade preferences and Africa- The state of play and the issues at stake*, \$&" "EEJT "CFCB &UIJPG